

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»
факультет лінгвістики

**Взаємодія одиниць мови і мовлення:
комунікативно - когнітивний,
соціокультурний, перекладознавчий
і методичний аспекти**

Матеріали
IV Міжнародної науково-практичної
конференції
22 квітня 2016 року

Київ 2016

NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY OF UKRAINE

KYIV POLYTECHNIC INSTITUTE

FACULTY OF LINGUISTCS

INTERNATIONAL THEORETICAL AND PRACTICAL CONFERENCE

**INTERRILATION OF SPEECH AND LANGUAGE UNITS:
COMMUNICATIVE, COGNITIVE, SOCIOCULTURAL,
TRANSLATOLOGICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS**

April 22, 2016

BOOK OF ABSTRACTS

Kyiv 2016

Організаційний комітет :

Голова оргкомітету :

Н.С. Саєнко, професор, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри англійської мови технічного спрямування №1, декан факультету лінгвістики Національного технічного університету України «КПІ»

Члени оргкомітету :

Н.Г. Іщенко, професор, доктор філологічних наук, професор кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови

Н.В. Глінка, доцент, кандидат філологічних наук, в.о. завідувача кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови

Я.В. Бялківська, викладач кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови

Взаємодія одиниць мови і мовлення: комунікативно – когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий та методичний аспекти: Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції. 22 квітня 2016 . – К.: НТУУ «КПІ».- 133 с.

Збірник містить матеріали щорічної науково – практичної конференції з актуальних питань дослідження функціонування мови у різних аспектах, а також методики викладання іноземних мов і перекладу у вищих навчальних закладах. Конференція зібрала близько 50 науковців з різних міст України. Матеріали конференції можуть бути цікавими та корисними для науковців, аспірантів, викладачів і студентів вищих навчальних закладів.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій.

СЕКЦІЯ № 1

МОВНІ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В ПОЛІЕТНІЧНОМУ ТА ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

СЛОВОТВІРНА НЕОЛОГІЯ ТА СЛОВОТВІРНИЙ НЕОЛОГІЗМ У ЗАГАЛЬНІЙ ПАРАДИГМІ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА

О.В. Горбач

старший викладач, кандидат філологічних наук,

Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова

Усі нові явища мови є наслідком динамічного характеру мовної системи. Вони є ознакою поступального руху будь-якої живої мови. Усі інновації стихійно виникають у процесі мовлення та починають використовуватися у незвичних, нових для себе формах та функціях. Мова, таким чином, не тільки породжує мовлення, але й поповнюється за його рахунок.

Лексична система, яка існує у мові, накладає певні обмеження на творчу діяльність людей, які створюють більшість нових слів в результаті словотвірної деривації, основне завдання якої полягає у вивченні словотвірних чинників, що впливають на процес утворення нових лексичних одиниць за допомогою словотворчих засобів, словотвірні і номінативні функції яких залежать від:

- генетичних закономірностей, морфологічних і семантичних ознак твірних основ;
- семантичної структури словотворчих формантів;
- здатності і спроможності твірних основ і словотворчих засобів сполучатися один з одним;
- зв'язків між номінативною і комунікативною функціями мови.

На наш погляд, нові лексичні одиниці, створені за продуктивною словотвірною моделлю, можуть з'являтися у будь-який момент і часто сприймаються учасниками спілкування як звичні та закономірні одиниці. Це відрізняє власне неологізми від слів-однодівок, або оказіоналізмів, що мають, як правило, особливе стилістичне забарвлення, індивідуальний характер,

обумовлений специфічним контекстом, та утворені за непродуктивною моделлю [3, с. 272].

Вирішальним стосовно неологізму взагалі та словотвірного неологізму зокрема є його така якість, як ефект новизни, яка відчувається та сприймається усіма учасниками комунікативного акту, та при якій проявляється чітко виражений колорит нової лексики.

Відомо, що неологізми з'являються спочатку у межах певного соціуму, групи людей, об'єднаної спільною діяльністю чи інтересами. Для носіїв мови лексичні інновації тривалий час мають виражене стилістичне забарвлення. Лише з часом, коли у слова втрачається ефект новизни, розширюється сфера його вживання, і воно стає більш стилістично нейтральним. Враховуючи цей фактор, можна припустити, що усі нові слова належать до категорії потенційних слів. Тому у неології остаточно невирішеним залишається питання розмежування неологізму, потенційного слова і okazіоналізму.

Нове складне слово, утворене в процесі словотвірної неологізації, є номінацією на основі існуючих мовних знаків; є позначенням нового, невідомого поняття через вже відоме; є сполученням в одній мовній одиниці нового досвіду зі старим. Зустрічаючись у процесі предметнопізнавальної діяльності з новим явищем, процесом, предметом, мовець осмислює їх не тільки у лексичних одиницях свого позамовного досвіду, а й у термінах мовного досвіду, створюючи нові слова.

Можна виділити характерні риси словотвірних неологізмів по відношенню до процесу їх створення:

- створення складного словотвірного неологізму як нового найменування з новою змістовою структурою відбувається на базі вже існуючих мовних одиниць, таким чином не відбувається "видумування" слова;

- незалежно від кількості слів та основ, що беруть участь у створенні нової лексичної одиниці, вона будується як однослівна;

- у структурі словотвірного неологізму повторюються знаки, що функціонували самостійно або були складовими частинами інших лексичних одиниць;

- створення словотвірного неологізму відбувається у процесі застосування певної формальної операції, існування якої дозволяє встановити словотвірну модель; таким чином, процес словотвору можна уявити як процес моделювання одиниць за певними правилами.

Вибір необхідної операції для створення словотвірного неологізму відбувається залежно від змістового завдання даного процесу: афіксація, словоскладання, конверсія та інші формальні операції відрізняються не тільки технікою проведення, а й ономасіологічною спрямованістю. Значна кількість словотвірних неологізмів являє собою нові складні слова, що зі структурного погляду складаються з відомих у рідній мові основ чи слів. У результаті поєднання одного чи більше слів чи основ в межах композита з'являється нова лексична одиниця на позначення нового, невідомого раніше поняття.

Після утворення словотвірний неологізм існує на мовному рівні як засіб в комунікативному процесі, а його вживання у контексті є реалізацією у мовленні, у процесі спілкування. У зв'язку з цим у світлі дихотомії "мова - мовлення" виникають проблеми, пов'язані з "оказіональністю" – "узуальністю" новоутворень [2, с.6]. Залежно від соціальної важливості слова воно стає необхідним та входить до широкого вжитку носіїв мови чи групи людей, об'єднаної професійними чи суспільними інтересами. Для того, щоб закріпитися у мові, слово повинно відповідати певним вимогам – володіти чітким та ясним значенням, не бути результатом журналістської чи рекламної творчості та належати до середнього рівня науковості, тобто вживатися не лише у вузькому спеціальному контексті [1, с. 29].

Слід наголосити на таких важливих ознаках входження неологізмів у мову, як їх "рекурентність", здатність відтворення поза первісним контекстом та участь у семантичних і словотворчих процесах. Про входження неологізму до лексико-семантичної системи свідчить також семантична і лексико-фразеологічна деривація на базі певної інновації [2, с. 7].

Отже, **словотвірним неологізмом** є нещодавно організоване у мові слово чи словосполучення, що утворилося за допомогою активно функціонуючих у мові способів словотвору (деривація, утворення складних слів, аббревіація) на

основі існуючих (автохтонних чи/та запозичених) у мові мовних знаків для позначення нового поняття сфери діяльності чи знань людини та яке вирізняється у мовній свідомості носіїв мови як нове.

Найважливішим фактором, що визначає входження / невходження словотвірного неологізму до мови, є його відповідність вимогам комунікативної придатності, при якій лексична одиниця може закріпитися та стати надбанням мови.

Література:

1. Гак В. Г. Новые слова и новые словари / В. Г. Гак // Новые слова и словари новых слов: сб. ст. / АН СССР, Ин-т рус. яз.; отв. ред. Н. З. Котелова. – Л., 1983. – С. 15-29.
2. Зацний Ю. А., Янков А. В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник / Ю. А. Зацний, А. В. Янков. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 360 с.
3. Розенталь Д. Э. Справочник по русскому языку: словарь лингвистических терминов / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. – М.: ОНИКС 21 век: Мир и Образование, 2003. – 623 с.

СЛОВОВІРНА ПРОДУКТИВНІСТЬ АФІКСАЛЬНИХ ВІДДІЄСЛІВНИХ ІМЕННИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДІЇ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

О.С. Гринюк

кандидат філологічних наук,

НПУ імені М.П. Драгоманова

Словотвірна продуктивність афіксальних віддієслівних іменників на позначення дії тісно пов'язана з поняттям словотвірної валентності, словотвірної потенції та словотвірної активності твірних основ та словотвірних афіксів.

У лінгвістичній літературі не існує єдиної відповіді на питання про те, які ознаки продуктивності є визначальними для віднесення лексичних одиниць до системи мови або до її підсистем. Існує думка, що основною системною ознакою словотвірної моделі є наявність відношень похідності [1]. Переважно вважається, що необхідною умовою для включення моделі до системи словотвору є її здатність утворювати (здійснювати) новоутворення.

Для правильного розуміння сутності проблеми продуктивності та визначення її значення для словотвірних процесів ми вважаємо необхідним виходити з того факту, що синхронний словотвір є процесом утворення нових лексичних одиниць за словотвірними моделями, між якими та в середині яких існують визначені відношення похідності.

Основними ознаками похідності є такі:

- наявність структурно-семантичного співвідношення між твірною та похідною основами, в силу якого похідна основа семантично мотивується твірною та володіє більш складною структурою у порівнянні з твірною: *verabreden – Verabredung, schalten – Schaltung* (похідна структура);

– повторюваність відношень похідності у групі слів, які утворюють єдиний словотвірний ряд: *schimpfen – Schimpferei, rennen – Rennerei*, чи *Stelle – Stellung, Sperre – Sperrung, Schule – Schulung*;

– обов'язкове членування похідної основи на словотвірний афікс та твірну основу, що дає можливість установити словотвірну структуру похідної основи.

Поняття словотвірної продуктивності ще не отримало чіткого визначення в лінгвістиці. Найбільш правомірним можна було б вважати розуміння синхронної продуктивності як здатності словотвірного афікса до утворення необмеженої кількості нових та потенційних слів, зрозумілих, доступних для усіх мовців даної спільноти, і як можливість сполучатися з різними типами основ. Виходячи з такого розуміння словотвірної продуктивності, можна виділити такі її основні ознаки:

- активність твірних основ;
- активна внутрішня валентність словотвірних афіксів;
- можливість сполучуваності афіксів з різними типами основ;
- активне використання визначеного словотвірного типу для відповідної понятійної категорії;
- здатність афіксальної моделі утворювати нові лексичні одиниці;
- словотвірна валентність лексичних одиниць.

Продуктивній словотвірній моделі властива активність твірної основи, під якою розуміємо «ступінь реалізації основою своїх словотвірних можливостей, що візуально закріпилися і зареєструвалися у словниках похідних слів» [2, с. 46]. Як показують спостереження над фактичним матеріалом, дієслівні основи характеризуються більш високою активністю утворенні словотвірних синонімів – іменників. До словотвірноактивних відносяться кореневі основи та префіксальні дієслівні основи.

Ступінь продуктивності словотвірної моделі значною мірою залежить від словотвірного афікса. Ця залежність проявляється у таких моментах:

– змістова структура самого афікса впливає на його власну продуктивність та на продуктивність моделі. Якщо змістова структура афікса багатозначна, то він «обслуговує» декілька понятійних категорій. До таких продуктивних суфіксів афіксальних віддієслівних іменників відноситься: *-nis*;

– продуктивність того чи іншого афікса залежить від словотвірних зв'язків даного афікса, словотвірні ж зв'язки залежать від його змістової структури. Якщо змістова структура не вичерпується одним категоріальним

значення, то він має широкі можливості для сполучення з багатьма семантичними групами твірних основ, що є свідченням його продуктивності;

– ступінь продуктивності словотвірної моделі залежить від семантичної валентності афікса, який входить до її складу, а також від кількості лексико-семантичних класів твірних основ, з якими визначений афікс має семантичну валентність.

Так, суфікси *-ung*, *-nis*, *-ei*, *-erei*, *-elei* можуть поєднуватися з субстантивними, дієслівними, ад'єктивними основами, до яких відносяться багато семантичних груп. Продуктивні та непродуктивні афікси, обслуговуючи визначені понятійні категорії, у тісній взаємодії з твірними основами утворюють продуктивні або непродуктивні словотвірні моделі, які співвідносяться між собою в однаковому категоріальному значенні. Так, для вираження категоріального значення процесу дії вживаються такі синонімічні пари словотвірних типів з суфіксами *-ung*, *-nis*, *-e*, з одного боку, та безсуфіксальні утворення, з іншого: *Versäumnis* - *Versäumung*, *Verkauf* - *Verkäufung*. Їх об'єднує спільність твірних основ – усі вони віддієслівні, усі означають процес дії з перенесенням цього значення на результат дії. Ці словотвірні типи продуктивні у сучасній німецькій мові та мають широку сферу вживання.

Як було сказано вище, до основних ознак словотвірної продуктивності відноситься здатність афіксів з'єднуватися з різними типами основ. Із кількості суфіксів дії майже всі володіють такою здатністю, окрім *-e*, який сполучується переважно з ад'єктивними основами, а також суфікса *-ung*, який у більшості випадків з'єднується з дієслівними основами. Розгалужена сполучна властивість розширює семантико-словотвірні зв'язки афіксів та сприяє утворенню нових словотвірних одиниць. Так, суфікс *-heit*, розширив свої словотвірні зв'язки, регулярно вступає у взаємодію з суфіксом *-ung*: *Starrheit* = *Erstarrung*, *Erblichkeit* = *Vererbung*, *Verhaltenheit* = *Verhaltung*.

Суфіксальні словотвірні синоніми відрізняються від префіксальних вищою продуктивністю та активністю вживання, тому що вони повніше задовольняють потребу в номінативних значеннях. При цьому суфікси дуже рухливі в своїй вибірковості з твірними основами різних частин мови, їм не

властиві особливі структурні обмеження. Що торкається лексико-словотвірних синонімів, то їх продуктивність нижча, ніж у суфіксальних, тому що семантичні можливості афіксальних синонімів вищі, ніж лексико-словотвірних. Відмінність продуктивності пояснюється ще й тим, що можливості словотвірної деривації вищі ніж можливості лексичної деривації, тому що словотвірна деривація охоплює два активних рівня системи мови – лексичний та словотвірний [3, с. 189-197].

Продуктивність афіксальних віддієслівних іменників з суфіксом *-ung* за результатами дослідження найвища та становить 78,8 % з дослідженого корпусу віддієслівних іменників. Нижчу продуктивність мають суфікси *-erei* (7%), *-er* (5,3%), *-elei* (3,4%). Префікс *ge-* у поєднанні з суфіксом *-e* та суфікс *-nis* мають фактично однакову продуктивність - 1,9% . Непродуктивними, як виявилось у дослідженні, є суфікси *-de* (0,8 %), *-t* (0,19 %), *-e* (0,7 %), *-el* (0,01%) (див. таблицю 3.3).

Таблиця 3.3

Кількість похідних із вказаними суфіксами

	продуктивні						непродуктивні			
суфікси	-ung	-nis	-erei	-elei	-er	Ge- -e	-de	-t	-e	-el
кількість	1612	38	144	70	105	38	17	4	15	2
%	78,8	1,9	7	3,4	5,3	1,9	0,8	0,19	0,7	0,01

Література:

1. Соболева П.А. Моделирование словообразования / П.А. Соболева // Проблемы структурной лингвистики. – М.: Наука, 1971. – С. 174-184.
2. Беляева Т.М. Словообразовательная валентность глагольных основ в английском языке / Татьяна Михайловна Беляева. – М.: Высш. школа, 1979. – 184с.
3. Ищенко Н. Г. Словообразовательная синонимия в современном немецком языке: Монография / Нина Григорьевна Ищенко. – К.: Изд. Центр КДЛУ, 2000. – 348 с.

ЕМОТИВНІСТЬ У ПЛОЩИНІ ТЕКСТУ

А.В. Прокойченко

аспірант,

Національний технічний університет України «КПІ»

Емотивність – є такою категорією, яка безпосередньо актуалізується у тексті на рівні фабули і має розгалужену систему мовного вираження. На думку російського дослідника В.І. Шаховського, критерієм емотивної компетенції мовної особистості може слугувати її вміння породжувати емотивно коректні тексти, а критерієм її емоційної зрілості може слугувати її здатність адекватно сприймати емоційні домінанти чужих текстів як відображення інших концептосфер і інших культур. Саме тому дослідження її текстової репрезентації, тобто функціонування категорії емотивності у площині тексту, є надзвичайно актуальним і перспективним напрямком сучасної лінгвістики, зокрема стилістики, психолінгвістики, лінгвістики тексту, філологічної герменевтики та лінгвістики емоцій (емотіології)[4]. Але перш ніж перейти до дослідження специфіки функціонування емотивності у площині тексту слід з'ясувати значення таких понять як «емотивність тексту» та «емотивний текст».

Представниця Волгоградської школи лінгвістики емоцій С.В. Іонова вважає, що під поняттям «емотивність тексту» слід розуміти особливий план (аспект) тексту, який відображає емоційність людини у вигляді емотивних одиниць різних рівнів: на рівні референції – наявність емотивних тем (мікротем), на рівні прагматики – наявність емотивних задач різного ступеня важливості, на рівні прагматики – наявність мовних і мовленнєвих маркерів емоцій.

Під поняттям «емотивний текст», на думку дослідниці, слід розуміти такий текст, який характеризується наявністю елементів вищого ступеня емотивності (на рівні референції – емотивної теми, на рівні прагматики – емотивної інтенції автора як основної мети висловлювання, на рівні форми – високого ступеня насиченості емотивного полотна тексту[1]).

Результати проведених досліджень та експериментів дозволили автору визначити емотивність тексту як «репрезентацію у тексті деякої емоції, що є відображенням мотиваційних процесів мовленнєвої діяльності індивіда, а не цілеспрямованим відтворенням у тексті різноманітних емоційних станів», що є ознакою емотивного тексту [1].

Звідси слідує, що абсолютна об'єктивність та неемотивність будь-якого тексту є неможливою, оскільки, по-перше, його автор є індивід зі своєю концептуальною системою, по-друге, будь-який процес породження мови постійно супроводжується процесом формування мотиву, а представником мотиваційної сфери особистості є емоції, тобто емоції завжди беруть участь у процесі породження мови. Нейтральних текстів, з точки зору сучасної лінгвістики не існує; інша справа, що емоції можуть бути неінтенсивними, тобто їх інтенсивність у тексті може «наближатися до нуля, але так ніколи його не досягати» [2].

Саме це твердження стало підґрунтям для появи у сучасній лінгвістиці теорії про те, що емотивність притаманна текстам усіх основних функціональних стилів (науковому, офіційно-діловому, публіцистичному, художньому). Розробкою даної теорії займаються такі вчені як: В.І. Шаховський, С.В. Іонова, Є.Ю. Чайковська, О.Є. Філімонова, О.В. Кінцель. Звісно, що найбільш інтенсивно текстова емотивність проявляється саме у художніх текстах, оскільки, за словами В.І. Шаховського: «Вся художня література є депозитарієм емоцій: вона описує емоційні категоріальні ситуації, вербальну й невербальну емоційну поведінку людини, способи, засоби і шляхи комунікації емоцій; у ній відтворений емоційно-видовий та індивідуальний досвід людини й засоби його емотивного рефлексування» [3].

Література:

1. Іонова С. В. Эмотивность текста как лингвистическая проблема: дис. канд. філ. наук: 10.02.19 / Ионова Светлана Валентиновна – Волгоград, 1998. – 197 с.

2. Психолінгвістическое исследование эмоционально-смысловой доминанты как текстообразующего фактора [Текст]: монография / А. В. Кинцель; Алт. гос. ун-т.– Барнаул : Изд-во АГУ, 2000. – 152 с.
3. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В. И. Шаховский. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Изд-во ЛКИ, 2008. – 208 с.
4. Шаховский, В. И. Лингвистика эмоций: основные проблемы, результаты и перспективы // Электронный научный журнал «Мир лингвистики и коммуникации» [Электронный ресурс]. – Тверь: ТГСХА, ТИПЛиМК, 2008. – № 1 (10). – Режим доступа: http://tverlingua.ru/archive/010/2_10.htm

ЕНЕРГЕТИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ УСНОЇ АКТУАЛІЗАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОГО ПРИСЛІВ'Я

Л. І. Тараненко

кандидат філологічних наук, доцент

Національний технічний університет України «КПІ»

Характерною рисою сучасної лінгвістики є тенденція до оновлення її провідних парадигм за рахунок використання нового інструментарію міждисциплінарних досліджень. Особливої актуальності у зв'язку з цим набуває встановлення енергетичних характеристик просодичної реалізації різножанрових текстів на підставі обґрунтованого А. А. Калитю принципу збереження емоційно-прагматичного потенціалу висловлення [3, с. 35]. Застосування цього принципу у якості теоретико-методологічного підґрунтя дослідження озвучених фольклорних творів малої форми, які є ефективним комунікативним асоціативно-виховним засобом, уможлиблює з'ясування особливостей комплексної взаємодії емоційних, прагматичних, семантичних і структурних факторів функціонування їхніх просодичних підсистем.

Тому метою цієї праці є встановлення енергетичних закономірностей у просодичному оформленні англійського прислів'я як типового тексту малої форми.

Методологічною основою виконаного для цього експериментального пошуку слугували обґрунтовані нами модель графічного зображення динаміки змін емоційно-прагматичного потенціалу, просодичних та паралінгвальних засобів мовлення, названа енергограмою висловлення [1], а також модель алгоритмічно-фабульної побудови текстів прислів'їв, структурними компонентами яких є “референт” і “коментар” [4, с. 129-130].

Таким чином, під час дослідження енергетичних особливостей просодичного оформлення англійського прислів'я увага зверталася на варіювання і взаємодію інтонаційних параметрів та рівнів актуалізації емоційного і прагматичного потенціалів висловлення, зафіксованих у межах та на стиках структурно-фабульних компонентів прислів'я. Результати зазначеної взаємодії графічно відображалися у формі енергограм, побудованих на підставі безрозмірного кількісного *K*-критерію рівня емоційно-прагматичного потенціалу озвучених текстів [2].

Результати аудитивного аналізу та оцінки енергетичних особливостей реалізації структурно-фабульних компонентів прислів'їв засвідчили, що “референт” актуалізується на низькому рівні емоційно-прагматичного потенціалу, оскільки має форму констатації та озвучується середнім тональним діапазоном, помірними темпом і гучністю. У ньому відсутні тональні перепади, термінальна ритмогрупа оформлюється низьким або середньо-підвищеним спадним, висхідним чи рівним тоном, напр.: “*The →past ⇒ is the |father of the present*”, || *said Poirot sententiously*; “*Dead men ⇒ |tell ↑no \tales, ||*” *he said evenly* (Christie).

Незалежно від конкретного функціонального призначення (порада, звинувачення, схвалення, спонукання, підбадьорювання, застереження, засудження тощо), всі англійські народні прислів'я характеризуються максимальним показником актуалізації їхнього прагматичного потенціалу саме

у структурно-фабульному компоненті “коментар”. Це досягається внаслідок комплексної взаємодії низки інтонаційних параметрів: актуалізація в широкому і розширеному тональному діапазоні; поєднання в одній інтоногрупі декількох варіантів високих спадних кінетичних тонів, реалізованих у різних регістрових зонах (напр., *Birds of a feather* ⇒ *flock together*. || (Carroll); оформлення стику двох фабульних елементів розширеним чи широким позитивним тональним інтервалом; інтенсифікація ключового слова “коментарю” високим спадним тоном розширеного діапазону, що має складну структуру (повне падіння в нижню зону низького регістру на затакті з передуючим йому прямим висхідним рухом у межах високого регістру на наголошеному складі); наявність в його інтонаційній структурі спеціального підйому та тональних інтервалів (*A good conscience* ⇒ *makes a sound sleeper*. || (Christie); прискорення темпу й підвищення гучності його вимовляння.

Проведене дослідження засвідчило, що структурно-фабульний компонент “коментар”, який передає рематичну інформацію всього прислів'я, характеризується вищим, порівняно з фабульним елементом “референт”, рівнем емоційно-прагматичного потенціалу, що на просодичному рівні набуває емфатичного оформлення переважно завдяки конфігурації термінального тону та тональних інтервалів.

Побудована енергограма прислів'я продемонструвала одночасне зростання упродовж звучання його емоційного і прагматичного потенціалів. При цьому емоційний потенціал поступово зростає до високої зони низького рівня у межах структурно-фабульного елемента “референт” ($K = 18,6$) і продовжує зростати до середнього рівня в “коментарі” ($K = 42,4$). Прагматичний потенціал прислів'я є дещо вищим від емоційного і також має тенденцію до поступового зростання, досягаючи найвищого рівня (середнього або високого) у структурно-фабульному елементі “коментар”.

Дослідженням енергетичних закономірностей усної актуалізації англійських прислів'їв встановлено, що динаміка зміни рівнів та полярності їхнього емоційного потенціалу варіюють залежно від інформації, яка передуює та/або слідує за прислів'ям. Водночас, прагматичний потенціал прислів'я є, як правило, дещо вищим від емоційного та має тенденцію до поступового

зростання, досягаючи на рематичному елементі “коментарю” найвищого середнього або високого його рівня.

Література:

1. Калита А. А. Метод комплексної енергетичної оцінки процесу просодичного оформлення мовлення / А. А. Калита, Л. І. Тараненко // Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство) : [у 4 ч.]. — Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. — Вип. 81 (1). — С. 359—365.

2. Калита А. А. Критерий уровня актуализации эмоционально-прагматического потенциала высказывания / А. А. Калита, Л. И. Тараненко // Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство) : [у 2 ч.]. — Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. — Вип. 105 (1). — С. 476—484.

3. Калита А. А. Энергетическая теория речи: ее сущность, современное состояние и перспективы исследования / А. А. Калита // Когниция, коммуникация, дискурс : [журн.]. — Харьков : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2013. — № 7. — С. 33—53.

4. Тараненко Л. І. Актуалізація англійських прозових фольклорних текстів малої форми : [монографія] / Лариса Іванівна Тараненко. — К. : Кафедра, 2014. — 288 с.

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЖАНРУ ФЕНТЕЗІ

ХАРАКТЕРІВ

Ю.О. Зайченко

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ»

Популярність жанру фентезі, яка почалась у другій половині ХХ сторіччя і продовжується на початку ХХІ зумовила появу різноманітних його піджанрів. У статті «Фентезі як жанр сучасної літератури» [1] розглянуті основні напрямки сучасного фентезі, проте в їх коло не увійшов такий унікальний субжанр, як фентезі характерів, або маннерпанк (*fantasyofmanners, mannerpunk*).

Термін «фентезі характерів» був створений у 1991 році для опису духу єдності групи письменників-фантастів, яка виникла у 1980-х роках та включала до себе С. Бруста, Е. Балл, Е. Кашнер, Д. Шерман, К. Стевермер та Т. Віндлінга.

Серед характерних рис цього напрямку Дж. Клют та Дж. Грант визначають такі: перехідність соціальних структур; важливість прийому перевдягання, зокрема гендерного перевдягання як способу такої перехідності, способу змінити життя; важливість дитинства у формуванні дорослої особистості; необхідність знайти своє власне місце у світі (зокрема у якості) та зберігати чесність до своєї природи; важливість манер не лише у поведінці персонажів, а й у мові – оскільки контроль над словами та інтонаціями означає владу. Те, що кажуть персонажі, є навіть важливішим за те, що вони роблять, і автори широко варіюють стиль від низького до високого [2, с. 342].

Дещо інші характеристики виділяє письменниця Джо Волтон [4;5]. До них вона відносить: дещо іронічний тон; дотепність – зокрема у діалогах та часто у викладенні подій; у центрі сюжету стоїть романтична лінія та складні емоції персонажів; розділене на шари суспільство; не технологічне, але пост-середньовічне суспільство; суспільство як дійова особа; місто як антураж для сюжету; вишуканість; вигаданий світ, де відбуваються події, помітно відрізняється від нашого; манери відіграють роль зброї; події малого масштабу – вони мають значення для персонажів, але не змінюють світ. Ще однією

відмінністю фентезі характерів від інших напрямків є те, що у цих текстах майже або взагалі відсутнє притаманний фентезі як жанру опис у текстах магії, магичних рас та міфічних істот, що робить маннерпанк ближчим до історичних романів [3].

Одним з ключових творів фентезі характерів є роман «Swordspoint» з серії «Riverside», написаний у 1987 році американською письменницею Е. Кашнер. Цей роман не був перекладений українською мовою, а переклад російською мовою має ряд недоліків, зокрема у відтворенні епохи.

Стиль роману є досить простим, але в той самий час і вишуканим. Автор широко використовує різноманітні стилістичні прийоми, що надає тексту образності, створює певну атмосферу. Зокрема велику увагу письменниця приділяє опису зовнішності персонажів, їх дій, їх манер, використовуючи низку епітетів, метафор та порівнянь. Наприклад, синій колір очей фехтувальника Річарда Сент-Віра підкреслюється епітетом «*lavender*», а зміна настрою його загадкового товариша Алека порівнюється із замкненою пасткою: «*Alec's face closed like a trap door*». Це зумовлено тим, що, як вже зазначалося, у творах піджанру фентезі характерів персонажі, їх особистості, їх взаємини стоять у центрі сюжету. Не меншу увагу Е. Кашнер приділяє опису місцевості, використовуючи цілий арсенал тропів для зображення злиднів затиснутого між річками Ріверсайду та витонченої розкоші Височини, де мешкають аристократи.

Окрім тропів автор широко використовує лексичні та граматичні емфатичні конструкції, такі як: підсилювальні прислівники, інверсія, емфатичні частки, емфатичний займенник «oneself», підсилювальне дієслово «do». Це робить текст більш виразним.

Як вже зазначалось, однією з характеристик фентезі характерів є іронічність. У романі «Swordspoint» іронія представлена головним чином у репліках персонажів та їх оцінках подій або інших персонажів.

Література:

1. Зайченко Ю. О. Фентезі як жанр сучасної художньої літератури / Юлія Олегівна Зайченко // Наукові записки Вінницького державного

педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія "Філологія (мовознавство)". – 2015. – №21. – С. 250–254.

2. Clute J. The Encyclopedia of Fantasy / J. Clute, J. Grant. – London: Orbit Books, 1997. – 832 p.

3. Fantasyofmanners [Електронний ресурс] // Wikipedia – Режим доступу до ресурсу: https://en.wikipedia.org/wiki/Fantasy_of_manners.

4. Panel Report: Fantasy of Manners [Електроннийресурс] // Noreascon 4: The 62nd World Science Fiction Convention. – 2004. – Режимдоступудоресурсу: http://www.noreascon.org/weblogs/live/2004/09/panel_report_fa.html.

5. Walton J. Fantasy of Manners [Електронний ресурс] / J. Walton. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.tor.com/2008/11/13/fantasy-of-manners/>.

НАУКОВИЙ ТЕКСТ - СИСТЕМНЕ ЯВИЩЕ

Н.Г.Іщенко

Професор, доктор філологічних наук

Національний технічний університет України «КПІ»

Досі серед лінгвістів не існує одностайної думки про те, що можна вважати текстом, та відсутнє єдине тлумачення цього феномену. Це пояснюється тим, що текст належить до найбільш очевидних реальностей мови, тому способи його інтуїтивного виділення не менш закріплені у свідомості сучасної людини, ніж способи відмежування і виокремлення слова, і ґрунтуються вони на передбаченні того, що будь-яке завершене вербальне повідомлення може ідентифікуватися як текст, і сама завершеність тексту відзначається тим або іншим формальним способом. Одночасно існує багато різних мовленнєвих творів, які називаються текстом, і не випадково лексикографи позначають текстом будь-яке записане мовлення і наводять як приклади документи, листи, літературні твори тощо. Труднощі визначення поняття тексту повністю зрозуміло: зведення всієї множинності текстів до єдиної системи таке ж складне, як виявлення набору достатніх і необхідних рис,

який був би обов'язковим для визнання тексту, що утворює категорію класичного типу. Оскільки текст досліджується цілим спектром наук, як, наприклад, семіотика, психологія, історія, літературознавство, етнографія, текстологія, фольклористика, риторика, логіка, прагматика, герменевтика, антропологія, теорія діяльності, виник так званий феномен конфлікту інтерпретацій [5]. Отже, єдиного визначення тексту не існує, оскільки відсутня спільна для всіх дослідників думка з приводу того, що представляє собою текст як об'єкт лінгвістики. Крім того, вчені різних напрямків не прийшли до остаточного вирішення проблем, пов'язаних з механізмами текстотворення, не вироблені основні критерії, які б дозволили виявити основні чинники, що сприяють утворенню текстів.

Тексти виникають у результаті мовної взаємодії, і адекватне розуміння сутності тексту можливо лише при врахуванні динамічних процесів мовного спілкування, що розгортаються в часі і призводять до виникнення тексту. Однак існує тривала традиція вивчення текстів, особливо письмових, як статичних об'єктів, що існують незалежно від обставин їх виникнення.

У зв'язку з тим, що сучасна наукова думка не виробила єдиної дефініції феномена «текст», наведемо різні підходи до його тлумачення. Будучи об'єктом дослідження великого спектру дисциплін, текст сприймається:

– семіотично як вербальна знакова система в аспектах її змістовності: структурної, смислової, функціональної; парадигматики та синтагматики (Р. Якобсон, Ю.М. Лотман, Б.Я. Успенський, А.Г. Баранов, В.Г. Гак, Л.М. Лосєва,);

– дискурсивно в характеристиках міждисциплінарних областей знань (Е. Бенвеніст, Дейк Ван Т.-А., ранній Р. Барт);

– лінгвістично в системі функціональних значимостей одиниць мови (В.В. Виноградов, Г.О. Винокур, В.П. Григор'єв, Г.Я. Солганик, Л.А. Новіков, Н.А. Кожевніков);

– прагматично, залежно від мовленнєвих ситуацій (Дж. Остін, Дж. Серль, М.М. Бахтін, Н.Д. Артюнова);

- когнітивно як пов'язана сукупність концептів та ідей, що належать до певних сфер мовного вживання (Ж. Делез, Ю. Крістева, Р. Барт);
- нарратологічно в рамках теорії повідомлення як активної діалогічної взаємодії письменника і читача (В. Пропп, В. Шкловський, Б. Ейхенбаум, М. Бахтін, П. Лаббок, Н. Фрідманн, Е. Лайбфрід, В. Фрюгер) ;
- психолінгвістично як динамічна система мовоутворення і його сприйняття (Л.С. Виготський, А.Р. Лурія, Н.І. Жинкін, Т.М. Дрідзе, А.А. Леонт'єв);
- психофізіологічно як багатомірний феномен, що реалізує психологію автора в певній літературній формі мовними засобами (О.І. Діброва, Н.О. Семенова, С.І. Філіппова).

Відсутність єдиного тлумачення феномена тексту пояснюється: *по-перше*, абсолютизацією структурної організації тексту та граматичних засобів зв'язку, *по-друге*, формально-структурною, жанровою, стилістичною різноплановістю тексту і специфікою способу його репрезентації, *по-третьє*, специфікою підходів до вивчення тексту, *по-четверте*, канонізацією тексту як складника комунікативного процесу, посередника, засобу, процесу й мети комунікації, *по-п'яте*, абсолютизацією певної категорії або кількох категорій тексту. Таким чином, більшість лінгвістів підкреслюють, що визначення тексту, яке можна було б вважати вичерпним і яке б мало термінологічний характер, ще не вироблено.

Безумовно, текст є складним об'єктом дослідження, для вивчення якого пропонується використовувати системний підхід, який зі своїми конкретними прийомами та власною методикою спрямований на пізнання об'єкта як певної системи. Одна з головних властивостей системи полягає в тому, що система, утворюючись від окремих частин і залежачи від їхніх індивідуальних властивостей, у свою чергу, впливає на ці частини та змінює їх первинні властивості та функції. Виходячи з концепції системного підходу, ми розглядаємо об'єкт нашого дослідження – науковий текст – як сукупність взаємопов'язаних елементів, взаємодія яких породжує нові властивості об'єкта.

Феномен тексту полягає в його багатоаспектності, системності, що зумовлюється наявністю структури, ієрархічності, цілісності та взаємозв'язку з середовищем, що належить до інваріантних ознак цього багатовимірного феномену.

«Текст – це цілісна *система*, що має інтегральні властивості та функціонує у зовнішньому до нього середовищі» [4, с. 51-52]. Текст представляє собою *систему*, цілісне в структурному і функціональному відношенні утворення, внутрішній зв'язок елементів котрого є більш необхідним і стійким, ніж зв'язок цих елементів з навколишнім середовищем чи з елементами інших систем. Текст – комунікативна система вищого рангу, основними ознаками якої є цілісність та зв'язність, що призначена для передачі закодованої інформації. «Текст як вища комунікативна одиниця, як цілісна система комунікативних елементів, що функціонально (тобто для даної конкретної цілі) поєднуються в єдину семантико-сміслову та логічну структуру загальної комунікативної інтенції» [2]. «Текст як комунікативна система мовленнєвих знаків і знакових послідовностей втілює моделі діяльності адресата та адресанта повідомлення» [5], які існують на одній площині. «Текст представляє собою системно-структурне утворення, що має впорядковану (ієрархічну) організацію, яка забезпечується зв'язністю – глибинною та поверхневою, локальною та глобальною» [3 с. 21-22]. І тому текст представляє собою складну, ієрархічно організовану мовленнєву систему, пронизану величезною кількістю семантико-синтаксичних зв'язків, якому притаманні характерні йому такі важливі властивості, як зв'язність, відмежованість, цільність.

Під текстовою системністю розуміється системна організація мовних засобів різних рівнів у тексті, яка зумовлена авторським задумом як синтезуючим та організуючим початком. Текстова системність відображає творчу індивідуальність автора, його ідіостиль та світогляд. [1, с.252]. Як система текст існує, розвивається лише в результаті узгодження трьох головних її атрибутів – структури, субстанції та функції, лише за умови їх діалектичної єдності. Мовна система є цілісною, її елементи, в свою чергу, мають свою

певну структуру і складають єдність: нечленованість елементів у межах певної системи; ієрархічність; структурність. Кожна система, в тому числі текстова, відрізняється від інших систем типами внутрішніх смислових відношень, що поєднуються й утворюють її структуру.

Таким чином, для тексту є характерними системний характер, певні закони побудови, смислового та формального поєднання й розмежування його одиниць, а й системний підхід, на нашу думку, сприятиме виявленню закономірностей його внутрішньої та зовнішньої організації та функціонування.

Література:

1. Болотнова Н.С. Коммуникативная стилистика текста: словарь-тезариус / Н.С.Болотнова. – М.: Флинта: Наука, 2009.- 252 с.
2. Дридзе Т.М. Текстовая деятельность в структуресоциальной коммуникации. – М.: 1984.
3. Дымарская М.Я. Проблемы текстообразования и художественный текст. – СПб, 1999; М., 2001.
4. Каменская О.Л. Текст и коммуникация. – М., 1990.
5. П.Рікер. Конфлікт інтерпретацій: Нариси про герменевтику. – М., 1985.

ЕРГОНІМІЯ КОПЕНГАГЕНА: ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

В.В. Катернюк

доцент, кандидат філологічних наук

Київський університет імені Бориса Грінченка

Ономасіологія вивчає структуру актів найменування і фактично співпадає з теорією номінації, а тому напряду стосується такого розділу лінгвістики, як ономастика. Власні імена – універсальне лінгвістичне явище, однак, у кожній мові та культурі існують свої закономірності щодо їх виникнення та функціонування у суспільстві [3, с. 75–80].

Предметом нашої розвідки стали ергоніми, власні назви ділових об'єднань людей, в тому числі спілок, організацій, установ, корпорацій, підприємств [2, с. 132]. Оскільки підвидів ергонімів може бути незліченно багато, як вже видно з їхнього визначення, ми зупинили свою увагу на ресторанних номінаціях, які відрізняються тим, що мають яскраво виражений культурний компонент, чим являють собою цікавий об'єкт для лінгвокультурних досліджень, особливо у мультинаціональному середовищі [3, с. 56–64]. Матеріалом нашої розвідки слугували 1471 номінативних одиниць.

Як і всі імена, ергоніми позначають денотат, яким у нашому випадку виступає заклад харчування з усіма притаманними йому атрибутами: приміщення, персоналом, блюдами. Власна назва відображає специфіку закладу, його розташування, може вказувати на національну кухню, особливості меню (наприклад, вегетаріанське) або додаткові розваги, доступні у закладі (прослуховування музики тощо). Всі ці значення реалізуються за рахунок того, що ергоніми – це вторинні номінації і, відповідно, мають додаткову конотацію [4].

Проаналізовані номінації ресторанів дозволили виділити дві ономасіологічні групи: метафорично вмотивовані та метонімічно вмотивовані назви.

Група метонімічно вмотивованих назв включає в себе назви, вмотивовані ім'ям власника, місцем розташування та стравами, які подаються в ресторані,

посудом та навіть предметами інтер'єру, які є в закладі, таким чином забезпечуючи принцип утворення назви по суміжності, від часткового до цілого.

Серед найбільш розповсюджених назв – назви вмотивовані назвами страв, наприклад: *Ninova Pizza & Pasta, Kebab Amigo, Curry House, Sushi Bar, Rice and Rice, Upper Crust, Nordic Noodle, Beef & Burger, Leaven* тощо.

Менш популярні, але також досить розповсюджені назви вмотивовані іменем власника: *Cafe Emil, Mazzoli's Caffè & Trattoria, McDonald's, Fidel's, Nena's, Design Society's Cafe, Husmann's Vinstue* та інші.

До найменш поширеної групи належать назви вмотивовані предметами інтер'єру та місцем розташування, наприклад: *Huset med det Gronne Trae, Sofienholmcafe, Islands Brygge 21, Viften, The Red Box, Nordskovs Spisestue* тощо.

Група метафорично вмотивованих назв включає в себе ергоніми, утворені від назв тварин та рослин, які можуть бути і реальними, і міфічними (наприклад, *The Irish Bull, Black Swan, Dragon Grill Express*), а також коштовностей (*Kystens Perle, Le Diamant*), архітектурних об'єктів та стилів (*Gammeltorv, Kinesiske Mur, Baroque*), почуттів (*Restaurant Umage*), соціальних статусів (*Vaerge Cafeen*). Крім того, сюди відносимо і назви, вмотивовані географічними об'єктами, а не дійсним місцем розташування (*Siam Orchid, Mumbai, Kyoto Restaurant*). Власні назви можуть бути також утворені від назв соціальних ролей та статусів або явищ, з ними пов'язаних (*Fyrtoejet, Couloir*).

Крім цього можна додати, що ергонімний ландшафт Копегагена багатомовний та мультикультурний. Назви ресторанів походять з багатьох мов, як то: англійська, французька, італійська, норвезька, арабська, китайська. Це свідчить про інтерференцію цих мов та культур у свідомості споживачів, що вимагає подальшого дослідження з точки зору когнітивної ономастики.

Література:

1. Катернюк В. В. Структурно-семантичні характеристики неофіційних антропонімів в англійській, німецькій та українській мовах: автореф. дис. канд.

філол. наук: 10.02.15 / В. В. Катернюк; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. — К., 2010. — 16 с.

2. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Наталья Владимировна Подольская. — М.: Наука, 1978. — 198 с.

3. Суперанская А. В. Языковые и внеязыковые ассоциации собственных имен / Александра Васильевна Суперанская. — М.: Наука, 1978. — 150 с.

4. Телия В. Н. Вторичная номинация и ее виды / В. Н. Телия // Языковая номинация. Виды переименования. — М. : Наука, 1977. — С. 129—222.

РЕАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ЗВ'ЯЗНОСТІ В СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ МОНОГРАФІЯХ

І.Г. Козубська

Національний технічний університет України «КПІ»

Текст, як об'єкт лінгвістичного дослідження і вища комунікативна одиниця являє собою цілу систему категорій. При цьому існують універсальні текстові категорії, які виявляються в будь-якому мовленнєвому творі, і факультативні, властиві лише певним видам тексту [2; 163]. До універсальних категорій, на нашу думку, відносимо категорію зв'язності, яку виділяють та описують більшість вчених-лінгвістів (Кожина М.Н., Дускаєва Л.Р., Салімовський В.А., Гальперін І.Р., Дресслер В., Богранд Р. та ін).

Дана категорія тексту може виражатися різними мовними засобами, наприклад, граматичними, лексичними, стилістичними та ін. Розглянемо реалізацію категорії зв'язності в сучасних англомовних монографіях.

Зв'язність наукового тексту у своїй більшості будується на логіці предмету дослідження, об'єктивності самого дослідження та строгості міркування.

Для реалізації категорії зв'язності в науковому тексті слугують такі засоби зв'язку: 1) лексичні (повтор одного й того ж слова або його форм, синонімів, антонімів, омонімів та ін); 2) лексико-граматичні (сполучники,

вхідні слова і словосполучення) і 3) граматичні (видочасові форми дієслів, порядок слів та ін.) [1; 12].

У текстах наукових монографій найчастіше представлений зв'язок за допомогою лексичного (частіше синонімічного) повтору, при якому одна з лексем попереднього речення повторюється в наступному. До лексичного повтору відносять такі випадки, коли слова, що мають один лексичний компонент, належать до різних частин мови.: *Filters have become an important part of popular visual culture. Instagram was one of the first sites to really popularise filters... We don't just filter our images before we post them to Instagram, though: filter has become an important and far more general concept in today's digital culture. We filter our images, our email and our newsfeed* [4; 13].

Широке поширення лексичного повтору в науковому мовленні ізв'язано зі стійкістю термінології, небажанню синонімічних заміни, яка викликана прагненням до однозначності, точності смислу. Використання синонімів та антонімів дозволяє уникнути повтору та робить мовлення більш виразним.

Найбільш частотним, поширеним та нейтральним видом зв'язку є займенникова субституція, так як, з одного боку, використання займенника замість повторення тієї ж лексеми дозволяє уникнути стилістичної одноманітності, зберегти термінологічну строгість і точність і, з іншого боку, використання займенників в якості субститутів цілих висловлювань або їх частин забезпечує компресію та інформаційну ємкість, необхідну в наукових текстах. Крім того, використання в якості субститута займенників *this, it, that* часто пов'язано зі зміною аспекту викладу, переходом до оцінки, коментуванню, поясненню, напр.: *Texas is an example of a state that passed a special ruling allowing physicians licensed in Texas to practice in other states. That does not, however, mean that other states must allow a professional who is not licensed or registers with them to practice in their state* [3; 27].

Лексико-граматичні засоби зв'язку (сполучники, сполучні слова, вхідні слова та словосполучення) забезпечують логічну та композиційну організацію текстового матеріалу, виражаючи широкий спектр відношень. Достатньо вивченими та описаними є стандартні мовні засоби, функції яких зводяться до

показання композиції та структури (*firstly, secondly, first of all, finally, etc.*), н аспосіб розгляду автором питання (*in particular, in this sense, in general, on the one hand, on the other hand, however, on the contrary*), на висновок, узагальнення, наслідок (*thus, consequently, so, on the whole, etc.*), на конкретизацію, уточнення, додання (*for instance, for example, exactly, in particular, besides, furthermore, in addition, moreover, etc.*). До них приєднуються клішовані вирази зв'язку з попередньою інформацією або вказівки на наступну (*as it was already mentioned, as it was said, as it was shown, as it will be seen, etc.*).

До граматичних засобів організації цілого тексту відносять зазвичай порядок слів, вживання певних видочасових форм дієслова та ін. Порядок слів та речень в тексті, відображаючи характер розподілення інформації, визначається комунікативними цілями автора. Для наукових монографій характерним є нейтральний порядок слів, при якому тематична, вихідна, відома інформація розміщується на початку, а нова, важлива, актуальна інформація – в кінці речення. Крім того, порядок слів в реченні залежить від контексту і виконує текстотвірчі функції, беручи участь в побудові текстів різних структур.

Нами були розглянуті традиційні граматичні засоби зв'язності, які мають текстоутворюючу функцію. Але, крім них, у монографіях можуть зустрічатися логічні, композиційно-структурні, стилістичні засоби зв'язності. Наведемо приклад логічних форм зв'язності. До них відносяться форми перерахування *firstly, secondly*, графічні засоби *a), b), c)* або виділення частин висловлювання цифрами *1), 2), 3)* та ін. Такі засоби вважаються логічними тому, що вкладаються в логіко-філософські поняття послідовності, часових, просторових, причинно-наслідкових відношень.

Як ми бачимо, категорію зв'язності можна віднести до провідних категорій тексту, оскільки вона забезпечує логічну послідовність текстів, взаємозв'язок окремих повідомлень, фактів за допомогою лексичних та граматичних мовних засобів.

Література:

1. Буре Н.А., Быстрых М.В., Вишнякова С.А. и др. Основы научной речи: Учебн.пособие для студ. нефилол.высш. учеб. заведений / Н.А. Буре, М.В. Быстрых, С.А. Вишнякова и др.; Под. ред. В.В. Химики, Л.Б. Волковой. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 272с
2. Таюпова О.И. Текст как система категорий // Немецкий язык в Башкортостане: проблемы и перспективы: Материалы 4-й научно-практической конференции. – Уфа: РИЦ БашГУ, 2009. – С. 163 – 165.
3. Kincaid, S. (ed.) (2004). Technology in Human Services: Using Technology to Improve Quality of Life. Chicago, Illinois: Council for Standards in Human Service Education.
4. Rettberg, J.W. (2014). Seeing Ourselves Through Technology. New York: Palgrave Macmillan.

ОБРАЗНЕ ПОРІВНЯННЯ В СИСТЕМІ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

С.С. Коломієць

доцент, кандидат педагогічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ»

Лесик Леся

студентка магістратури факультету лінгвістики,

Національний технічний університет України «КПІ»

Мова художньої літератури відрізняється від інших стилів перш за все специфікою стилю художньої літератури, основною функцією якого є когнітивно-естетична, відтак саме художньо-естетичні якості твору є його основною зображальною характеристикою, яка складається з системи стилістичних засобів.

Порівняння — один з основних прийомів пізнання світу, його традиційно вважають найпростішим мовним засобом образності.

Особливість образних порівнянь в системі стилістичних засобів полягає в тому, що вони не лише фіксують елементи картини світу, а й демонструють їх формування, виявляючи образне бачення того чи іншого фрагмента світу.

Д.У.Ащурова підкреслює, що у образному порівнянні відбувається "прирощення смислу", тобто значення всього комплексу порівняння не просто складається з суми значень слів, що входять до його складу, а є самостійною мовною одиницею, значення якої відмінне від суми значень її частин.

Незважаючи на те, що порівнянню присвячено чимало наукових праць, деякі важливі аспекти вивчення цього стилістичного засобу залишаються поза увагою дослідників. До цих аспектів належать, зокрема, взаємозв'язок і взаємодія порівнянь з іншими образними засобами мови, їхня роль в образній інтеграції тексту як єдиного цілого. У науковій літературі відображається точка зору про порівняння, як мовний засіб, який має спільні риси з іншими мовними засобами зображення, найчастіше – з метафорою. Виходячи з того, що метафора є згорнутим порівнянням і засобами метафори здійснюються

порівняння та зіставлення явищ, подій, фактів тощо, дослідники Н. Ф. Пелєвіна [9, с. 157] та Г. І. Приходько [7, с. 31] виокремлюють специфічний стилістичний зображальний засіб – метафору-порівняння. Н. Ф. Пелєвіна називає подібний засіб зрощенням, або компаративним комплексом [9, с. 157]. В. Д. Аракін [6, с. 58–59], Л. П. Єфімов та О. А. Ясинецька [4, с. 46, 63], Роберт Карлсен та Міріам Гілберт [1, с. 38] вважають метафору і порівняння різними зображувальними засобами. Н. Ф. Пелєвіна [9, с. 155–157] та В. Б. Сосновська [8, с. 52] звертають увагу на подібність елементів метафори і порівняння. Вчені вказують на різні ознаки цих експресивних мовних засобів. Порівняння виникає на основі контекстних асоціацій при зіставленні подібних предметів. Метафора утворюється на основі ідентифікації несхожих предметів, яким надається реальна характеристика. Порівняльні образи розгорнуті, вони аналізуються автором у художньому творі. Метафоричні образи, навпаки, згорнуті, і вони синтетичні [5, с. 156–157].

Традиційно вважають, що порівняння — первинне явище, метафора — вторинне. Хоча порівняння — наслідок розподілу предметів за різними категоріями, а, отже, й свідчення того, що воно виникло після метафори. «В епоху анімістичного мислення людина природу пізнає через саму себе, а з падінням цього ладу, чи, точніше, з послабленням його, вона саму себе пізнає через природу» [2, с.14].

Деякі лінгвісти зазначають, що “механізм образного порівняння не дуже відрізняється від семантичного механізму метафори: і там, і тут на тему перенесено ознаки образу, які здатні її охарактеризувати” [6, с. 146].

Ототожнення порівняльних конструкцій з метафоричними простежуємо в ранніх дослідженнях М. Черемисіної. Вона вважає, що порівняння можуть бути аналітичними, двочленними за наявності двох явищ, предметів і одночленними, синтетичними, коли перший компонент порівняння не названо, та його можна поновити з контексту. М. Черемисіна виразно розмежовує порівняння і метафору. Метафора — це семантична функція мовного знака, його переносне вживання; матеріальним носієм метафори є слово, що реалізується в контексті. Метафору беззастережно відносять до системи тропів, компоненти порівняння

найчастіше сприймають у прямому значенні (О. Черкасова, В. Образцова). Д. Фелдмане вважає, що порівняння виконує функцію ознайомлення з фактом зіставлення та його результатом; якщо порівняння встановлює подібність між предметами, що порівнюються, то метафора ідентифікує їх, “авторитетно стверджуючи, що А в цьому випадку і є В” [9, с. 74]. З. Хованська розглядає порівняння “як проміжне явище між тропеїчними та нетропеїчними стилістичними прийомами”.

На взаємозв'язок метафори й порівняння вказує такий стилістичний прийом, як метафора-порівняння. В. Григор'єв вважає, що порівняння й порівняння-метафори мають як спільні, так і відмінні ознаки. Від звичайних порівнянь порівняння-метафори відрізняються семантичною двоплановістю одного з компонентів, синтаксичною незалежністю компонента, який у звичайному порівнянні виконує функцію образу, а також некатегоричністю зіставлення денотатів, “на тлі якого порівняння з сполучником “як” можуть виглядати значно прямолінійнішими, у всякому випадку — менш гнучкими” [3, с. 216]. Схожість між названими одиницями в синтаксичній роздільності компонентів, що дозволяє кожному з них мати при собі означення-прикметники.

Порівняння можуть базуватись на метафорі, коли співставлявані поняття повністю тотожні, і на метонімії, коли при співставленні понять порівнюються тільки їх окремі риси. В свою чергу, і метафора, і метонімія містять приховане порівняння. Але, все ж, ці поняття слід розрізняти.

Таким чином, порівняння є самостійним мовним зображальним засобом, який має характерні лише для нього ознаки. Разом з тим не можна розглядати порівняння, як окремий орнаментальний компонент художнього тексту, позаяк воно є важливим елементом образної системи твору, реалізує не тільки експресивну функцію, а визначає поліфункціональність тексту та спрямоване на цілісність художнього образу.

Література:

1. British and western literature. A Thematic Approach / editors: G. Robert Carlsen, Miriam Gilbert. – New York: GLENCOE, 1985. – XIV. – 784 p.

2. Гальперин П. Р. Стилистика английского языка / П. Р. Гальперин - М.: Высшая школа, 1981. -316 с.
3. Григорьев В. Поэтика слова. - М., 1979.
4. Єфімов Л. П. Стилiстика англ. мови i дискур. аналіз: навч.-метод. посіб. / Л. П. Єфімов, О. А. Ясінецька. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. – 240 с.
5. Пелевина Н. Ф. Стилистический анализ художественного текста / Нина Фёдоровна Пелевина. – Л.: Просвещение, 1980. – 272 с.
6. Практический курс англ. языка: учебник для студ. высш. учеб. заведений, курс / под ред. В. Д. Аракина]. – 5-е изд. – М.: ВЛАДОС, 2006. – 351 с.
7. Приходько Г. І. Практикум зі стилістики англійської мови [для ІV курсу] / Ганна Іллівна Приходько. – Запоріжжя: ЗНУ, 2005. – 36 с.
8. Sosnovskaya V. B. Analytical Reading / Sosnovskaya V. B. – Moscow: Higher School, 1974. – 184 p.
9. Фелдмане Д. Сравнение как лингвостилистическое средство // Проблемы лингвистики и зарубежной литературы. Рига, 1968.

РИТМ ЯК ФАКТОР СТВОРЕННЯ КОМПОЗИЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Г. О. Матковська

аспірант

Національний технічний університет України «КПІ»

Категорія ритму є універсальною та використовується для тлумачення й опису багатьох явищ об'єктивної дійсності. Вивчення ритму художнього твору безпосередньо пов'язане з природними, фізіологічними й емоційними характеристиками особистості автора, які впливають на створення текстових ритмів. Сучасна дослідниця Г. Г. Москальчук пояснює цю залежність тим, що коливальні рухи (дихання, серцебиття та інші фізіологічні процеси) поєднуються у різноманітні ритми, на тлі яких здійснюється інтелектуальна діяльність людини, зокрема мовленнєва. Природний за походженням фон

ритмів і біоритмів зберігається у текстах, а отже форма тексту фіксує і зберігає форму діяльності людини [3,с. 20]. Ритм художнього тексту утворює підґрунтя для його змістової організації художнього тексту й виступає як один із засобів досягнення максимальної виразності твору.

Наукове поняття ритму у філологічній парадигмі сформоване на основі ідей М. М. Бахтіна, який запропонував розуміти ритм як композиційний та архітектонічний конструкт твору, й поглядів М. М. Гіршмана щодо значення ритму в утворенні цілісності художнього тексту. В контексті сучасних філологічних розвідок було запропоновано й обґрунтовано близько п'ятдесяти визначень цього терміну. Наприклад, Л. В. Татару визначає ритм як універсальну закономірність, ієрархічно впорядковане чергування різних видів періодичності в тексті, що регулює фізіологічну, психо-емоційну, естетичну й мовленнєву діяльність автора, яка фіксується у системі його мовленнєвого твору у вигляді чергування періодичних одиниць різних рівнів мови, а також впливає на процес сприйняття тексту читачем [4, с. 53].

У своїй науковій роботі українська дослідниця Н. О. Любарець узагальнює систему теоретико-методологічних положень, на яких ґрунтується розуміння ритму як категорії художнього прозового твору. Ключовими виступають концепції М. М. Бахтіна про багатофункціональну природу ритму, який є архітектонічною формою будь-якого естетичного об'єкту, й погляди В. М. Жирмунського щодо теми твору загалом й тематичного ритму, що визначають ключові слова або мотиви. На думку Ю. Г. Еткінда, ритм є однією із суттєвих складових композиції, а композиційний ритм є найвищим рівнем у ієрархічній системі ритмів. Структурно-синтаксичні прояви ритму в художній прозі розглядали М. Ю. Лотман, О. В. Чичерін й М. М. Гіршман. М. Ю. Лотман запропонував структурний підхід до аналізу ритму, дослідник звертав особливу увагу на повтори як принципів засоби реалізації ритму. М. М. Гіршман детально розглянув прояви синтаксичного ритму, тоді як О. В. Чичерін звернув увагу на необхідність слідування від простих до складних ритмотворчих елементів під час дослідження ритму прозових творів [2, с.10]. Ця наукова праця дозволяє прослідкувати розвиток концепту ритму у

мовознавстві як фундаментальну категорію будь-якого художнього тексту й систему засобів на всіх мовних рівнях, що забезпечує структурну гармонійність твору.

За словами М. М. Гіршмана, основою ритму є загальні властивості мови; він пов'язаний із індивідуальними особливостями авторської особистості, які можуть певною мірою проявлятися у різних типах оповіді [1, с. 37]. Ритм реалізується на всіх рівнях художнього твору – лексичному, синтаксичному, композиційному, сюжетному, образному й інтонаційному.

Визначенню мінімальної одиниці ритму присвятили свої праці численні мовознавці (М. М. Гіршман, Г. Н. Іванова-Лук'янова, М. А. Красноп'орова, В. В. Потапов, Ю. В. Степанюк, Н. В. Черемісіна та інші). Наприклад, за М. М. Гіршманом, мінімальною ритмічною одиницею є колон – поняття, яке ототожнюють із синтагмою. Фразовий компонент – це наступний ієрархічний рівень формування ритму, він є перехідним шаблоном між колоном і фразою [1]. Автор вказує на те, що фраза – це найвища ритмотворча одиниця художнього мовлення, проте згодом визначає складнішу ритміко-синтаксичну одиницю прозового твору – надфразову конструкцію (абзац).

Отже, дослідження фундаментальних і новітніх праць, присвячених ритму художніх творів, показало, що зазначена категорія тексту є універсальною і вивчається у багатьох наукових дисциплінах. Головним чином, ритм виконує функцію структурного оформлення тексту та є необхідною складовою системи засобів досягнення естетичності й виразності художнього твору. Досягнення ритму неможливе на окремому мовному шаблі, оскільки він реалізується засобами усіх рівнів тексту.

Література:

1. Гіршман М. М. Ритм художественной прозы / М. М. Гіршман. – М.: Советский писатель, 1982. – 369 с.
2. Любарець Н. О. Ритм художньої прози Вірджинії Вулф: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.01.04 "Література зарубіжних країн" / Н. О. Любарець – Київ, 2008. – 23 с.

3. Москальчук Г.Г. Структура текста как синергетический процесс / Г.Г.Москальчук. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 296 с.
4. Татару Л. В. Точка зрения и ритм композиции нарративного текста (на материале произведений Дж. Джойса и В. Вулф): дисс. докт. фил. наук: 10.02.19 / Л. В. Татару– Саратов, 2009. – 419 с.

НІМЕЦЬКИ ПІДРЯДНІ ОБСТАВИННІ РЕЧЕННЯ

Ю.М. Надточій

ст. викладач

Національний технічний Університет України «КПІ»

Л.В. Олійник

ст. викладач

Національний технічний Університет України «КПІ»

Сучасна лінгвістична прагматика є наукою, що досліджує функціонування мовних знаків у процесі взаємодії комунікантів з урахуванням їхніх особистісних характеристик і ситуації спілкування. Розвиваючись у контексті комунікативної лінгвістики, прагмалінгвістика постійно збагачується новими ідеями. Прагмалінгвістика розглядає мову як засіб взаємного впливу комунікантів; вивчає соціокультурні, ситуативно-поведінкові, статусні, лінгво-когнітивні та інші чинники комунікативної взаємодії суб'єктів. Існує певний різнобій у трактуванні сутнісних ознак мовленнєвого акту як одиниці прагматичного аналізу, принципів мовлення, дискурсу, інших релевантних питань.

Однією з важливих рис сучасного мовознавства є різноспрямованість досліджень лінгвістів. Мовленнєва діяльність є одним із центральних елементів життєдіяльності людини, а кожна діяльність пов'язана з деякою метою. О.Г. Почепцов відзначає що, вивчення мови в дії як одного з найважливіших знарядь, що людина використовує в своїй діяльності, є основною ознакою прагматики.

Термін «прагматика» був введений у науковий ужиток одним із засновників семіотики – загальної теорії знаків – Ч. Моррісом. Він розділив семіотику на семантику – учення про відношення знаків до об'єктів дійсності, син тактику – вчення про відносини між знаками, і прагматику – вчення про відношення знаків до їх інтерпретаторів. Прагматика вивчає поведінку мовних знаків в реальних процесах вербальної комунікації.

Г. Брюннер і Г. Граефен зазначають, що прагматика – це наукова дисципліна, що вивчає конкретне вживання мови, а також умови цього вживання.

Прагматика – це наукова дисципліна, що вивчає вживання мови в реальних процесах вербальної комунікації. Вивчення прагматики речень становить важливу область мовних знань, тому що володіння мови вимагає не тільки уміння будувати речення, але й уміння правильно вживати їх в актах мовлення для досягнення необхідного комунікативно-функціонального результату. Метою опису речення у структурному аспекті є розкриття механізму породження речення, що звісно потребує становлення їхніх структурних типів. Розвиток будь-якої мови відбувається як боротьба двох різних тенденцій: до збереження та стабілізації існуючої системи мови, з одного боку, та до її адаптації, перебудови, удосконалення, з іншого. Вивчення причин, напрямів та форм мовних змін, безперечно належать до найскладніших та найактуальніших проблем сучасної лінгвістики. Розвиток і удосконалення граматичної будови мови виявляється у збагаченні і уточненні її синтаксичних засобів.

Одним із шляхів збагачення мовних засобів є кількісний ріст запасу формальних засобів вираження цього зв'язку – сполучників.

Сполучник – це частина мови, яка є поєднувальною ланкою між окремими членами речень або цілими реченнями і вказує на певні відносини між ними.

Підрядні речення причини і сполучником „weil“ належать до розряду так званих зв'язаних підрядних речень (gebundene Gliedsätze), які є частиною великого синтаксичного комплексу. На прикладі weil-речень демонструється

взаємозв'язок і взаємозумовленість структури, семантики і прагматики у мовленнєвому акті. У розмовній мові вони можуть приймати не властиве їм розташування: так *weil*-речення іноді стоять перед головним, а також можуть розривати головне речення і виступати в ролі так званих «між речень» (*Zwischensätze*). Наприклад:

1) *Weil es so viel Arbeitsangebote gibt, weil wir Menschen Angebote machen können, und das ist ja selbstverständlich. Maischberger.*

2) *Wir nennen sie Familientragödien, und das ist deswegen etwas Seltenes, weil wir eigentlich denken: die Familien ist der Ort, wo wir uns am sichersten fühlen.*

Термін «порядок слів» (*Wortfolge, Wortstellung*) не завжди влаштовує германістів. У граматиці розрізняють прямий і зворотній порядок слів. Порядок слів у німецькому реченні виконує важливі граматичні функції :

1) оформлює тип речення.

2) встановлює зв'язок між членами речення і між окремими простими реченнями у складнопідрядних реченнях.

Література:

1. Берков В.П. *Современные германские языки* / Валерий Павлович Берков. – М.: ООО «Издательство Астрель», 2001. – 336 с.

2. Боярская Е.Л. *Когнитивные основы формирования новых значений полисемантических существительных современного английского языка: автореф. дис. ...на соискание ученой степени канд. филол. Наук: спец. 10.02.04 «Германские языки»* / Елена Леонидовна Боярская. – М., 1999. – 23

СУЧАСНІ НАУКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ТРАКТУВАННІ ПОНЯТТЯ «ІДІОСТИЛЬ»

В.М. Поворознюк

аспірант

Національний технічний університет України «КПІ»

Враховуючи антропоцентризм сучасної наукової парадигми та особливу увагу до індивідуальності, трактування поняття «ідіостиль» набуває важливого

значення і стає однією з ключових задач у сучасній лінгвостилістиці художнього тексту.

«Індивідуальний почерк» кожного автора, його манера викладу й вибір мовних засобів виявляється вже у самому факті вибірковості, перевазі певних лексичних, морфологічних, синтаксичних та фонетичних засобів, які стають основою формування більш складних і яскравих образів художнього твору.

Зазначимо при цьому, що, незважаючи на високий ступінь вивченості терміну «ідіостиль», який не раз ставав предметом сучасних лінгвістичних досліджень, в царині лінгвістики і дотепер не існує єдиного загальновизнаного визначення цього поняття. Різні підходи до дослідження ідіостилю автора художнього твору, який співвідноситься з поняттями мови й тексту, спричинили наявність різних визначень у сучасних працях з германістики. Окреслюючи проблему трактування цього поняття, слід звернути увагу на той факт, що більшість сучасних науковців, які присвятили свої дослідження аналізу індивідуальних проявів мовної особистості художньому творі, спираються на запропоновану засновником філологічної теорії ідіостилю В.В. Виноградовим дефініцію поняття «індивідуальний стиль» як «структурно єдину і внутрішньо зв'язану систему засобів і форм словесного вираження» [1, с.105]. Водночас, науковці розширюють уявлення про підходи до вивчення ідіостилю в лінгвістиці. Так, у царині сучасної лінгвістичної терміносистеми поняття «ідіостиль» посідає одне з центральних місць і зазвичай визначається як «сукупність усіх мовно-виражальних засобів автора, що реалізують його ідіолект» [2, с. 175], «мовна практика окремого носія мови; сукупність формальних і стилістичних ознак, що вирізняють індивідуальну мову» [3, с. 67], «система знаків авторства художника слова», «система домінуючих, особистісних актуальних способів і засобів формально-змістовної та мовної фіксації авторських когнітивних структур, емоційних станів і суб'єктивних смислів в естетично наведеному мовному творі» [8, с. 31], «систему змістових і формальних характеристик, властивих творам автора, яка робить унікальним втілення в цих творах авторського способу мовного вираження» [7].

У цьому контексті, на наш погляд, слухним є визначення дослідниці В.А. Піщальнікової, яка пропонує таку дефініцію: «Ідіостиль – це система логіко-семантичних способів репрезентації домінантних особистісних смислі в концептуальній системі автора художнього тексту, об'єктивовану в естетичній діяльності і передбачає індивідуальну трансформацію мовних виразів» [5, с. 20-21]. Таке розуміння особливостей ідіостилю письменника дає можливість говорити про неповторність творчої індивідуальної манери письма в конкретному художньому творі, що визначається домінантою ідіостилю конкретного автора. У свою чергу домінанту тлумачимо як «визначальні риси, які вирізняють індивідуальний стиль з-поміж інших» [4, с. 50], «найзагальніша ознака стилю, яка реалізується в конкретних виявах лексичних, граматичних, текстових одиниць» [3, с. 53], «стрижневим принципом створення художнього тексту, який визначає ідіостиль автора з огляду на обраний ним мовленнєвий жанр» [6, с. 2].

Особливості ідіостиля розкриваються саме у тексті в процесі його породження і естетичної діяльності мовної особистості та проявляються у використанні особливих елементів, наприклад, специфічних одиниць, не літературної лексики, а також прагматичною функцією слів, які розкривають особливості мовленнєвої поведінки мовця. Цілком зрозуміло, що найбільш важливим для характеристики ідіостилю письменника є слова, що обрані ним для вираження авторської позиції щодо оцінки та відображення реальності. Водночас при комплексному дослідженні ідіостилю конкретного автора, слід враховувати, що визначення індивідуальних особливостей стилю письменника неможливе без його зіставлення з цілим рядом факторів - літературною мовою того часу, ідіостилем письменників-сучасників автора та його попередників.

Отже, враховуючи проведений аналіз наукових підходів до трактування поняття терміна «ідіостиль», можна зробити висновок, що у сучасній лінгвістиці існує необхідність у подальшому системному дослідженні цього поняття.

Література:

1. Виноградов, В. В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика / В. В. Виноградов. – М.: Изд-во АН СССР, 1963. – 256 с.
2. Голянич М. І. Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / [М. І. Голянич, Н. Я. Іванишин, Р. Л. Ріжко, Р. І. Стеруфак]. – Івано-Франківськ: Сімік, 2012. – 392 с.
3. Єрмоленко С. Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / [С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, О. Г. Тодор]. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
4. Кухар-Онишко О. С. Індивідуальний стиль письменника: генезис, структура, типологія / О. С. Кухар-Онишко. – К.: Вища школа, 1985. – 176 с.
5. Пищальникова, В. А. Проблема идиостиля. Психолінгвістический аспект / В. А. Пищальникова. – Барнаул, 1992. – 73 с.
6. Скляренко О. Б. Жанрово-стилістична домінанта оповідань Інгеборг Брахманн: автореф. дис. к. філол. н.: спец. 10.02.04 – Германські мови / О. Б. Скляренко. – К. – 2013. – 20 с.
7. Фатеева Н. А. Идиостиль (индивидуальный стиль) [Електронний ресурс] / Н. А. Фатеева. – Режим доступу: http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/lingvistika/IDIOSTIL_INDIVIDUALNI_STIL.html?page=0,0
8. Четверикова О. В. Знаки авторства как средства вербальной манифестации смысловой сферы творческой языковой личности: автореф. дис. д-ра філол. наук: 10.02.19 / О. В. Четверикова – Тверь, 2012. – 53 с.

КІНОСЦЕНАРНІ ЖАНРИ

О.В. Скобнікова

викладач

Національний Технічний Університет України «КПІ»

Питання класифікації кіносценаріїв часто піднімається серед вітчизняних та зарубіжних науковців. Неодноразово робилися спроби створити класифікації кіносценаріїв, які були б зручні для аналізу і мали практичну цінність при описі фільму. Наприклад, беручи до уваги визначення рейтингу або параметрів прокату кінофільму, виділяють чотири основні складові: тема фільму, настрій, яке несе фільм, формат фільму та цільова аудиторія. Перші два параметри використовуються для реклами, другі два - зазвичай виносяться в примітку до фільму.

За темою фільму кіносценарії поділяються на такі:

- кримінальний (crime) - розповідає про злочинців і боротьбу з ними;
- історичний (historical) - розповідає про історичні особистості і події;
- наукова фантастика (science fiction) – розповідає про нові технології, космос та інше;
- спорт (sports) - розповідає про спортивні досягнення і боротьбу з самим собою;
- підлітковий (teen) - обертається навколо звичайних конфліктів підлітків;
- військовий (war) – представляє поля битв і місця, пов'язані з воєнним часом;
- вестерн (western) - історії про освоєння дикого заходу;
- катастрофа (disaster) - розповідає про катастрофи, що призводять до апокаліпсису. Список тем в принципі можна продовжувати і продовжувати.

За настроєм, який несе фільм, кіносценарії поділяються на такі основні жанри:

- дія (action) - як правило, передбачає вибір між «добре» і «погано», що розігрується за допомогою насильства або фізичної сили;

- пригода (adventure) - залучаються почуття небезпеки, ризику та шансу, часто з високим ступенем фантазії;
- комедія (comedy) – за мету має викликати сміх;
- драма (drama) – в основному орієнтована на розвиток персонажа, часто в ситуаціях, які знайомі широкій аудиторії;
- фентезі (Fantasy) – вигадка зовнішньої реальності (тобто міф, легенда);
- жахи (horror) – на меті викликати страх;
- містика (mystery) – перехід від невідомого до відомого по виявленню та вирішенню ряду майже нерозв'язних проблем;
- романтика (romance) – зупиняється на елементах романтичної любові;
- триллер (thrillers) – метою має викликати збудження і нервову напругу в аудиторії;
- нуар (noir) – характеризується особливою атмосферою песимізму та безвиході. Число таких жанрів постійно зростає, і як окремі жанри виділяють кінороман, казку, детектив, психологічну драму, романтичну мелодраму, трагікомедію, романтичну комедію, бойовик, комедійний бойовик, фантастичний бойовик, містику і містичний бойовик, та інші проміжні жанри [2, 45].

За форматом фільму сценарії в свою чергу поділяються на:

- життєва дія (live action) – найбільш поширений, в якому показуються живі, звичайні люди в запропонованих обставинах;
- анімація (animation) – швидке відображення послідовності 2-D малюнків або 3-D моделей для того, щоб створити ілюзію;
- біографія (biography) – формат, який розповідає про реальну історію історичної особистості і події, які відбуваються в її житті;
- документальний (documentary) – знімається на основі реальних подій, фактів, особистостей;
- мюзикл (musical) – пісні у виконанні персонажів, що вплетені в оповідання.

За цільовою аудиторією фільму кіносценарії поділяються на:

- дитячі фільми (children's film) – фільми для дітей молодшого віку;

- сімейні фільми (family film) – таке кіно повинно бути привабливим для людей будь-якого віку і придатним для перегляду молодіжною аудиторією. Прикладами цього є фільми компанії Дісней;

- фільми для дорослих (adult film) – призначені для перегляду тільки дорослою аудиторією, зміст може включати в себе насильство, порушення норм, непристойну мову або явну сексуальну поведінку.

Література:

1. Ілленко Ю. Парадигма кіно / Юрій Ілленко. – К. : Абрис, 1999. – 416 с.
2. Слышкин, Г. Г. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа) / Г. Г. Слышкин, М. А. Ефремова. – М.: Водолей Publishers, 2004. – 153 с.

СЕКЦІЯ № 2

КОГНІТИВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВИ ТА МОВЛЕННЯ

МОВНА КАРТИНА КАТЕГОРІЇ КВАНТИТАТИВНОСТІ

Петриченко В.І.

викладач

Національний технічний університет України «КПІ»

Кількісні відношення, об'єктивні й конкретні у своїй основі, в пізнавальній практиці відображаються як точно, так і приблизно, що обумовлено дієвістю цілого ряду факторів – просторово-часовими чинниками, метою, яку ставить перед собою дослідник, та технологічними процесами. З огляду на це, виділяються функції квантитативних одиниць: номінативно-квантитативна функція – з її допомогою виражаються результати пізнання кількісних відносин об'єктивного світу; когнітивна функція, яка узагальнює й аналізує складний, ступінчатий шлях пізнання кількісної реальності; прагматична функція, яка здійснює емоційно-вольовий вплив на адресата в умовах фразеологічного контексту.

Оскільки знання вливаються в нашу свідомість механічно, а зі сторони, шляхом прямої безпосередньої "інтеріоризації" зовнішніх подій і фактів, тож мовна картина світу репрезентується в категоріях і поняттях, які своєрідно відображають об'єктивну реальність. Неможливість абсолютно точного пізнання відбивається в одиницях субкатегорії неточної кількості, препарує діалектичну єдність – мовний комплекс вираження кількості.

Мовне позначення кількості – це лінгвістична категорія, що має ментальну основу. Слід зазначити, що багатоаспектність категорії кількості обумовлює характер пізнавального процесу людини, і, як наслідок, реалізується в мовному позначенні. З цього можна зробити висновок, що квантитативність – це результат пізнання людиною кількісної визначеності реального світу та активної розумової здатності людини до класифікації, що є результатом

відображення у свідомості людини об'єктивної кількості, тобто його концептуальним аналогом

Загалом, існує два підходи щодо систематизації мовних засобів вираження категорії кількості. Один з них базується на, так званій онтологічній ріді, оскільки вона стосується трьох основних категорій, що виділяються у складній структурі буття, а саме: категорія предметів, процесів та ознак. Компонентами цієї тернарної позиції є предмети-кількість, під якою розуміють підрахунок предметів (дискретних просторових одиниць) або їх частин та мір недискретних матеріалів; процесо-кількість – підрахунок окремих процесів або частин одного процесу (кратність) та визначення тривалості безперервного процесу та ознако-кількість – міра інтенсивності тої чи іншої якості предмета чи процесу.

Другий підхід базується на думці, що засоби вираження кількості класифікуються на основі їх належності до різних рівнів мови, тобто репрезентується на морфемному рівні, виділяються морфемами на позначення точності, приблизності та морфемами на позначення повторюваності. На граматичному рівні категорія квантитативності актуалізується в таких частинах мови як числівник, іменник, прикметник, дієслово та прислівник, які також прийнято називати первинними актуалізаторами. Серед первинних актуалізаторів домінуючою частиною мови є числівник з функціонально-семантичним полем квантитативності. На лексичному рівні категорія кількості виражається за допомогою вторинних актуалізаторів – слів збірного значення, синтаксичних словосполучень, слів пов'язаних з лічбою, слів міри і ваги, фразеологічних одиниць з нумеральним компонентом та квантитативних термінів.

Розглядаючи мовну картину світу варто зазначити, що основними принципами утворення категорії кількості є по-перше об'єднання предметів у множинність, беручи за основу їх якісну ідентичність, що визначається на основі єдиного критерію ототожнення. Останній встановлюється шляхом виявлення ознаки, спільної для всіх об'єктів, що входять у множинність. Така ознака виділяє множинність шляхом абстрагування від індивідуальних

відмінностей представників класу об'єктів, що її складають. У мові, як існа ідентичність віддзеркалює ієєвість принципу єдинозначності – наявності єдиного знака для позначення будь-якого елемента множинності. По-друге, творення категорії кількості базується на факторах однорідності та неоднорідності елементів, що складають збірну сутність, наявності чи відсутності їх єдино значності.

В організації мовної картини категорії квантитативності родові і видові семи кількості об'єднують ієрархічний комплекс морфемних, граматичних, лексичних засобів позначення точної та неточної (невизначеної, приблизної) кількості.

Література:

1. Тураева З. Я. Некоторые особенности категории количества / З. Я. Тураева, Я. Г. Биренбаум. – Л., 1985. – 158 с.
2. Полянский С.М. Квантитативная лингвистика и семантика / С. М. Полянский. – Н., 1999. – 79 с.
3. Швачко С. О. Лінгвістичні параметри квантитативних слів англійської мови / С. О. Швачко // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету. – Київ, 2000. – Вип.2. – С.91-97.
4. Швачко С. О. Квантитативні одиниці англійської мови: перекладацькі аспекти / С. О. Швачко – Вінниця, Нова Книга. – 2008. – 141с.
5. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики / Ф. С. Бацевич. – К.: Академія, 2011. – 304 с.

МЕХАНІЗМ ПАРИТЕТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МОВЛЕННЯ І МУЗИКИ У МОВЛЕННЄВО-МУЗИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

В. В. Марченко

викладач кафедри теорії, практики та перекладу

Національний технічний університет України «КПІ»

Когнітивна інтерпретація результатів експериментально-фонетичного дослідження особливостей функціонування інтонації у мовленнєво-музичних творах підтвердила наявність обґрунтованих нами [1] варіантних моделей мовленнєво-музичної комунікації, які можуть характеризуватися паритетною взаємодією мовленнєвих і музичних компонентів, домінуванням мовленнєвих чи музичних та їхнім реверсивним декодуванням.

Результатами емпіричної перевірки встановлено найвищу рекурентність перебігу мовленнєво-музичної комунікації за моделлю паритетної взаємодії мовленнєвих і музичних компонентів, яка може бути унаочнена у вигляді системи, утвореної з двох сфер духовного буття адресанта та адресата. У межах цих сфер трикутниками зображуються перетини синергетичних моделей пірамід духовного буття адресанта та адресата, обґрунтованих у праці [2, с. 234-251]. Саморозвиток комунікативно-когнітивних та мовленнєво-мисленнєвих процесів, що протікають у психіці адресанта і адресата під час їхньої мовленнєво-музичної комунікації, відображається у вигляді двох відповідно взаємопов'язаних структур-атракторів.

Типовим прикладом синергетичного саморозвитку мовленнєво-музичної комунікації, що протікає відповідно до зазначеної моделі, слугує відома пісня «Методу» з мюзиклу Е. Л. Вебера «Коти». Аналізований мовленнєво-музичний твір, який є кульмінацією усього мюзиклу, виконує нещасна, понівечена долею кішка Грізабелла, яка втім колись була витонченою гламурною особою. Згадуючи з ностальгією своє розкішне минуле, вона все ж вірить у світле майбутнє і висловлює рішучі наміри розпочати нове життя. Таке поєднання у роздумах персонажа негативних і позитивних емоцій, оптимізму і песимізму знаходить своє відображення й у просодичному оформленні твору.

Відомо, що поштовхом до написання тексту мовленнєво-музичного твору «Memory» стало ознайомлення автора з віршем Т.- С. Еліота «Рапсодія вітряної ночі», яке змусило його задуматися над проблемою зв'язку людини з її минулим. Емоції, що виникли унаслідок цього, призвели до зародження хаосу у сфері його екзистенціального буття. Цілком очевидно, що у результаті виходу психіки автора з хаосу першої точки біфуркації і сформувалося бажання наголосити на проблемі самотності, яке адресант реалізує за допомогою лексичних одиниць *midnight, memory, all alone, to moon* та відповідного просодичного оформлення: помірному темпу з тенденцією до сповільнення, помірною гучністю, легатоподібного ритму, поступово спадної ступінчастої шкали, різновидів спадного термінального тону, довгих пауз на стику інтоногруп, середньої інтенсивності та звуженого діапазону. Разом з тим, незважаючи на меланхолійний настрій твору його тембральне забарвлення сприймається як світле. Це відбувається насамперед за рахунок того, що поруч із зазначеними лексичними одиницями автор вживає і контрастні до них за конотацією слова, наприклад, *smile, beautiful, happiness*. Взаємодія зазначених засобів реалізується у комбінації з музичним супроводом у тональності ре-бемоль-мажор, яка кваліфікується як одночасно світла і сумна. Внаслідок виходу психіки автора з точки екзистенціального хаосу зароджується частковий атрактор, відхилення кінцевої точки якого у бік площини мовленнєвої культури, свідчить про підбір ним відповідних вербальних засобів вираження своїх емоцій.

У наступній точці біфуркації у надрах емоційного хаосу зароджується черговий частковий атрактор, кінцева точка якого максимально наближується до площини музичної культури автора. Це може свідчити про те, що використані вербальні засоби не дозволяють автору висловити свої почуття повною мірою. Задля підсилення своїх намірів він вдається до переходу з тональності ре-бемоль-мажор у паралельну тональність сі-бемоль-мінор. Очевидно, що такий перехід цілком узгоджується з інтенціями автора цього твору, оскільки поєднання у межах одного твору тональностей ре-бемоль-мажор і сі-бемоль-мінор зазвичай передає одночасно біль і насолоду, сумбурність емоцій, коли людина не може сміятися, але посміхається, не плаче,

але їй дуже сумно. Виникнення такого контрасту тональностей у поєднанні з вживанням у цьому відрізку негативно забарвленої лексики (*fatalistic warning, burnt out ends, stale, cold*) сприяє підвищенню емоційно-прагматичного потенціалу твору та має надзвичайно потужний сугестивний потенціал.

Після наступної точки біфуркації (виходу системи з чергового хаосу), саморозвиток системи, який ґрунтується на емо-раціональному типі мислення, продовжується вже у ментальній сфері духовного буття автора. Внаслідок превалювання енергії раціонального мислення частковий атрактор, компенсуючи вплив емоцій, злегка відхиляється вбік вибору вербальних засобів. Відхилення часткового атрактора в сторону площини музичної культури цілком може свідчити про те, що у результаті хаосу трансцендентне мислення автора спонукало його звернутися до музичних засобів для повноти передачі задуму. Відтак останній куплет цього твору, який передає надію на світле майбутнє (*Look, a new day has begun*) виконується у зоні підвищеної гучності за рахунок підвищення рівня частоти основного тону на тлі зростання інтенсивності та розширеного діапазону у супроводі оркестрової партії духових та струнних інструментів. Після проходження останньої точки біфуркації у психічній системі адресанта завершується саморозвиток процесу продукування мовленнєво-музичного твору, результати якого під контролем логічного мислення матеріалізуються у звуковій формі.

Загальна картина саморозвитку когнітивного процесу сприйняття та декодування адресатом змісту мовленнєво-музичного твору «Memory» практично віддзеркалює характер синергетичного процесу його породження, що свідчить про принципову адекватність декодування слухачем смислу твору. Зауважимо, що така модель здатна працювати при досить високому рівні мовленнєвої та музичної культур комунікантів, а також за умов достатності співпадіння цих культур.

Література:

1. Калита А. А. Вариантные модели речемузыкальной коммуникации / А. А. Калита, В. В. Марченко // Вестник педагогического опыта. Научно-

методический журнал. Серия «Иностранные языки. История.» – ФГБОУ ВПО «Глазовский государственный педагогический институт им. В.Г. Короленко». – Выпуск 34. – 2013. – С. 25-30.

2. Клименюк А. В. Синергетический инструментарий раскрытия черного ящика исторического явления / А. В. Клименюк // Україна – Європа – Світ: міжнародний збірник наукових праць на пошану проф. М. М. Алексієвця / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль, 2010. – Вип. 5: Україна – Європа – Світ: історико-політичні та гуманітарні аспекти розвитку: у 2 ч., Ч. 1. – С. 234 - 251.

ФРАЗЕОЛОГІЧНА ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЖІНКА» У НІМЕЦЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

М. І. Федорів

кандидат філологічних наук, викладач кафедри німецької мови;

Т. П. Ковалевська

студентка 5 курсу факультету іноземної філології

Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка

Уявлення людини про світ відображається у концептуальній картині світу, закріпленій у її свідомості. Картина світу отримує в кожній лінгвокультурі своєрідну форму вираження, вагому роль у переосмисленні якої відіграє мова. Зокрема цей факт є умовою виникнення мовної та концептуальної картин світу.

Концептуальна та мовна картини світу тісно пов'язані між собою, знаходяться у стані безперервної взаємодії і сходять до реальної картини світу або, просто, до об'єктивної реальності, яка оточує людину [5, с. 4]. Основною одиницею мовної картини світу виступає значення, а концептуальної – концепт.

За визначенням Ю. С. Степанова концепт є згустком культури у свідомості людини, тобто тим, як саме культура входить у ментальний світ людини. З іншого боку, концепт є тим, за допомогою чого звичайна людина сама входить у культуру, а в деяких випадках і впливає на неї [3 с. 76].

Виходячи з цього, концепт містить у собі понятійну та культурну складову, що і є предметом нашого дослідження.

Культурна пам'ять народу найбільш яскраво виражається у фразеологічних засобах мови. Фразеологія є фрагментом мовної картини світу. Фразеологічні одиниці завжди звернені на суб'єкт і виникають не стільки для того, щоб описати світ, скільки для того, щоб інтерпретувати його, оцінити і виразити до нього суб'єктивне відношення [2, с. 83].

У зв'язку з цим можна стверджувати, що фразеологічний концепт – це мінімальна одиниця, яка виникає в процесі формування концептуального змісту фраземи. Специфічна риса фразеологічних концептів, на відміну від лексичних, вербалізованих словами з прямими денотативними значеннями, виявляється в тому, що раціональний сенс фразеологічних одиниць закодований. Репрезентація фразеологічного концепту викликана бажанням експресивно, образно відобразити певну думку, дати емоційну оцінку тому чи іншому феномену [1, с. 6].

Одним із ключових у кожній культурі виступає концепт «Жінка». Його можна аналізувати в багатьох аспектах, які віддзеркалюють різні характеристики жінки та поєднують різні знання про неї. Одним із важливих аспектів є дослідження соціокультурної складової виділеного концепту, зокрема, можливість прослідкувати особливості соціального статусу представниць жіночого роду, а також думок, що панують про них в суспільстві і вербалізуються в усталених виразах, де жінка характеризується як матір, наречена, дружина, вдова, коханка тощо.

Основним осередком суспільства у німецькій культурі здавна вважалася сім'я. Для того, щоб шлюб склався вдалим, в народі склали цілу низку фольклорних попереджень і рекомендацій про вибір другої половини, зокрема нареченої: *ist das Geld die Braut, so wird die Ehe selten gut* (досл.: *Якщо наречена – гроші, то шлюб рідко вдалий*). У німецьких фразеологізмах знаходить досить часто своє відображення лукавство, безсоромність нареченої: *Einmal ist kein mal, sagte die Braut* (досл.: *«Один раз – не раз» - сказала наречена*).

З інститутом сім'ї пов'язаний і образ вдови як соціальний феномен людства. Утеперішній час лексема «Witwe» вживається у фразеологічних одиницях для позначення також самотності одруженої жінки: *grüne Witwe* (досл.: *зелена вдова*). Цей фразеологізм використовується для позначення жінки, яка живе в сільській місцевості чи в передмісті, і чоловік якої працює протягом дня в місті. Таким чином, вона живе як вдова. Про те, ще новішою аналогією є фразеологізм «*politische Witwe*» (*політична вдова*), який використовується для позначення жінки, що перенавантажена роботою політика, і рідко буває вдома. І відповідно з цим, шлюб з такою дружиною називають «*Wochenendehe*».

У фразеологічних одиницях знаходять своє відображення традиційні риси сімейних відносин, характерних для повсякденного німецького менталітету, тому образ дружини є багатоаспектним і різностороннім. У образі дружини поєднуються як позитивне, так і негативне ставлення до жінки.

Позитивна оцінка жінки зустрічається в семантичних областях, де жінки становлять цінність для чоловічого життя, коли дружина забезпечує повсякденний комфортний стан чоловіка: *eine gute Frau dient ihrem Mann mit Liebe* (досл.: *Хороша дружина служить своєму чоловіку з любов'ю*).

З негативної точки зору зображується бажання дружини бути главою сім'ї, домінувати над чоловіком: *Die Frau isst wann (was) sie will, der Mann, wenn (was) die Frau vorsetzt* (досл.: *Дружина їсть коли (що) вона захоче, чоловік – коли (що) дружина подасть*).

Істотне місце серед німецьких фразеологічних одиниць займають фразеологізми на позначення інтимного життя подружжя. Для опису дружини у цьому аспекті використовується у німецькій мові низка субстантивних фразеологічних одиниць з поєднанням різних компонентів: як гаряча їжа: *heisser Hammelbraten* (*пристрасна жінка*); як річ, що не придатна для вживання, відслужила свій термін: *verbrannte Batterie* (*холодна жінка*).

Нечисленну групу виразів з концептом «Жінка» складають прислів'я з позитивною конотацією. З почуттям прекрасного асоціюється образ матері. Вона розглядається як щось безмежно любляче, що дарує дітям свою турботу:

der Mutter Herz ist immer bei Kinder (досл.: *Серце матері завжди при дітях*). З образом матері пов'язаний також опис рис характеру людини: *an Mutters Schrze / Schärzenband / Schärzenzipfel / Rockzipfelhängen* (Маминий синок).

Висока активність феміністського руху зумовила виникнення нових фразеологічних одиниць, спрямованих на підвищення статусу жінки і її самоутвердження. Так, образ жінки набуває ознак, асоціативно пов'язаних з мужністю, і що підкреслює незалежність і самодостатність жінки у суспільстві: *Frau ohne Mann ist wie ein Fisch ohne Fahrrad* (досл.: *Жінка без чоловіка як риба без велосипеда*).

Таким чином, фразеологічний концепт «Жінка» широко представлений у німецькій лінгвокультурі. Жінка постає у різних аспектах зокрема як наречена, дружина, мати, вдова тощо і характеризується як із позитивної, так і негативної точки зору. Це пояснюється співвідношенням концепту із соціокультурним досвідом німецького народу. Проаналізовані аспекти виділеного концепту виражаються у стереотипності образу жінки та її соціальному статусі в німецькій мовній картині світу. Подальші розвідки вбачаємо у аналізі фразеологічного концепту «Жінка» у інших аспектах.

Література:

1. Карасик В. И. Культурные доминанты в языке / В. И. Карасик // Языковая личность: культурные концепты: сб. науч. трудов ВГПУ, ПМПУ. – Волгоград, Архангельск: Перемена, 1996. – С. 3-16.

2. Маслова В. А. Лингвокультурология: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений. – М.: Академия, 2001. – 208 с.

3. Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю.С. Степанов. – М.: Школа “Языки русской культуры”, 1997. – 824 с.

4. Тарасов Е.Ф. Межкультурное общение – новая онтология анализа языкового сознания / Е. Ф. Тарасов // Этнокультурная специфика языкового сознания. – М.: Новая звезда, 2003. – С. 9-12.

5. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация: учеб. Пособие / С. Г. Тер-Минасова. – М.: Слово, 2000 – 261 с.

СЕКЦІЯ № 3
СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАГМАТИЧНОЇ
ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МОВИ ТА МОВЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ
КУЛЬТУР

НЕВЛАСНЕ-ПРЯМЕ МОВЛЕННЯ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ
РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ МОВЛЕННЄВО-РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПЕРСОНАЖІВ У ФРАНЦУЗЬКИХ МІНІМАЛІСТИЧНИХ РОМАНАХ
КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

Є.О. Дегтярьова

аспірант

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасних лінгвопоетичних студіях активно розглядається питання форм репрезентації мовленнєво-розумової діяльності мовця у художньому тексті. Однією з цих форм є внутрішнє мовлення (далі ВМ). У французькій мінімалістичній прозі кінця ХХ – початку ХХІ століть воно широко представлене невласне-прямим мовленням (далі НПМ), яке є прикладом мовленнєвої інтерференції, дифузії різних поглядів, взаємопроникнення та активного взаємовпливу нарації й персонажного дискурсу, мовлення репрезентуючого і мовлення репрезентованого [1, с. 182]. Первинною функцією НПМ була передача чужого висловлення, виголошеного мовлення, але зараз основною його функцією є передача чужої думки, ВМ персонажа.

НПМ вважається проміжною формою передачі ВМ, оскільки розглядається найчастіше як "пережите" мовлення, що переймає від прямого мовлення інтонацію та певні елементи, зумовлені асоціативним і чуттєвим полями того, чие мовлення відтворюється, і наближається до непрямого мовлення завдяки третій особі та заміні часових форм дієслова плану теперішнього на план минулого [2, с. 141].

У французькій мінімалістичній прозі НПМ може будуватися шляхом поєднання суб'єктно-мовленнєвого плану оповідача, тобто непрямого

мовлення, яке опосередковує й вербалізує внутрішні переживання персонажа, та переданого оповідачем голосу головного героя оповіді: *Elle quitta la rue d'Amsterdam un peutôt, jugea-t-il, pour ce genre de soir* [5, с. 222]. Вкраплення персонажного голосу не переривають оповідь й не порушують цілісність її сприйняття. Вони відображають розумово-мовленнєву реакцію персонажа на події зовнішнього світу, тобто дії, представлені суб'єктно-мовленнєвим планом оповідача. Голос оповідача (*jugea-t-il*) відмежовується від голосу героя, вираженого мовленнєвим планом оповідача, пунктуаційно – комами. Про думки головного актанта оповіді свідчать вербалізовані мовленнєвим планом оповідача роздуми героя: *Elle quitta la rue d'Amsterdam un peutôt, jugea-t-il, pour ce genre de soir*. Репрезентативними компонентами, які вводять суб'єктно-мовленнєвий план персонажа, є дієслово мислення *jugerv.t*. Інверсія цього дієслова *jugea-t-il* підкреслює перевагу мовленнєвої структури оповідача при передачі думок і переживань головного актанта оповіді.

НПМ як оригінальний засіб оповідної техніки базується на явищі поліфонії, контамінації голосів автора й персонажа [4, с. 97] і являє собою змішування суб'єктно-мовленнєвих планів оповідача й персонажа. У ньому закладена метафора діалогічності [3, с. 201], оскільки в одному висловленні маємо дві смислові позиції, що суперечать одна одній або, навпаки, доповнюють. НПМ поєднує в собі ознаки прямого та непрямого мовлення і не має специфічних лінгвістичних маркерів. Його не можна визначити без контексту. Про наявність НПМ у тексті свідчить те, що читач помічає оповідну невідповідність, наявність двох голосів, неузгодженість, яка не дозволяє відносити все до однієї оповідної інстанції.

Література:

1. Бехта І. А. Дискурс наратора а англомовній прозі / Іван Антонович Бехта. – К.: Грамота, 2004. – 304 с.
2. Савчук Р. І. Оповідний простір художньої прози Ф. Саган: лінгвокогнітивний та комунікативний аспекти: дис. кандидата філол. наук: 10.02.05 / Савчук Руслана Іванівна. – К., 2009. – 295 с.

3. Шмид В. Проза как поэзия. Пушкин, Достоевский, Чехов, авангард / Вольф Шмид. – С.-Петербург: ИНАПРЕСС, 1998. – 352 с.
4. Maingueneau D. Elements de linguistique pour le texte litteraire / Dominique Maingueneau. – P.: Bordas, 1990. – 173 p.
5. Echenoz J. Je m'en vais / Jean Echenoz. – P.: Editions de Minuit, 2001. – 256 p.

АРГУМЕНТАТИВНИЙ ДИСКУРС У КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ РИТОРИЧНОЇ СТРУКТУРИ

Н. Є. Доронкіна

Старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ»

Важливе місце у процесі аналізу дискурсу займає питання його структури. Розділяють три рівні структури дискурсу: суперструктуру, макроструктуру та мікроструктуру.

Належність до аргументативної суперструктури означає присутність аргументативних фрагментів у тексті, тобто фрагментів, які можна описати за допомогою моделі аргументації С. Тулміна, яка складається з шести елементів: Тези, Даних, Підстави, Підтвердження, Модального Визначальника та Обмежувача, серед яких обов'язковими є Теза, Дані та Підстава.

Дані – це думка або факт, який не викликає сумніву та слугує відправною точкою аргументації. Теза формулює положення, в істинності якого переконують реципієнта. Підстава демонструє механізм переконання. Таким чином, між обов'язковими елементами даної моделі повинні бути каузальні відношення.

Мікроструктура дискурсу відображає зв'язки між мінімальними складовими. Вважають, що мінімальною одиницею дискурсу слугує предикація або клауза. Отже дискурс розглядається як ланцюг клауз. Теорія риторичної структури вивчає відношення між фрагментами дискурсу, які називаються риторичними (РВ). Вид РВ не залежить від розміру фрагменту. Серед низки РВ

виділяють групу каузативних, яка поділяється на чотири підгрупи: базові каузативні РВ; умовні РВ; цільові РВ; РВ поступки.

Зокрема, розглядаючи структуру моделі аргументації більш детально, можна побачити, що між її компоненти також мають місце РО. Базові компоненти (Дані, Підстава, Теза) та Модальний Визначальник створюють єдиний блок на базі РВ каузального характеру. Між Підтвердженням та даним блоком також існує каузальне РВ, у якому Підтвердження слугує причиною. В якості таких РВ виступають ті, які належать до групи базових каузальних та цільових РВ.

Між Обмежувачем та названим блоком встановлюються РВ, які належать до групи умовних. РВ поступки також використовуються у аргументації з метою підсилення аргументативного ефекту.

Як відомо, макроструктура дискурсу створюється в результаті членування на великі фрагменти, всередині яких має місце тематична, референційна, часова, просторова та інші види єдності. Т. ван Дейк запропонував представити макроструктуру у вигляді послідовності макропропозицій, які виводяться з початкового тексту за допомогою певних макроправил, до складу яких входять скорочення несуттєвої інформації, узагальнення однотипних пропозицій, об'єднання кількох пропозицій та інших. Зрозуміло, що у загальному випадку згадані правила застосовуються більше, ніж один раз. Таким чином можливі різні рівні макроструктури дискурсу в залежності від міри узагальнення (Дейк 46-50).

Стосовно до аргументативного дискурсу, після застосування макроправил текст скорочується до послідовності пропозицій, кожна з яких є результатом скорочення аргументативного або наративного фрагменту. Ці пропозиції також утворюють між собою РВ. Оскільки мова йде про аргументативний дискурс, то ми розглядаємо нарративні фрагменти як інформативний матеріал для аргументації, наприклад для формування блоку Даних. Зв'язок між нарративними фрагментами та Даними аргументації відбувається за допомогою таких РВ, як Оцінка, Інтерпретація, Переформулювання та Резюме. Зокрема, згадані РВ бувають імпліцитні.

Відомо, що у загальному випадку Теза аргументації може слугувати Даними аргументації більш високого рівня. Таким чином, макроструктура аргументативного дискурсу має форму ієрархії, між ярусами якої мають місце каузальні РВ.

Література:

1. Палатовская Е. В. Дискурсивный анализ и теория риторической структуры / Е. В. Палатовская // Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Филологія, педагогіка, психологія – 2014. – Вып. 29. – С. 89–95.

2. Сусов А. А. Каузальные риторические отношения [Электронный ресурс] / А. А. Сусов. // Тверской лингвистический меридиан. Вып. 6. Тверь, 2006. С. 55–81. – Режим доступа:

<http://homepages.tversu.ru/~ips/ASusov2006d.html>

3. Филиппов К. А. Лингвистика текста: курс лекций / К. А. Филиппов. – СПб.: Изд-во С.-Петербург.ун-та, 2007. – 331 с.

4. Dijk, T. A. van. Macrostructures / T. A. van Dijk. –NJ: Erlbaum, 1980. – 317 p.

CLASSIFICATION OF TYPES OF UTTERANCES EXPRESSING EMPATHY

M. A. Kutsenko

Military Institute of Telecommunications and Information Technologies

Nowadays it is a well-known fact that people perceive the world through concepts as mental representations of objects, things, abstract notions, etc. Recently there appeared numerous works (Y. S. Stepanov, E. S. Kubriakova, O. Y. Lozova, S. G. Vorkachev, V. V. Herevych and others [1; 2; 3]) on the problem of concepts' representations in language. But still, among them there are no studies dedicated to the specificity of empathy representation in oral communication, being one of the most frequent realizations of sympathetic feelings towards other people.

Thus, the aim of the paper is to define the notion of empathy and offer classification of its utterance types, which could be applicable in the further investigation of the problem of their prosodic actualization.

The term “empathy” was first employed by E. B. Titchener in 1909 as a translation of the German term “die Einfhlung” meaning “a feeling into” [9, p. 1163]. Longman Dictionary defines “empathy” as the ability to understand other people’s feelings and problems [7, p. 484]. According to philosophical sources this notion is explained as understanding someone’s feelings and thoughts as well as the ability to give moral support to another person, to help him/her overcome the consequences of a negative situation [4]. From a psychological point of view empathy is considered as a tool for better understanding one another and as an important instrument in building a peaceful environment. In this respect, scholars view empathy as the notion, comprising (a) a cognitive component, i.e. the speaker’s ability to use social cues to identify the mental states of other persons, and (b) an emotional, or affective component of empathy which is the aptitude of a person to react emotionally to the emotions of others [6, p. 1].

Consequently, it can be stated that empathy occurs when someone being in a bad situation or experiencing some negative emotions receives understanding from another person. The emotional and cognitive components could be viewed as separate types of empathy depending on the means and ways through which the sympathy is expressed: a cognitive one demands the usage of social cues in order to react to the situation, whereas an emotional one implies affective reactions to the emotions of others.

Considering the above-mentioned as well as the communicative intentions of the person expressing empathy, we can assume that sympathy can be both sincere and insincere. Insincere empathy can take place when someone expressing sympathy is a cold-hearted and indifferent person who cares about himself/herself only and perceives emotions of others as simply the facts that prove their frailty. Some people use the situations of empathy to achieve their goals through insincere sympathy.

Based on the analysis provided, we can state that depending on the nature of empathy, in real communicative situations there can be used the utterance types of sympathy that express:

1) *sorrow, regret or pity*. This type of empathy is a formal reaction to the negative situations or some unpleasant things which have happened to a person, with little emotions being expressed, e.g.:

A: *Excuse me, have you got a light? Are you Chloe?*

B: *Why?*

A: ***I'm really sorry what happened to your brother. I'm guessing this meant a lot to him.***

B: *What're you doing with that?*

A: *You can't leave it down there. It'll end up in the papers, and you won't see it again.*

[5, 00:24:40,353 - 00:24:54,831];

2) *consolation*. This type of empathy presupposes the personal involvement in the process of expressing sincere pity with different degrees of emotions, e.g.:

A: *Never ends well, does it?*

B: *What doesn't?*

A: *Love. It makes you strong and ... then it pulls you down.*

B: *However it happens..... one half always loses the other. It's OK.*

A: *No, it's not.*

B: ***It's all right.***

A: *No, it's not.*

B: ***Shh, shh, shh, shh.*** [5, 00:01:31,860 -00:01:59,360];

3) empathy in order to *soothe the person*. The use of this utterance type means that something unpleasant has already happened as a result of which the person feels devastated with its consequences, e.g.:

A: *How did you get these cuts? Who did this to you, baby?*

B: *Did what?*

A: *The cuts! The cuts on your face.*

B: *There's no cuts, Mommy.*

A: *What are you talking about?*

B: She's perfect, like a beautiful princess.

A: Oh, God, come here. Come here. Just hold onto me. It's gonna be okay. It's gonna be okay. Come here. It's gonna be all right. Everything's gonna be all right. Everything's gonna be all right. [8, 00:28:33,478- 00:29:02,172];

4) *encouragement*. This type of empathy presupposes the expression of sympathy in order to comfort someone and help maintain his/her courage or composure during a time of trouble, e.g.:

A: I was thinking about everything we need to get done. Tomorrow we should probably start looking into funeral arrangements. And then, you know, just see where you are in terms of insurance.

B: I'm not ready for that, Mom.

A: Nobody's ready for any of this, dear.

B: But you'll be surprised at how strong you're gonna be. [8, 00:13:46,625-00:14:10,714].

To sum up, the carried out analysis of the notion of “empathy” enables one to distinguish the utterances conveying empathy from other types of emotional utterances as well as classify their different types according to the feelings, motives and intentions of the person expressing sympathy. The given examples also prove that the classification of types of empathy utterances can be further extended comprising extralinguistic criteria, such as the effect the sympathy has on the speaker, the situation in which communication occurs, relationship between interlocutors, their age, sex, social roles, etc. We believe that the experimental study of prosodic organization of the utterances of sympathy can be performed only on the basis of a comprehensive classification of their functional, semantic and structural features.

Literature:

1. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании / С. Г. Воркачев // Филологические науки, 2001. – Вып. 1. – С. 64-72.

2. Геревич В. В. Теоритичні засади лінгвоконцептології. Міжкультурна комунікація / В. В. Геревич // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2010. – Вип. 8. – С. 16-20.
3. Кубрякова Е. С. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова. – М.: Б.И., 1997. – 148 с.
4. Философский словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://mirslovarei.com/content_fil/sochuvstvie-16883.html#ixzz2iXVsfvaY.
5. Broadchurch. TV series. UK. Kudos Film and Television, Shine Group, Imaginary Friends. Release date March 4, 2013.
6. Gossem A. Neural evidence for an association between social proficiency and sensitivity to social reward [Electronic source] / A. Gossem, Sarah E. Groppe, Lina Winkler, Gregor Kohls, John Herrington, Robert T. Schultz, Gerhard Gr?nder, Katja N. Spreckelmeyer // Research Gate. – [Social and Effective Neuroscience, 2013]. – Mode of access: https://www.researchgate.net/publication/236065097_Neural_evidence_for_an_association_between_social_proficiency_and_sensitivity_to_social_reward (accessed on June 13, 2013).
7. Longman Exams Dictionary. – L.: Pearson Education Ltd., 2006. – 484 p.
8. The Premonition. Movie. US. Hyde Park Entertainment, Offspring Entertainment. Release dates 16 March, 2007.
9. Wieseman T. A concept analysis of empathy / T. Wieseman // Journal of Advanced Nursing. – Blackwell Sciences Ltd. – 1996. – Vol. 23 (6). – P. 1162-1167.

LINGUISTIC SIDE OF COMMUNICATIVE PHENOMENON OF LYING

D.S. Shchypachova

National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"

The concept of a lying / false judgments from the very beginning has been actively studied in logic and philosophy as a possible opposition to the truth, sometimes the realness. This takes into account the semantic shades of the categories of "truth" and "realness", "truth" involves a subjective connotation, i.e. element of personal relationship to the transmitted information, the term "realness" has the objective assessment of reality [3, p.244].

Deep enough and comprehensively was developed legal, or juristic, approach to the study of lying. In jurisprudence, but rather in criminology, in connection with lying it is better to speak of false testimony or false statements. False statements and false claims - are, first of all, the speech utterances, or false statements [4, p.176]. Available in the jurisprudence the classifications have been studied to create the own false taxonomy of speech acts.

The study of lying in terms of psychology and sociology is a huge reservoir in the scientific study of the given concept. In these studies, interest origins of socialization of the individual, which takes into account all the stages of the formation of personality - from complete denial of respect for social norms to their conscious performance in order to avoid the condemnation of the team.

The linguistic aspect of the phenomenon of lying is the subject of any known at the present stage directions of linguistics (psycholinguistics, sociolinguistics, cognitology, pragmalinguistics, linguo-cultural studies etc.), and at any level of language (phonetic, morphological, lexical and others.).

The study of the outer side of phenomenon of lying, which was carried out through the study of philosophical, social, psychological and linguistic aspects of lying made it possible to distinguish and delineate various types of distortion of reality, which are grouped around four: insincerity of the sender, his concealing of the truth from the recipient, manipulation of the recipient, abuse of his trust.

The analysis of definitions of "lying" and "deception" in native and foreign studies allowed us to determine common causes of lying / deceit and forms of their manifestation, to establish their national cultural specifics. Thus, in the Russian definitions of lying and deceit consciousness and deliberate nature of speech and behavioral actions that distort the truth, are expressed. The German definitions clearly indicate the recipient of false information, in particular the violation of his rights to obtain truthful information. The main criteria for the false statements with the position of the sender / recipient, relationship between them is determined by the significance of the study of lying for a range of disciplines - sociolinguistics, psycholinguistics, cognitive science, linguistics, semiotics, and others.

Investigation of the structure and functions of the communicative phenomenon of lying allows justifying theoretically not enough represented linguistic aspects of the phenomenon in the scientific literature. Substantial characteristic of lying is given by defining its functions in accordance with the external components of the speech situation of lying: metalinguistic, referent, emotive, phatic, poetic and impact one. False statement, like any other, is the set of all functions. The main feature in the speech situation is the impact one. Impact on the recipient occurs as a result of successful substitution of true reality to false (the fact of that substitution is realized or not realized by the recipient) [2, p.15].

The stimulus for the study of the linguistic aspect of the false statements in the native and foreign researches was the work of H. Weinrich "Linguistics of Lying" (1966) [1]. This is evidenced by the reference of native and foreign scholars who dealt with the issue of lying and deceit from different positions (V.V. Znakov (2000), M.A. Krasnikov (1999) [4], J. Kubinova (2002), N.N. Panchenko (1999), S. Plotnikova (2000) Shahovskiy V.I. (2005), S. Dietz (2001), G. Falkenberg (1982), R. Fischer (2003), B. Giese (1992), H.-J. Heringer (1977), R. Hettlage (2003) etc.).

Currently, the concept of "linguistics of lying" is widely used by both native and foreign scientists for all investigations of linguistic side of lying (A.B. Bushev (2003), S.N. Plotnikova (2000), V.I. Shahovskiy (2005), G. Falkenberg (1982, 1984), B. Giese (1992), Kulturen der Lüge (2004), M. Piwonka (2003)).

Analysis of the definitions "lying" and "deception" in foreign and native researches allowed not only to identify common causes of lying / deceit, which are conscious and deliberate speech and behavioral actions that distort the truth, but also to establish their cultural specifics.

The study of the history of appearing and development of linguistic research of lying in foreign and native philology made it possible to establish the basic stages of linguistics of lying. To construct a linguistic theory of lying, the knowledge of lying, which is the part of the modern linguistic directions, is generalized.

REFERENCES

1. Vajnrin, H. Linguistics of lying / H.Vajnrin/ Language and social coordination modelling: Trans. V.V. Petrova. M.: Progress, 1987. - 44-87 [in Russian]
2. Dubrovskij D.I. Half-truth: its nature and social functions / D.I. Dubrovskij// Philosophical sciences. 1990. #11, 15-27 [in Russian]
3. Znakov V.V. Afterwords. West and Russian traditions of lying comprehension: speculations of the Russian psychologist about the research of P. Ekman // Jekman P. Psihologija lzhi. SPb: Piter, 2009, 243-266 [in Russian]
4. Krasnikov, M.A. Lying phenomenon in interindividual communication / M.A.Krasnikov / Social sciences and modern world. 1999. #2, 176-186 [in Russian]

СЕКЦІЯ № 4

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

APPROACHES IN TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES

Hanna Androsiuk

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Today, influenced by development of global net and scientific-and-technological advance, pedagogy, as well as any other sciences, is changing being strongly drawn towards information-and-communicative technologies as highly prospective modern teaching aids. Analyzing in what way the ICT development modifies the English for Specific Purposes (ESP) teaching, the author comes to the conclusion that teachers' tasks at present are to intensify the process of mastering the foreign language through the application of state-of-the-art technologies, to facilitate each student's activity in the process of learning and provide opportunities for their academic independence and creativity. The use of modern teaching aids such as computer programs and Internet technologies as well as distance learning render aid in solving these tasks.

Within information society, foreign language teachers obtain new effective teaching aids. Implementation of information and communication technologies (ICT) in educational process in general and network resources in particular leads to expanding access to education, developing open education systems and creating new qualification characteristics of modern specialists. Specific conditions of ESP teaching are characterised by a comparatively small number of academic hours, a minimal training period (a two-year cycle) and different levels of applicants' initial language training. Therefore, it is reasonable to intensify training by devoting more academic hours to extracurricular classes and stimulating students' independent work, i.e. making an emphasis on a distance mode of teaching.

Distance learning is a set of network, programme, information and pedagogical technologies of purposefully organised learning process, by means of students' and

teachers' synchronous or non-synchronous interactive team work and work with teaching aids invariant to their location in space and agreed in time [1].

The open education system assumes getting education through a student's purposeful, controlled, intensive independent creative work at a convenient tempo. A student is free to choose the curriculum, teachers, schedule and form of study in one or several educational institutions (regardless of their locations or the student's place of residence) and an opportunity of his/her lifelong study following his/her own educational path. At present many students prefer electronic resources to traditional information sources as they consider Internet search to be an easier way to master a language. Admittedly, the main objective of teaching foreign language at higher education institutions is practical use of foreign language as well as developing a personality capable of communication and aiming at self-education. Participation in various international programmes and an opportunity to study abroad assume not only a high level of foreign language knowledge but also an individual's particular features: sociability, absence of language barrier, knowledge of international etiquette norms, broad outlook. The teacher's tasks are to facilitate each student's activity in the process of learning and provide situations for their creative activity. The use of modern teaching aids such as computer programmes and Internet technologies as well as distance learning render aid in solving these tasks.

The Internet provides a wide range of information opportunities. But whatever characteristics information-and-subject environment may have, it is linguo-didactic tasks and peculiarities of students' cognitive activity determined by particular goals of education that will be brought to the forefront. Therefore, distance learning in view of Internet resources is a fundamental means of realising these tasks. At present, such form of education is most popular with working students. However, fast development of information-and-subject environments in different languages may be observed on the Internet. A trained specialist who is expected to find his/her niche within rapidly developing technologies of developed countries should be well-informed in his area. Modern means of connecting with partners, access to the Internet information resources assume proficient command of not only computer technologies but also foreign languages.

It is no coincidence that UNESCO announced our century to be the age of polyglots. The primary value at the age of informatisation is information. The specific feature of the subject “Foreign Language” is that the fundamental component of foreign language learning content is not scientific basis but work methods – teaching various speech activity types: speaking, listening, reading and writing. Therefore, in order to teach students different types of speech activity, one should provide each student with an ability to practise the speech activity type he/she is mastering at the moment. Teaching speech activity is possible only in live communication. Thus, a partner is needed. In the process of computer telecommunications, the student can have a live conversation (oral or written) with the teacher or a group mate. Basing on the subject specifics, knowing linguo-didactic features and functions of distance courses as well as their opportunities and resources, we may determine the types of goals which may be achieved by applying particular tasks. Foreign experience of teaching with the use of new information technologies is considerably greater than the Ukrainian one though in international foreign language teaching practice this form of learning came into realisation not long ago, but it quickly became popular and proved to be an effective tool in education. During the last 15 years methodologists’ attention has been shifting from the use of educational computer programmes to network resources [2]. It is worth pointing out that a range of educational computer programmes and training devices for distance learning already exists and is widely used. As ESP teaching is based on the competence approach, it assumes that a student does not acquire separate knowledge and skills but gets them as a complex. An intending specialist’s foreign professional communicative competence under modern conditions must be developed regarding to the IT component.

The use of information technologies in education should meet the following principles: correspondence of the aim of IT use to teaching purposes, complexity and systemacy, communicativeness and the situational factor, relevance and cognitive direction, adequacy, the use of computer aids as a learning tool, raising the level of difficulty, integrity of all learning activity forms. ICT implementation in educational process in general allows realising the concept of Life Long Learning. The system of

continuing education is oriented to a personality's lifelong development, enhancing opportunities of his/her labour and social adaptation in the rapidly changing world; it aims at developing students' abilities, their aspirations, opportunities and versatile self-development. According to the State Educational Standard of Higher Professional Education, a graduate must be able both to continue education and to perform professional activity in foreign environment.

The need for foreign languages appears in the process of using computer for processing large data flows and in connection with developing international relations in the sphere of specialists' professional activity. Specialists' foreign professional communication is a constantly developing category in continuous evolution. The content of profession-oriented teaching must be corrected on the basis of society's new social requirement while taking into account specific socio psychological conditions. Special attention should be paid to the practice of holding a scientific discussion and acquiring skills of writing and presenting reports on various professional topics which facilitates students' inclination to independent search of language material and carrying out independent research on the basis of earlier acquired reading and listening skills. The final purpose of teaching foreign language to non-linguistic students is development of communicative competence, an ability to solve extra-linguistic tasks in the process of verbal communication. This process represents a special form of social interaction performed in the course of communicants' speech activity. Computer telecommunications provide effective feedback which assumes both organisation of methodological resources and communication with the teacher and course-mates [3].

REFERENCES

1. Healey, D. Computer Technology: Is It Worthwhile in TESOL? / D. Healey. - TESOL Journal, Vol. 9, No1, 2000. – 157 p.
2. Pennington, M. Teaching Languages with Computers: State of the Art / M. Pennington. - Series in Computer-Assisted Language Learning 1, 1989. – 390 p.
3. Richards, K. & Roe, P. Distance Learning in ELT / K. Richards, P. Roe. - Modern English Publications and the British Council, 1994. – 284 p.

ВИКОРИСТАННЯ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВИДАВНИЧО- ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ

І.І. Антоненко

старший викладач

Національний технічний університет України «КПІ»

Освіта в сучасному світі стає перед викликами інформаційного суспільства, в якому розвиток науки та техніки безпосередньо залежить від інформаційної і іншомовної компетентності майбутнього фахівця. Однією з ознак сучасного інформаційного суспільства є поява нових типів текстів, які поєднують ознаки науково-технічних та інформаційних типів текстів, і прагматично спрямовані на рекламування продукту або послуг.

Відомо, що рекламний текст є продуктом культури, він відтворює традиції, норми поведінки і бажання споживачів. Особливо слід пам'ятати, що ефективність і результативність реклами залежить від дій рекламодавця та від позиції суспільства до сприйняття реклами. Сучасний аналіз текстів у комунікативно-прагматичному аспекті привів до виникнення нових інноваційних підходів, нової класифікації текстів і нового тлумачення поняття «текст». Комунікативна спрямованість і прагматична мета тексту виступають як текстотвірні фактори, які впливають на структурну і композиційну модель тексту, і на вибір мовленнєвих засобів впливу на адресата. Сьогодні ми спостерігаємо підвищений інтерес до психологічних чинників впливу реклами. Дослідники вважають, що позитивного результату можна досягти лише вивчаючи основні рівні впливу: конативний, когнітивний, афективний та сугестивний.

Рекламний текст характеризують як функціональний комплекс, що інтегрує в собі ознаки публіцистичного, газетного, наукового і ділового стилів. Досліджуваний тип тексту є бінарним текстом, оскільки поєднує в собі характеристики інформаційного і рекламного тексту [1]. Рекламу відносять до масової інформації, так як вона спрямована на невизначене коло споживачів,

відображає суспільні настрої і швидко на них реагує. Рекламна діяльність, як масове суспільне явище, несе в собі потенціал здатний за певних умов позитивно впливати на особистість та суспільство, тому вона відіграє важливу роль в розвитку культури. Аналізуючи рекламні повідомлення, майбутні фахівці можуть відмітити, що в них завжди надається оцінка людей, товарів, послуг та організацій, і ця оцінка завжди повинна мати позитивний характер. Рекламна діяльність веде до спілкування й взаємодії, тому її вважають найсильнішим психологічним регулятором у соціальних відносинах. Особливу роль відводять меті, яку ставлять перед собою видавці та рекламні агентства, і яка досягається під впливом певних мотивів, що виникають у зв'язку з потребами, тому реклама під впливом мотивів і мотивації направлена на досягнення успіху.

Рекламні тексти спрямовані на досягнення певних комунікативних цілей, мають певну прагматичну настанову і співвідносяться у своїх ознаках з певним функціональним стилем. Зазначимо, що жанри реклами: політична, комерційна, науково-технічна, мають різні прагматичні цілі. У видавничо-поліграфічній галузі комерційна включає рекламу товарів та рекламу книжок, а до науково-технічної відносять рекламу закладів освіти та рекламу науково-популярної літератури [1].

Рекламна інформація може розповсюджуватись у будь-якій формі, за допомогою будь-яких носіїв та засобів. Поширене це і у галузі видавничо-поліграфічної діяльності, так як пропозиція нових видавничих та електронних продуктів, поліграфічних послуг постійно збільшується, а коло їх застосування зростає разом з кількістю споживачів, які потребують інформацію і користуються цими послугами. Роль рекламної інформації в процесі формування у майбутніх фахівців видавничо-поліграфічної галузі іншомовної комунікативної компетентності полягає в інформаційній і мотиваційній підтримці усної і письмової іншомовної мовленнєвої діяльності. Працюючи з англійськими інформаційними та рекламними текстами, студенти знайомляться як з науково-технічною культурою відповідних країн, так і з мовними нормами реалізації прагматичних настанов тексту реклами. До основних ознак

рекламних текстів відносять певну організацію мовного матеріалу, яка виявляє специфічність цієї форми спілкування та цільову спрямованість мовних засобів, професійний характер ситуації спілкування. Рекламне повідомлення впливає на споживача за допомогою засобів інформації для просування товарів на ринку і знайомить споживача з товарами або послугами, які пропонує підприємство. Традиційна комерційна реклама, яка викликана конкуренцією, переслідує ще і інші цілі, які створюють позитивне ставлення до продуктів рекламування. Основними характеристиками інформаційно-рекламного типу тексту є те, що він прагматично спрямований на надання достовірної інформації про останні наукові розробки та їх рекламування; функціональне навантаження реалізується за допомогою загальномовних засобів; структурно-семантична і композиційна організація спрямовані на полегшення сприйняття інформації, привернення уваги та спонукання реципієнта до дії [1].

Підсумовуючи сказане вище, зазначимо, що використання рекламного тексту на заняттях з іноземної мови підвищує ефективність формування як професійної так і іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців, які навчаються аналізувати отриману інформацію та використовувати її в іншомовній професійно спрямованій комунікації.

Література:

1. Соколова, І. В. Інформаційно-рекламний текст як тип тексту / І. В. Соколова // Наукові записки. Серія Філологічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. - №75(3). - С. 133-137.

ИНТЕГРИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ КАК УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ЭКОНОМИСТОВ

С.В.Боднар

професор, кандидат педагогічних наук

Одеський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Уровень развития образования во все времена отражал требования общества к качеству подготовки студентов на конкретном историческом этапе развития. И сегодня в эпоху кардинальных перемен образование должно стать реальной гарантией обеспечения высоких социальных стандартов общества.

В настоящее время вся система мирового образования постепенно приобретает профессиональную направленность. Качество образовательного процесса на этапе профессиональной подготовки в вузе во многом определяет успешность человека в будущей профессиональной деятельности и в его взаимодействии с другими людьми. Для того чтобы обеспечить возможность украинским специалистам любого профиля быть конкурентоспособными на мировом рынке труда, необходимо максимально сблизить овладение ими профессиональной и иноязычной речевой деятельностью, тем самым создавая одновременное приобретение знаний и развитие умений в двух видах деятельности: профессиональной и иноязычной, то есть научить будущих специалистов выполнять свою профессиональную работу в ее иноязычном сопровождении.

Проблемами интегрированного обучения занимались многие отечественные и зарубежные ученые (В. Безрукова, И. Зверев, Р. Мартынова, Н. Сердюкова, М. Смирнова, Ю. Тюнников и др.), которые установили, что во время интегрированного процесса обучения одновременно приобретаются предметные и иноязычные знания, а именно, предметные знания приобретаются на иностранном языке. Отсюда одновременно развиваются соответствующие предметные и иноязычные речевые умения, так как

последние служат средством развития умений по изучаемому содержанию [1].

Что касается предметных (профессиональных) знаний и умений, которыми должны овладеть студенты, то они должны отвечать будущей специальности выпускников, их функциональным обязанностям. Усвоение знаний по предмету представляет собой овладение системой понятий, которое складывается из понимания содержания понятий, выделения существенного, главного в тех или иных предметах, явлениях; четкого уяснения объема понятий, представления о том круге явлений, на которые распространяется данное понятие; умения устанавливать связи одного понятия с другими, в том числе и с понятиями из смежных дисциплин; умения использования их для решения практических задач [2].

В аспекте нашего исследования, связанного с обучением экономистов, под профессиональными знаниями понимаем системную совокупность понятий и представлений про экономику как важное общественное явление, а именно:

- 1) роль и место экономики в системе мировой структуры;
- 2) базовые категории и концепции экономической теории;
- 3) закономерности и особенности функционирования современной экономики на микро- и макроуровнях;
- 4) принципы формирования экономической политики на микро- и макроуровнях;
- 5) содержание и основные направления разрабатываемой и реализуемой экономической политики предприятия;
- 6) основные модели, описывающие поведение фирмы на рынке совершенной и несовершенной конкуренции;
- 7) законы функционирования рынка и средства его регулирования;
- 8) динамику рыночных отношений.

Под профессиональными умениями по данной дисциплине понимаем следующие умения:

- 1) описывать экономические процессы, явления, законы экономического развития общества;
- 2) характеризовать производственные процессы;

- 3) объяснять целесообразность ведения определённых маркетинговых ходов;
- 4) анализировать ситуацию на рынке;
- 5) проводить анализ предложенных решений экономической проблемы и выявлять наиболее оптимальный вариант;
- 6) осуществлять финансовое прогнозирование и составление бюджетов предприятий;
- 7) планировать различные виды профессиональной (финансовой) деятельности;
- 8) моделировать варианты будущего экономического развития предприятия в стандартных и изменённых условиях;
- 9) описывать и объяснять предоставленную цифровую и графическую информацию экономических показателей;
- 10) решать проблемные вопросы, связанные с профессиональной деятельностью.

В аспекте интегрированного обучения двум дисциплинам вышеупомянутые знания и умения приобретаются не только на родном, но и на иностранном языке, что способствует применению профессионального материала на практике в иноязычной среде.

Таким образом, для организации интегрированного обучения двум дисциплинам мы предлагаем всецело подчинять отбор иноязычного языкового материала и его содержательного наполнения сути изучаемого теоретического курса. В связи с тем, что любой профессиональный курс препарируется на содержательные элементы (части) самими профильными специалистами, то объем изучаемого иноязычного материала и его содержание будет соответствовать каждой части смыслового содержания профессионального курса. Необходимо отметить, что так как интегрированный курс на иностранном языке предстоит читать преподавателю иностранного языка, не являющегося одновременно специалистом в той или иной области специальных знаний, мы считаем целесообразным первичное ознакомление студентов с каждой частью изучаемого содержания на родном языке, проводимое профильными специалистами. Отсюда очевидно, что задача преподавателя иностранного языка будет состоять в повторении того же материала в его

иноязычном сопровождении. Для обеспечения такой возможности преподаватель иностранного языка должен предварительно обучить студентов тем иноязычным языковым средствам, с помощью которых изучаемый предметный материал выражается.

Отметим, что любая методика зависит от целей обучения, а они, в свою очередь, от элементов предмета обучения. Сами эти элементы могут иметь разный уровень усвоения, а именно: уровень знаний материала, навыков его употребления в доречевой практике и умений его применения в постепенно усложняющихся видах речевой деятельности. Как известно, эти уровни соотносятся с компонентами содержания обучения. Достигаются эти уровни владения изучаемым материалом при помощи определённых методов обучения. Для приобретения языковых знаний используются языковые методы (приёмы) обучения. Для формирования навыков употребления изучаемого материала выбираются языковые и условно-речевые приёмы обучения; а для развития речевых умений – разнотипные речевые задания. Реализация методов обучения оказывается более эффективной, если им сопутствуют соответствующие средства обучения. И последним звеном любого процесса обучения является контроль его результатов. Если проводить его в конце реализации каждой цели обучения, то выявится возможность перехода или пока «не перехода» к выдвинутой следующей цели обучения. При недостаточно высоких результатах обучения некоторые методические действия следует повторить и снова провести контроль. При высоких результатах в достижении конкретной цели обучения, учебный процесс может продолжаться на его следующем, более сложном уровне.

Необходимо констатировать, что все эти звенья процесса обучения охватывают профильный предмет и предмет «Иностранный язык». Это позволяет сделать вывод, что в результате произойдёт синтез двух процессов обучения в одну процессуальную общность, и таким образом произойдет одновременное приобретение знаний и развитие умений в двух видах деятельности: профессиональной и иноязычной.

Литература:

1. Мартынова Р. Ю. Виды интегрированных процессов обучения профессиональной деятельности студентов неязыковых вузов / Р. Ю. Мартынова. - Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського. Збірка наукових праць. – № 9-10. – Одеса. – 2010. – С. 80-88.
2. Психология высшей школы [Текст] : особенности деятельности студентов и преподавателей вуза: [Моногр.] / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск: Изд-во БГУ им. В. И. Ленина, 1978. – 319 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

Я.В. Бялківська

Національний технічний університет України «КПІ»

У наш час використання спеціалізованого програмного забезпечення (ПЗ) є невід'ємною складовою навчання. Особливо це стосується підготовки фахівців, професійна діяльність яких передбачає досить високий рівень обізнаності з комп'ютерними програмами або системами, які дозволяють структурувати та оптимізувати робочий процес.

Використання прикладних програм для вирішення лінгвістичних та перекладознавчих завдань дозволяє осучаснити систему освіти, а також сприяє формуванню у студентів перекладознавчих факультетів інформаційно-комунікаційної компетентності або ІКТ-компетентності, що визначається як підтверджена здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування професійних задач у певній предметній галузі [1, с. 44].

Оскільки навчання письмового перекладу науково-технічних текстів (НТТ) передбачає і доперекладацький аналіз, і переклад, і постперекладацьке редагування з коректурою, відповідне ПЗ надає можливість спростити всі етапи перетворення тексту оригіналу (ТО) у рівноцінний та рівнозначний йому текст

перекладу (ТП). На базі використання ПЗ можна будувати вправи і завдання для навчання науково-технічного перекладу.

Так, на етапі аналізу ТО відповідні вправи можуть передбачати використання спеціальних комп'ютерних програм – *конкордансерів* – програмних засобів для дослідження особливостей контекстного використання лексем в межах як одного тексту, так і блоку текстів, об'єднаних у корпус. Окрім цього, для визначення ключової термінології певного тексту та створення глосаріїв можуть використовуватися *програми для семантичного аналізу*, як наприклад, онлайн сервіс Advengo, який дозволяє визначити семантичне ядро тексту, найбільш уживані лексеми. Подібні функції мають і *програми-генератори лексичних хмар* (Word Cloud Generators) та *візуальні тезауруси*. Окрему групу становлять *програми інтелектуального аналізу текстів* (Text Mining Software), завдяки яким також можна встановлювати частотність лексем, здійснювати їх контекстний аналіз та знаходити їх позаконтекстне тлумачення.

Що стосується можливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій, то вони на етапі власне перекладу є більш широкими завдяки наявності і доступності відповідного ПЗ. Так, для виконання широкомасштабних перекладацьких завдань можуть використовуватися *накопичувачі перекладів*. У навчальному процесі зручно використовувати безкоштовну онлайн-систему WordFast Anywhere з вільним доступом. За можливості, можна користуватися такими *системами автоматизованого перекладу* як Trados, D?j? vu, SDLX, WordFisher, OmegaT тощо. Зазначені системи дозволяють створювати перекладацькі проекти, бази перекладів, перекладацькі глосарії до кожного проекту і мають розширені можливості редагування. Система WordFast Anywhere уможливує створення проектів з доступом у режимі реального часу для членів груп, що працюють над окремими НТТ.

Використання подібних систем у навчанні дозволяє забезпечити максимальну підготовку майбутніх перекладачів до самостійної професійної діяльності, оскільки все більше працедавців вказують навички роботи з САТ-

інструментами не як бажану, а як обов'язкову умову працевлаштування. Зважаючи на те, що деякі системи можуть мати обмеження підтримки певних файлових форматів, або для підвищення зручності роботи, доцільно *використовувати конвертери файлових форматів* (Free Online OCR, Online-Convert, Convert Online Free та інші), які розміщені онлайн або які можна завантажити та встановити на комп'ютер.

Для підрахунку обсягу тексту, що перекладається, наприклад, в межах навчальних перекладацьких проектів, або великих за обсягом завдань, що виконуються в іншому форматі, для рівномірного розподілу навантаження, а також довгострокового та короткострокового планування навчальної перекладацької діяльності можна використовувати спеціальні *комп'ютерні програми для підрахунку статистики*, такі як PractiCount та AnyCount. Зауважимо, що робота з даним ПЗ займає лічені хвилини, однак дозволяє оптимізувати та ефективно організувати роботу студентам, а викладачу, відповідно, її оцінити.

Редакція перекладів може здійснюватись завдяки *редакторським та коректорським функціям Microsoft Word*, таким як можливість вносити та відхиляти примітки, замінювати слова, словосполучення та речення у всьому тексті або текстовому фрагменті. Додатково можна використовувати окремі *програми для створення паралельних текстів* – Abby Aligner, TextAlign, онлайн сервіси, такі як YouAlign або будь-які інші програми, що мають подібну функцію.

Нарешті, для створення постперекладацьких поточних та семестрових презентацій та звітів можуть використовуватися ПЗ, такі як PowerPoint та *програми для створення скриншотів, текстові та графічні редактори, табличні процесори* (наприклад, Microsoft Excel) тощо.

Як бачимо, перелік інформаційно-комунікаційних засобів навчання науково-технічного перекладу є досить репрезентативним, проте їх повноцінне входження до системи підготовки майбутніх перекладачів можливо лише за умови популяризації відповідних засобів серед студентського та викладацького загалу.

Література:

1. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України: метод. рекомендації / [В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.] ; за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук.– К.: Атіка, 2010. – 88 с.

ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Л.О Василенко

старший викладач,

Національний технічний університет України «КПІ»

У сучасних концепціях навчання іноземних мов розглядається як відображення культури відповідного народу, мову якого ми вивчаємо, як оволодіння іншомовною культурою і як засвоєння світових духовних цінностей. Таке завдання ставить перед собою лінгвосоціокультура або лінгвокраїнознавство, що передбачає підбір матеріалів та прийомів відомостей про країну, з метою практичного оволодіння мовою. Лінгвосоціокультурний аспект- це аспект методики викладання іноземних мов, який відображає національний, культурний та лінгвістичний компонент мовного матеріалу.

Одним із найсерйозніших методів навчання іноземним мовам, поряд з класичним , який використовується у вищій школі, є лінгвосоціокультурний. Цей аспект передбачає вивчення крім граматичних, лексичних також культурних особливостей, традицій, манеру спілкування, мовленнєвого етикету країни, мова якої вивчається.

Мова - це продукт культури, яка відображає загальну культуру населення.

До соціокультурного аспекту можна віднести мовленнєвий етикет, який є рівнем прояву культури. Тому в процесі вивчення іноземної мови повинно звертати увагу на формування мовленнєвого етикету в умовах наближених до реальної комунікації.

Комунікація - за визначенням науковців - це здатність людей спілкуватись між собою, використовуючи певні мовні одиниці в залежності від конкретних обставин. Однією з комунікативних одиниць - є мовленнєва дія, тому може виражатися стереотипними висловлюваннями, тобто мовленнєвими кліше.

Одним із засобів формування мовленнєвого етикету студентів на заняттях - є художні фільми, які є джерелом лінгвістичної та культурної інформації і дають студентам змогу дізнатися про звички, традиції, особливості поведінки людей, мова яких вивчається. Це допомагає студентам обирати необхідні мовленнєві формули - кліше повсякденного спілкування.

Також в процесі викладання іноземних мов дуже важливо застосування такого виду викладацької роботи, як лінгвокраїнознавчий та соціокультурний.

Лінгвосоціокультурний прийом можна розподілити на три етапи:

1 презентація, 2 закріплення, 3 активізація. Презентація - це первісне ознайомлення з новим матеріалом, закріплення - це переклад первісних знань, умінь і навичок з короткочасної в довгострокову пам'ять, активізація - це виведення засвоєного матеріалу в діяльність мовою яка вивчається.

Із загального лексичного, або фразеологічного запасу та з лексичних і фразеологічних одиниць, вибираються одиниці наділені національно-культурною семантикою. Один із соціально-культурних прийомів викладання є виявлення проєктивного країнознавчого змісту художнього тексту.

Таким чином лінгвосоціокультурознавство є самостійним аспектом викладання іноземних мов як і граматичний, лексичний, фонетичний, стилістичний.

Читання книг, журналів та газет, перегляд телепередач, документальних та художніх фільмів сприяє розширенню світогляду студентів, їх обізнаності в усіх сферах життєдіяльності.

Вивчаючи іноземну мову, обов'язково повинно бути передбачене:

1. Оволодіння знаннями про культуру, історію та реалії країни, мова якої вивчається (соціокультурний та країнознавчий аспекти).
2. Залучення до діалогу культур (іншомовної та рідної).

3. Усвідомлення студентами суті мовних явищ іншої системи розуміння.

4. Порівняння явищ іноземної мови з рідною мовою.

До категорії засобів навчання, що може наблизити студента до природного соціокультурологічного середовища відносяться автентичні матеріали такі як: афіші, оголошення, вивіски, меню, рахунки, рекламні проспекти з туризму - вони забезпечують спілкування з живими, реальними предметами, стимулюють справжню комунікацію.

Лінгвосоціокультурний метод включає 2 аспекти - мовний і міжкультурний. Знання іноземних мов є значним внеском у розширенні загальноосвітнього кругозору студентів. Його роль можна підсилити за рахунок послідовної та широкої реалізації лінгвосоціокультурного аспекту. Надзвичайно перспективною ідеєю є створення модифікаційного уроку - урок-конференція, урок-екскурсія, урок-телеміст.

Інтернет - найширша міжкультурна взаємодія - є частиною лінгвосоціокультурного аспекту, він дає можливість слухати і спілкуватись з носіями мови, створює природне мовне середовище. Основною метою навчання іноземних мов є формування комунікативної компетенції. Комунікативна компетенція передбачає формування здатності до міжкультурної взаємодії. Навчання мовленнєвої діяльності можливе лише в живому спілкуванні, і інтернет стає необхідною умовою одержання і передачі інформації. Особливу роль в цьому грають комп'ютерні телекомунікації, коли ведеться діалог з носієм мови.

Таким чином навчальна програма повинна бути побудована таким чином, щоб студент мав також можливість знайомитись з культурою країни досліджуваної мови.

Отже для успішного вивчення іноземних мов необхідно брати до уваги всі аспекти - лінгвістичні, культурні і соціальні. Людина, яка пройшла таке навчання буде легко орієнтуватись в мовних, культурних особливостях країни, мову якої вони вивчають.

Література:

1. On Communicative Competence /penguin 1972, 27 p.

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-МЕХАНІКІВ

О.В. Вацило

викладач,

Національний технічний університет України «КПІ»

Важливим завданням немовного вузу в сфері навчання іноземної мови є формування навичок і розвиток умінь професійно орієнтованого говоріння, зокрема монологічного мовлення. Беручи до уваги те, що самостійне оволодіння іншомовним мовленням є доволі складним завданням, а на аудиторні заняття припадає обмежена кількість годин, великого значення набуває розробка методики навчання монологічного мовлення майбутніх інженерів-механіків, спрямованої на підвищення ефективності як самостійної, так і аудиторної роботи. Цим зумовлюється актуальність нашого дослідження.

Останнім часом все більше уваги при розробці методики навчання іноземної мови приділяється інфокомунікаційним технологіям. О.П. Биконя вважає доречним, і ми цілком з нею згодні, використовувати ІКТ при організації самостійної роботи студентів. Тому, розробляючи методику навчання монологічного мовлення майбутніх інженерів-механіків, на етапі самостійної роботи, пропонуємо використовувати один із видів ІКТ – соціальний сервіс підкастів.

Розробляючи методику навчання англійського професійно орієнтованого монологічного мовлення, важливим для урахування є принцип диференціації та інтеграції при навчанні видів мовленнєвої діяльності. Суть диференціації полягає у необхідності використання спеціальних вправ для формування кожного виду мовленнєвої діяльності, розроблених з урахуванням тих механізмів, які є основою для формування кожної окремої мовленнєвої навички. Основа інтеграції – навчаючи будь-якого виду мовленнєвої діяльності, ми залучаємо й інші види мовленнєвої діяльності. У межах принципу диференціації та інтеграції при навчанні видів мовленнєвої діяльності, на основі попередньо проведеного нами огляду наукових робіт, вважаємо

перспективним та ефективним (слідом за Н.Р. Петранговською, Є.М. Сунцовою, С.Е. Кіржнер) на старших етапах навчати монологічного мовлення на основі сприйняття та розуміння інформації на слух, тобто на основі аудіювання.

У зв'язку з цим, пропонуємо етап самостійної роботи при навчанні англійського професійно орієнтованого монологічного мовлення організувати з використанням підкастів. Викладач розміщує на сервісі підкастів відібрані заздалегідь англійськомовні аудіофайли та розроблену до них систему вправ для прослуховування і підготовки студентами власного монологічного висловлювання. Підготовлене монологічне висловлювання студент публікує на сервісі підкастів з метою подальшого обговорення учасниками навчального процесу.

У роботі запропоновано модель організації навчання професійно орієнтованого монологічного мовлення майбутніх інженерів-механіків. Модель складається з чотирьох етапів: підготовчого, ознайомлювального, виконавчого та етапу актуалізації. У першому етапі задіяний лише викладач, який готує необхідні матеріали для подальшого опрацювання їх студентами. Саме в цей період здійснюється добір англійськомовних професійно орієнтованих підкастів-опор, розробка завдань до них, їхнє розміщення на сервісі підкастів. Другий етап відбувається очно, тому у ньому задіяні як викладач, так і аудиторія студентів. Цей етап характеризується постановкою викладачем цілей та завдань навчання, ознайомленням майбутніх користувачів з сервісом підкастів, поясненням вимог до навчального підкасту та критеріїв його оцінювання. Виконавчий етап, що слідує за ознайомлювальним, є етапом самостійної роботи студентів. Під час нього студенти працюють з сервісом підкастів: слухають розміщені викладачем підкасти-опори, виконують завдання до них; створюють, редагують та публікують на сервісі власні монологічні висловлювання. Завершальним етапом є етап актуалізації, який проводиться під час аудиторного заняття.

Перспективним для аналізу та подальшого дослідження є розробка та методична організація системи вправ із метою впровадження її у навчальний процес у межах методичного експерименту.

Література:

1. Биконя О.П. Оптимізація самостійної роботи в процесі навчання англійської мови студентів економічних спеціальностей засобами ІКТ / О.П. Биконя // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. – 2011. – № 5 (2). – С. 42-46.

2. Ващило О.В. [Методичні принципи навчання іншомовного професійно орієнтованого монологічного мовлення студентів магістратури машинобудівних факультетів](#) / О.В. Ващило // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія Педагогіка і психологія. 2015. – № 1(9). – С. 85-93.

3. Гавриленко О.М. Формування мотивації до професійної діяльності з застосуванням ІКТ / О.М. Гавриленко // Витоки педагогічної майстерності. – 2012. – № 10 – С. 46-52.

4. Ващило О.В. Модель організації навчання монологічного мовлення майбутніх інженерів-механіків з використанням інфокомунікаційної технології підкастів / О.В. Ващило // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Серія Педагогічні науки. 2015. – Випуск 131. – С. 23–28.

МНЕМІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА МЕТОДИ ЇХ АКТИВІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ

Гавриленко В.М.

викладач англійської мови,

Національний технічний університет «КПІ»

Робоча пам'ять є інструментом, який використовується, щоб допомогти нам ефективно і продуктивно діяти у всіх аспектах нашого життя. Цей важливий інструмент визначається як здатність утримувати і керувати інформацією; коли мова йде про короткий проміжок часу, то таку пам'ять часто називають «короткотривалою пам'яттю». Робоча пам'ять необхідна для того, щоб залишатись сфокусованому на певному завданні, відсторонюватись від перешкод і усвідомлювати всі зміни, які відбуваються в робочому чи життєвому середовищі. Короткотривала пам'ять – це необхідний зв'язок між оцінкою інформації та її утримуванням. «Без повторення, розвитку та контакту з довготривалою пам'яттю інформація швидко стирається з робочої короткотривалої пам'яті».

Навчання і пам'ять дуже тісно пов'язані. Без розвиненої пам'яті здобутки навчального процесу не будуть стійкими. Пам'ять утримує інформацію для безпосереднього чи віддаленого в часі використання. Об'єм робочої пам'яті, навички фонологічної обробки, а також лексичні вміння є когнітивними компонентами, які відіграють центральну роль у обробці інформації під час виконання різних видів діяльності, які стосуються мови. Отже, робоча пам'ять є критичним фактором для оволодіння базовими мовними навичками – впізнавання слів, розуміння речень і абзаці. Також оскільки вивчення мови і розвиток мовних навичок вимагають від індивіда інтеграції, слідкування і утримування звукової інформації, робоча пам'ять є ключовим компонентом для розвитку мовних навичок у дітей з порушеннями слуху.

Робоча пам'ять не зазнає впливу факторів зовнішнього середовища таких як рівень освіти батьків чи соціо-економічні умови. Дослідження, проведене Еллоуеєм, показало, що коли діти мають нерозвинені навички роботи з

робочою пам'яттю, вони не встигають під час вивчення основних предметів, а також у сферах на зразок музики або живопису. Така схема низькопродуктивної діяльності прослідковується навіть під час статистичного вимірювання IQ учнів.

Пам'ять приймає найактивнішу участь в процесі роботи з лексичним матеріалом, адже саме процеси пам'яті відповідальні за перехід активної лексики в пасивну і навпаки. Задача викладача – активізувати процеси і підтримувати процеси, які сприятимуть збагаченню активного лексичного запасу. В такому випадку добре спрацьовують вправи репродуктивного і продуктивного характеру, при яких лексика активно задіюється і повторюється студентами. Також бажано привносити у вправи творчу складову. В ході занять зі студентами факультету лінгвістики використовувались наступні вправи:

- Створення словникових пазлів
- Створення словникових кросвордів
- Написання студентами так званих «cramstories»
- Практика діалогічного мовлення з використанням нової лексики

Перша вправа спрямована в першу чергу на запам'ятовування графічної форми лексичних одиниць. Друга вправа, яка використовується невдовзі після першої спрямована як на запам'ятовування графічної форми лексем, а також на вироблення і закріплення зв'язку між графічною формою слова і його дефініцією. Слова для створення пазлів і кросвордів обираються у випадковому порядку, на виконання відводиться 7-10 хвилин. Дані вправи можна використовувати в якості warm-upactivity на початку заняття.

Написання «cramstories» – історій, суть яких – включення якомога більшої кількості нових слів, має на меті пасивне відтворення лексики з паралельним включенням її в задане середовище використання. Діалогічне ж мовлення має на меті активне використання нової лексики і моделювання ситуацій, де вона застосовується. Діалоги також мають будуватись по принципу cramstories. Також у випадку с діалогічним мовленням до уваги береться фонологічний аспект – правильна вимова нових лексичних одиниць

Для закріплення лексики в пам'яті також необхідно в кінці заняття повторювати пройдений матеріал усно.

Отже, можна зробити висновок, що пам'ять і мнемічні процеси відіграють важливу роль в процесі вивчення і освоєння нової лексики, і вправи, які мають сприяти запам'ятовуванню, мають охоплювати різноманітні аспекти лексичних одиниць – графічний, фонологічний, семантичний.

Література:

1. Alloway, Initials. (2011, January 15). Keep it in mind: understanding and improving your working memory. Psychology Today, Retrieved from <http://www.psychologytoday.com/blog/keep-it-in-mind/201101/1-in-10-students-have-working-memory-problems-find-out-why-matters>
2. Beer, J., Pisoni, D.B., Kronenberger, W.G., & Geers, A.E. (2010). New research findings: executive functions of adolescents who use cochlear implants. The ASHA Leader, Retrieved from <http://www.asha.org/Publications/leader/2010/101221/New-Research-Findings.htm>
3. Kronenberger, W., & Pisoni, D.B. (2006). Feasibility and efficacy of working memory training in children with cochlear implants. Symposium on cochlear implants in children. Retrieved from <http://www.cogmed.com/feasibility-and-efficacy-of-wm-training-in-children-with-cochlear-implants>
4. Lyxell, B., Sahlen, B., Wall, M., Ibertsson, T., Larsby, B., Hullgren M., & Maki-Torkko. B. (2008). Cognitive development in children with cochlear implants: relations to reading and communication. International Journal of Audiology, 47(2), P. 47-52.
5. Pisoni, D.B., & Geers, A. (1998). Working memory in deaf children with cochlear implants: correlations between digit span and measures of spoken language processing. Research on Spoken Language Processing, 22, P. 335-343. <http://worksheets.theteacherscorner.net/make-your-own/word-search/>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Г.М. Дзіман

викладач

Національний технічний університет України «КПІ»

Навчання академічного письма у вищих навчальних закладах є особливо актуальним у зв'язку зі створенням загального європейського простору вищої освіти та вимогами, що висуваються до рівня володіння іноземною мовою студентами-магістрами, що беруть участь у науковій діяльності. Важливість оволодіння письмом як видом мовленнєвої діяльності була і залишається об'єктом наукових інтересів багатьох науковців. Питаннями навчання письма займались О.Б. Тарнопольський, О.М. Устименко, Г.Ф. Кривчикова, Л.Є. Шевніна та інші.

Аналіз існуючих наукових досліджень дозволяє виділити основні теоретичні підходи до навчання написання текстів жанрів наукового стилю. У сучасній методиці існують три підходи: текстовий, жанровий (*genre approach*) та процесуальний (*process approach*).

Особливість текстового підходу полягає в ретельному опрацюванні зразків писемних текстів та відтворенні власних текстів за наведеним зразком. Головна увага, здебільшого, припадає на готовий текст, який повинен відповідати вимогам щодо використання граматичних конструкцій, лексичних одиниць, правопису та пунктуації [2, с. 158]. В основі текстуального підходу лежить орієнтація не на певні типи вправ та завдань, а на сам текст. Тут текст використовують для позначення структурованої послідовності мовних одиниць, які використовуються у певному контексті з певними цілями. Згідно з текстуальним підходом, студенти повинні опанувати типи текстів, характерні для різних контекстів та дискурсів.

У свою чергу, жанровий підхід [3] орієнтується на мету письмової комунікації і, на відміну від текстового підходу, переслідує комунікативні цілі, наміри та потреби письмового спілкування. Жанровий підхід включає в себе 1)

ознайомлення з текстом-зразком, 2) контрольоване письмо, 3) кероване письмо та 4) самостійне письмо.

Процесуальний підхід робить основний акцент на процесі створення писемного тексту та його редагуванні для досягнення необхідного комунікативного ефекту. Цей підхід передбачає надання студентам більшої автономності для виправлення, рецензування та коментування робіт одногрупників [1, с. 221]. процесуальний підхід дає змогу поєднувати та використовувати всі види мовленнєвої діяльності та підвищує інтегрованість навичок. Велика увага приділяється не кінцевому продукту письма, а саме процесу, що дозволяє студентам поступово засвоїти етапи написання наукових текстів. Навчаючи письму з використанням процесуального підходу, викладач не тільки наголошує на особливостях написання, але й обговорює зі студентами мету написання тексту та його цільову аудиторію.

У ході навчання написанню текстів таких жанрів наукового стилю як стаття, наукова доповідь, анотація та рецензія слід звертати особливу увагу на стилістичні особливості англійських наукових текстів.

Отже, при написанні текстів наукового стилю, студенти повинні не тільки чітко знати структуру тексту, але й вміти застосовувати на практиці характерні ознаки метадискурсу. Вміння застосовувати на практиці характерні ознаки метадискурсу є важливим критерієм для успішного написання текстів наукового стилю.

Література:

1. Гарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. – К.: Інкос, 2006. – 246 с.
2. Brown, H. D. (1994). Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall Regents. – 320 p.
3. Humanizing Teaching Process [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.hltmag.co.uk/apr09/mart02.htm#C2> - Genre-based Approach for Teaching English Factual Writing

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ОСВІТНЬОГО КОУЧІНГУ ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

О. В. Іщенко

старший викладач

Національний технічний університет України «КПІ»

Здобутком багаторічної праці науковців начолі з Радою Європи стали лінгводидактичні основи вивчення іноземних мов в контексті комунікативно-орієнтованого підходу. Підвищення рівня іноземної комунікативної компетенції проходить через призму соціальних та політичних змін в Україні, які, в свою чергу, потребують виховання свідомого ставлення до вивчення мов, визначення орієнтирів у навчанні та реальних кроків до їх досягнення. Активне цілепокладання та спроможність самостійно регулювати свої навички та вміння є не тільки важливим аспектом кар'єрного зростання, а й відкриває можливість збалансувати та гармонізувати свої очікування та потенційні можливості.

Популяризація автономного навчання сприяє зростанню ролі викладача-“коуча”, а саме людини, що виступає в більшій мірі тренером, аніж вчителем. Тімоті Голвірозробив метод коучінгу як організований процес розкриття потенціалу людини з метою максимального підвищення її ефективності. За останні 10 років коучінг стає засобом спілкування, в якому комунікація направлена на усвідомлення та розширення бачення, цінностей та здібностей із фокусом на майбутні можливості. В контексті нашої теми коучінг - це взаємодія між викладачем та студентами, де викладач іноземної мови організовує процес ефективного пошуку студентами відповідей на питання, які їх найбільш цікавлять [1].

Основним психологічним прийомом коучінгу виступає система структурованих питань. На початку заняття студент послідовно вирішує чотири завдання, з яких можна зробити декілька узагальнень:

1) Студенту пропонують визначити цілі, серед яких окремо визначається найближча та довгострокова. Дуже важливим моментом коучінгу у навчанні є

усвідомлення відповідальності студента за досягнення найближчих, або проміжних цілей. Такі «робочі» цілі допомагають визначити ступінь виконання завдання, поставленого самим студентом, досягнувши якого він усвідомлює, що крок за кроком отримує свій шанс дістатися кінцевої мети. Таким чином, кожна віддалена у часі мета підкріплюється рядом робочих цілей. Їх поступове досягнення є запорукою просування до найвищої мети. Визначення таких цілей у системі коучінгу є незмінним етапом навчання, незважаючи на те, що досить часто, як найближчі робочі, так і кінцеві цілі, потребують доопрацювання та корегування, а іноді і змін.

2) За допомогою низки питань, спрямованих на дослідження поточної ситуації, студент виходить на позицію власного розуміння дійсності (або реальності).

3) Студент визначає власні можливості і складає список напрямів та стратегій подальшої діяльності.

4) Формулюються наміри студента, щодо того, що саме він буде робити для досягнення поставлених цілей з урахуванням конкретних термінів та певних умов. Для цього викладач повідомляє тему заняття та ставить ряд запитань, спрямованих на формування у студента свідомого ставлення до завдань, а саме:

- які вміння і навички студент очікує здобути протягом уроку;
- що б він бажав встигнути протягом певного часу (заняття, курсу);
- який матеріал для нього був би найкориснішим, а який - другорядним;
- що могло б завадити йому у досягненні мети, та яким чином він збирається долати можливі перешкоди (певні кроки щодо цього);
- як він зрозуміє, що вже досягнув поставленої мети.

Відповідаючи на такі запитання, студент мобілізує свої внутрішні резерви, та усуває внутрішні бар'єри. Він не отримує готовий «рецепт» свого успіху, а самостійно та свідомо розробляє його. Як наслідок, студент бере на себе відповідальність за свою успішність, а не покладає її на викладача.

Потенціал використання коучингового підходу в процесі розвитку іншомовної комунікативної компетенції студентів, на нашу думку, потребує

широкого наукового осмислення, оскільки саме в цьому контексті коучінг може виконувати такі важливі функції, як освітню (тобто сприятиме інтенсифікації процесу навчання, зростанню його ефективності), мотиваційну (коучінг уможлиблює зближення індивідуальних та навчальних цілей студентів, що підсилює їх мотивацію до опанування навчальним матеріалом розвитку нових навичок) та демонстраційну (дає приклад взаємовідносин, який може бути адаптований у подальшій професійній діяльності та створює ефект синергії) [2].

Професійна організація процесу розробки стратегій щодо досягнення найважливіших для студента цілей та визначення оптимального темпу просування за допомогою освітнього коучінгу уявляється вагомим фактором, що усуває ризик підсвідомого обмеження свого потенціалу студентами-початківцями та створює умови до подолання зовнішніх або ситуаційних бар'єрів у новій генерації лінгвістів-професіоналів.

Література

1. Уитмор Дж. Коучинг высокой эффективности : пер. с. англ. / Дж. Уитмор – М.: Междунар. академия корпоратив. управления и бизнеса, 2005. – 168 с.
2. McKay S. L. The social and sociolinguistic contexts of language learning and teaching. In M. H. Long & C. J. Doughty, Handbook of language teaching / S. L. McKay, R. Rubdy. - Oxford: Blackwell, 2009. –pp. 9-15.
3. Menken K. Negotiating language policies in schools: Educators as policy makers/ K. Menken. - New York: Routledge, 2010. – 250 p.

OUTLINING A NEW PARADIGM OF TEACHING ESP TO STUDENTS MAJORING IN TECHNOLOGY

Zoia M.Kornieva

Associate professor, PhD

National Technical University of Ukraine

“Kyiv Polytechnic Institute”

The research discussed in this paper was conducted in order to ensure integration of language instruction and majoring content teaching starting from the first year at tertiary schools. The only possible way of solving the problem is finding such learning content for first year students' classes of English which could integrate learning General English and those professional activities of future specialists that do not need specific professional knowledge and specific professional language (terminology).

Learning such content in this case must be totally accessible to the first year students and correspond to their level of the English language command. It must simultaneously improve students' General English skills and lay the foundation for their acquisition of ESP (English for Specific Purposes) skills, gradually leading to readiness in what concerns understanding even the most difficult aspects of majoring content area in English.

In order to solve the problem of ESP teaching on the first stages of study at tertiary schools, we propose to organize the learning process according to the following procedure:

1. general English professionalization during the first year of study;
2. narrow English professionalization – starting from the second year of study.

Under 'general English professionalization' we understand the process of acquiring the competence in general aspects of professional English communication, which are common for most technical jobs. Narrow English professionalization means learning English, tailored for very specific field of operation, e.g. for future system analysts or engineers.

The stage of general English professionalization (1st year of study) aims at simultaneous combination of the several components of study, which are taught separately under the current curriculum and also have separate time allocation. These components include the improvement of general English competence, as well as general and narrow professionalization of English instruction. Thus, the first year of studies at the university consists of two centers each one lasting a semester. These are the centers of preparatory and basic foreign language professional training (non-specialised professional training). After that, starting from the second year of studies, it is followed by the centers of wide and narrow foreign language specialised professional training. The above defined stages in training are governed by the following principles: 1) central nature of teaching ESP to students majoring in economics and technology; 2) the principle of advancement and narrowing in learning content in each center and 3) the principle of defining basic professional communicative skills for each center of the first year of studies.

We propose to combine these components in the course of general English professionalization, which should be taught in aspects [2]. These aspects include the following:

1. *Content focus* (aim in getting in incorporating the understanding of future profession, creating the professionally oriented sphere of communication, developing formal and logical competence).

2. *Sociolinguistic focus* (aim in getting the development of sociolinguistic and pragmatic components of communicative competence, as well as at the development to socio-cultural component of formal and logical competence);

3. *Linguistic focus* (aim in getting forming the linguistic and pragmatic components of communicative competence as well as at the development of linguistic component of formal and logical competence);

4. *Psychological focus* (aim in getting developing psychological competence which contributes to the psychologically adequate English communication);

5. *Communicative focus* (aiming at combining all the mentioned above components in the communication process).

In every cycle of lessons, which are to be integrated by the topical factor, the focus is gradually shifted from aspect to aspect. In the course of each topical cycle of lessons, all five aspects of study are covered. Each aspect is paid special attention and approximately the same amount of time should be allocated for the study of each aspect.

Teaching content is selected in terms of students' future professional needs. Identification of such needs is carried out through defining professional communicative roles and positions typical of students' future professions. This content should be arranged in conformity with the elements of general professional communicative competence. This conformity is first and foremost achieved through the content element of the above mentioned competence [1]. Thus, the procedure of content selection may be summarized as follows: topics and communicative situations selection → speech material selection → teaching content selection → language material selection → target communicative skills identification.

The leading methodology, which creates the opportunity to reach the goals stated, is *experiential* methodology of English teaching – the main component of constructive approach to language teaching.

In the background of the experiential methodology of teaching English lies the concept of so-called 'learning by doing', developed by J. Dewey at the beginning of the XX century [3]. This methodology gained special popularity in the latest decade in the American practice of teaching English as a second language. After J. Dewey we define the *experiential study* as the study through experience of practical activities, which are conducted by means of the language learnt [4].

References:

1. Ермакова Л.А. Обучение чтению на английском языке (первый этап неязыкового вуза): дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.02: «Методика преподавания иностранных языков» / Любовь Алексеевна Ермакова. – М., 1988. – 308 с.

2. Тарнопольский О. Интеграция обучения языку и специальности в неязыковом вузе: монография /О.Тарнопольский, З. Корнева. – Заабрюкен: Lambert Academic Publishing, 2013. – 314с.

3. Dewey J. Experience and education / John Dewey. – New York: Collier, 1938. – 345 p.
4. Kolb D. Experiential learning: Experience as the source of learning and development / David Kolb. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1984. – 248 p.

СУЩНОСТЬ СИТУАЦИОННО-РОЛЕВОЙ ИГРЫ В РАМКАХ МЕТОДОВ АКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ

И.В. Мальцева

Национальный технический университет Украины «КПИ»

Инновации всегда выступали и сейчас выступают тем ведущим инструментом, который позволяет разработать новые технологии, новые модели поведения, модернизировать производство и организацию знаний. Это создает предпосылки для поиска таких путей развития общества, которые позволят выйти ему из состояния нестабильности.

Данная работа ставит своей задачей подробно ознакомиться с некоторыми инструментами, эффективно работающими при реализации учебных программ, выступающих как основной документ в образовании студента, а именно, мы попробуем обосновать целесообразность применения некоторых методов активного обучения в разумных целях.

На сегодня стал понятным тот факт, что программа развития умений и навыков студента настоятельно требует использовать методы активного обучения. А это означает, что преподаватель и студент должны реализовывать свою деятельность совместно, причем на всех этапах выполнения этой программы по курсу английского языка [1].

Исследования подтверждают, чтобы методы активного обучения в студенческой аудитории достаточно эффективны, при развитии языковой компетенции в значительной мере этому способствуют игровые методы обучения на занятиях. Но следует отметить, что используются эти методы преподавателями крайне редко. Основных причин, из-за которых

преподаватели избегают применения методов активного обучения, немного. Можем назвать несколько:

А) для подготовки такого занятия преподавателю неизбежно придется потратить больше времени (надо подумать и расписать сценарий ролевой игры, подготовить дидактические материалы для ее реализации);

Б) преподаватель может столкнуться с таким явлением, как академическая инертность, которой в аудитории «страдает» определенная часть студентов. Негативное отношение к предлагаемому игровому методу – возможная реакция студентов, к которой тоже надо быть готовым;

В) преподаватель может испытывать затруднения в применении методов активного обучения, и ролевых игр в том числе, может возникнуть сложность в регистрации результатов студентов (какие инструменты оценки учебных успехов студентов? как определить степень усвоения учебного материала?).

Итак, преподаватель в своей работе может столкнуться с дилеммой: применять или не применять ролевые игры на занятиях, ведь список причин, которые будут влиять на окончательное решение, можно продолжить, и все они детально изучены[3].

Тем не менее, при решении такой дилеммы правильный выбор преподавателя все-таки должен оставаться на стороне игровых методов. А работать с причинами пассивности в преподавании крайне необходимо. У молодого специалиста нет большого запаса времени, чтобы приобрести навыки решения практических проблем, которые может поставить перед ним работодатель. А это значит, что приобрести эти навыки студент должен еще в период обучения. В рамках данного метода студент развивает умение самостоятельно разобраться в предложенной проблемной ситуации, четко сформулировать и изложить свою позицию, правильно задать свои вопросы и т.д.

Рассматривается пример проведения ролевой игры на аудиторном занятии со студентами по теме «Право».

В качестве подготовительного упражнения преподаватель предлагает студентам сыграть в игру Hangman (на доске написано слово «Amnesty»).

После того, как слово угадано, преподаватель задает вопросы (Что означает это слово? В каких случаях амнистия проводится в нашей стране?). Начинается игра. «Президент» (преподаватель) собирает «советников» (студенты). Студентам раздаются карточки с историями потенциальных преступников. «Советники» обсуждают подробности и выносят вердикт, кого из преступников можно освободить[2].

В ходе работы каждый студент постоянно вовлечен во все виды учебной деятельности: идет активная тренировка навыков наблюдения, письма, аудирования, говорения, анализа и синтеза информации. Это, несомненно, является большим достоинством данной ролевой игры. Кроме того, стремительная смена индивидуальной и групповой работы тоже является важным фактором на занятии. В любой момент студенты имеют возможность получить индивидуальную консультацию у преподавателя (как правильно сформулировать суть преступления? какой термин лучше использовать? какой синоним у этого слова?).

Сценарий этой игры можно использовать абсолютно для любого образовательного уровня студенческой аудитории, достаточно варьировать списком ролей по изучаемой теме. Особенно ценной эта характеристика оказывается при работе со студентами социальных специальностей, которые изначально ориентированы на анализ общественного мнения разных социальных групп населения.

Литература:

1. Кирилюк Л.Г. Программа учебного курса как путеводитель для студента и преподавателя. Вып.7 /Л.Г. Кирилюк, Т.И. Краснова, Е.Ф. Карпиевич; под ред. Л.Г. Кирилюк. – Минск: БГУ 2008 – 211с. – (Современные технологии университетского образования).
2. <http://www.onestopenglish.com/skills/speaking/lesson-plans/role-play/amnesty/550620.article>
3. Обучаем иначе. Стратегия активного обучения / Е.К. Григальчик, Д.И. Губаревич, И.И. Губаревич, С.В. Петрусев. – Мн.: «БИП-С», 2003. – 182с.

INTERCULTURAL COMMUNICATION IN EDUCATION

Iana Tikan

PhD, Associate Professor,

National Technical University of Ukraine “KPI”

As societies become more culturally diverse, social relationships are becoming more dependent on the ability to communicate competently with people from other cultures whose values, behaviors and communication may vary from one's own cultural practices. There is an increasing need to teach students of Linguistic department to understand, appreciate and critically affirm cultural diversity. Competence in intercultural communication is becoming an essential ability for future interpreters that require expanded range of communication skills needed for successful interaction with people from diverse cultural and linguistic backgrounds.

Making sure that students are equipped for successful functioning in an increasingly knowledge-based, economically interdependent, demographically and culturally diverse society is one of the biggest challenges facing higher education of the twenty-first century.

Higher education in Ukraine is aimed at culture centric paradigm that claims the appearance of new approaches to future interpreters training, including appreciation of multiculturalism that would promote students' mastering cultural-educational values of other cultures on the basis of the knowledge about one's own ethno cultural group, as well as all cultures interaction on the principles of mutual understanding, tolerance, dialogue and pluralism.

Nowadays there is an incredible growth of attention not only to teaching culture of foreign language but also to taking into account the socio-cultural influences on communication. Teaching foreign language not only as a means of communication but also as a way of understanding the culture of the target language community has become an inevitable part of foreign languages teaching.

Intercultural competence of students is a key aspect of communication with people from a different cultural background in their daily and professional lives. It requires not only knowledge of culture and its influence on communication process

but also skill and ability to translate this cultural knowledge into communication behaviors resulting in successful intercultural interaction and recognition of cultural difference.

Communicating across cultures often reduces the certainty and expectations that words and behavioral patterns have the same meanings to all people and increases the potential for misunderstanding, doubt and even conflict in intercultural encounters. J. Corbett states that teaching culture for purposes of gaining full command and ability of efficient intercultural communication means gaining command of standard patterned behavior characteristic of native speakers of the target language in different communicative situations [1, 2].

Scholars O. Tarnopolsky and N. Sklyarenko state that teaching norms of communication characteristic of native speakers of the target language means developing students' command of a definite set of communicative behavioral patterns, including all or only some types of components – verbal, non-verbal and institutional [2, 16]. The authors emphasize the importance of teaching not only *verbal* communicative behavioral patterns, but also *paralinguistic* (non-verbal) components such as gesticulation, gestures, mimics, facial expressions, implicit rules of physical contacts between communication participants and *institutional* components (conditioned by social institutions with which an individual is in direct contact).

Intercultural approach to foreign language teaching requires new knowledge and a varied repertoire of teaching strategies and methods that are inclusive of diverse cultural and linguistic factors. There is a vast variety of forms and methods used to engage students in intercultural practices within their individual and classroom work. These are interviews with representatives of culturally and linguistically diverse groups, cross-cultural interactions, cross-cultural simulations, watching and discussing movies, reading and reflecting on books, discussions and reflective thinking, writing cultural autobiography, case studies of scenarios of intercultural communication, involvement into social activities and events, web quests, field experience and direct interaction with representatives of diverse cultures etc.

All in all, various initiatives and effective practices for developing intercultural competence in the classroom should include: recognition of the multiplicity of factors that influence who people are and how they communicate, investigation of cultural differences and similarities without stereotyping, collaboration to sharing ideas, discussing topics of common interest and solving mutual problems, reflection on students' personal experiences across cultures and other activities.

References

1. Corbett J. "Chewing the fat" is a cultural issue // IATEFL Issues. – 1999. - №148. – P. 2-3.
2. Tarnopolsky O. Lifestyle communicative behavioral patterns in the USA / O.Tarnopolsky, N.Sklyarenko. – Kyiv, 2003. – 208 p.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

І. Волощук, Г. Усик

Національний Технічний Університет України «КПІ»

Одним з найзмістовніших компонентів перекладацької діяльності є оцінка ступені відповідності отриманого результату встановленій меті, що на практиці виглядає як оцінка якості перекладу. Якість перекладу є основною категорією перекладознавства, по відношенню до якої інші категорії знаходяться ієрархічної залежності.

На сучасному етапі розвитку перекладознавства поняття якості перекладу трактується в залежності від використаного в перекладацькій діяльності підходу: текстоцентричного або комунікативно-функціонального. При текстоцентричному підході оцінка якості перекладу здійснюється на основі співставлення перекладеного тексту з вихідним без урахування реальної ситуації, в якій здійснювався переклад і використовувався текст оригіналу. При комунікативно-функціональному підході до перекладу перекладацький акт розглядається в межах реальної комунікативної ситуації, а його результати оцінюються з точки зору відповідності / невідповідності параметрам даної комунікативної ситуації.

Традиційні концепції якості перекладу базуються як на текстоцентричному підході до перекладу так і на поєднанні текстоцентричного підходу з елементами комунікативно-функціонального підходу. Концепції першої групи (В. Віноградов, В. Комісаров, А. Попович) враховують, перш за все, ступінь збереження в перекладі різних видів інформації. Концепції другої групи (М.Бейкер, В.Коллер, Ю.Найда) беруть до уваги і характер функціонування перекладеного тексту, який має корелюватись з характером функціонування оригіналу, а також сприйняття тексту перекладу його отримувачем.

У вітчизняному та закордонному перекладознавстві основною оціночною категорією є категорія еквівалентності, яка трактується по різному в перекладацьких концепціях. Еквівалентність може означати як визначення відносин між перекладом та оригіналом, що дозволяє констатувати їх змістовну близькість, так і мету перекладу, яка передбачає повну передачу змісту оригіналу в перекладі. Перше трактування еквівалентності відповідає дескриптивному підходу у перекладознавстві і не розглядає еквівалентність в якості оціночної категорії. Друге трактування еквівалентності відповідає нормативному підходу в перекладознавстві і розглядає еквівалентність в якості нормативного терміна.

Еквівалентність при текстоцентричному перекладі має наступні критерії оціни якості: 1) порушення при передачі змісту, пов'язаного з денотативним змістом тексту; 2) порушення, пов'язані з передачею стилістичних характеристик оригіналу, тобто з порушенням узусу; 3) порушення пов'язані з передачею авторської оцінки (експресивного фону оригіналу); 4) явні порушення норми та узусу перекладу (передача власних назв, чисельних даних, пунктуація та орфографія).

З точки зору комунікативно-функціонального підходу оцінка якості перекладу базується на збереженні еквівалентності та адекватності, ступінь яких залежить від умов міжкультурної комунікації і визначається ціллю забезпечення адекватності. Зазначимо, що адекватність як категорія відноситься до сфери комунікативних ситуацій. При цьому, адекватність визначається як така якість перекладу, що дозволяє використовувати вихідний текст з комунікативною метою, яка була створена певною комунікативною ситуацією. В цьому сенсі адекватність є найвищою вимогою оцінки якості перекладу у порівнянні з еквівалентністю. Крім того, еквівалентність є засобом забезпечення адекватності перекладу і є нормативно-оціночною категорією. Адекватність, в свою чергу, є провідною характеристикою якості перекладу і, як результат, основним критерієм оцінки якості перекладу. Адекватність перекладу має наступні види: семантико-стилістична, яка визначається через оцінку семантичної та стилістичної еквівалентності мовних одиниць тексту

оригіналу та тексту перекладу; функціонально-прагматична адекватність, яка виводиться через оцінку відповідності тексту перекладу з комунікативною інтенцією адресата повідомлення. Якість перекладу при комунікативно-функціональному підході оцінюється з точки зору збереження та передачі прагматичного впливу на реципієнта, комунікативного ефекту, який заданий певною комунікативною інтенцією адресата та способом досягнення такого ефекту – тобто створення такого тексту перекладу, який би відповідав комунікативній меті тексту оригіналу. Для досягнення адекватності при комунікативно функціональному підході перекладач враховує наступну тріаду: «комунікативну установку автора» - функціональні параметри тексту (структура та мовленнєве наповнення) та комунікативний ефект, який закладався комунікативною ситуацією. На практиці перекладач виявляє закодовану комунікативну інтенцію на основі функціональних доміант вихідного тексту, і, створюючи текст перекладу, намагається отримати відповідний закодованій інтенції, комунікативний ефект. Основними критеріями оцінки якості перекладу є наступні:

1. текст перекладу має бути еквівалентним тексту оригіналу в комунікативно функціональному плані.
2. бути максимально можливим семантико-структурним аналогом тексту оригіналу.
3. не містити «компенсуючих» відхилень від тексту оригіналу, які виходять за припустимі межі перекладацьких перетворень.

Як висновок, слід зазначити, що студентів, які вивчають іноземні мови та переклад з іноземних мов, слід навчати мовленнєвим нормам іноземної мови, а майбутній перекладачів слід ще навчати розбіжностям та подібностям мовленнєвих норм рідної та іноземної мови, що дасть змогу досягти найвищого критерію якості перекладу-адекватності. Під час навчання перекладачів та іноземних філологів слід більше звертати уваги на особливості формування пропозицій іншомовних мовленнєвих актів (задовольняти потребам учасників комунікативного акту). З цього випливає, що потрібно докладно та системно вивчати мовленнєві розбіжності рідної та іноземної мов і на основі таких

досліджень готувати навчальні посібники з порівняльної функціональної граматики, функціональної лексикології та функціональної стилістики рідної та іноземної мов, а також із чинних у цих мовах мовленнєвих норм. Створення активної граматики та активної лексикології іноземної мови потребує великих колективних зусиль.

Література:

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В.І.Карабан.- Вінниця: Нова книга, 2002. - 564 с.
2. Собников В.В. Оценка качества перевода: монография / В.В.Собников.- М.: Флинта: Наука, 2015.- 112с.
3. Убин И.И. Пушнов И.А. Перевод в Европейском сообществе: объем перевода и оценка качества перевода // Проблемы обучения переводу в языковом вузе: тезисы докладов Первой международ. науч. прак. конференции 16-17 апр. 2012г.- М.МГЛУ, 2002.- С. 42-45.

РОЗУМІННЯ ПРАГМАТИЧНОГО АСПЕКТУ ЮРИДИЧНОГО ТЕКСТУ ЯК ЗАПОРУКА АДЕКВАТНОГО ПЕРЕКЛАДУ

С.С.Кулєзньова

старший викладач

Національний технічний університет України «КПІ»

О.О.Великодська

Старший викладач, кандидат філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ»

Будь-який текст є об'єктом багатостороннього вивчення, тому, якщо розглядати текст як динамічну комунікативну одиницю вищого рівня, логічним є зосередження уваги на його прагматичному аспекті. Текст можна розглядати як знакове утворення, яке фіксує відносини між текстом та суб'єктами текстової діяльності. Тому однією із загально прийнятих характеристик тексту є його роль середнього елемента у трьох компонентній структурі комунікації:

автор (адресант) — текст — читач (адресат). Традиційно прагматика тексту передбачає врахування комунікативних інтересів читача і дотримання фундаментальних принципів мовного спілкування. Адресант класичного повідомлення, як правило, дотримується принципів текстової побудови, покликаної забезпечити читача можливістю більш-менш ефективного розуміння [1, с.73].

Правова ж комунікація проходить у правовій сфері суспільного життя, що передбачає процес передачі правової інформації від правотворчого органу до виконавця права. Правова комунікація зазвичай характеризується односторонньою спрямованістю (законодавець - суб'єкт права) і в текстовому варіанті має більш жорсткі норми побудови повідомлення [2, с.67].

Впорядкованість - найважливіша властивість правової комунікації. Вона виражається в однаковому розумінні правової інформації усіма учасниками акту правової комунікації. Для адресанта і адресата текст повідомлення повинен мати абсолютно однаковий зміст. Саме забезпечення ідентичності розуміння правової інформації законодавцем і виконавцем права, є, зокрема, найважливішою функцією лінгвістичної експертизи проектів нормативно-правових актів. У цих цілях відповідні структурні підрозділи апаратів законодавчих і виконавчих органів України і її суб'єктів, що здійснюють лінгвістичну експертизу (літературне редагування), оцінюють мовну та стилістичну якість текстів законопроектів, тобто встановлюють їх відповідність нормам сучасної української літературної мови з урахуванням функціонально-стилістичних особливостей юридичних текстів, їх типологічної специфіки, вимог юридичної техніки, редакційно-технічних правил і нормативів, а також беруть участь у редакційно-технічному доопрацюванні текстів проектів зазначених актів [4, с. 66].

Правовий текст може бути інтерпретований як комунікативно-пізнавальна одиниця, без якої право існувати не може. Право в цьому аспекті постає як порядок комунікативних відносин, що виникають на основі нормативно-правової інтерпретації різних правових текстів, що мають як вербальний, так і невербальний характер. Наприклад, використання свого права

(виконання правового обов'язку) передбачає як наявність первинних правових текстів, що конституують саме суб'єктивне право і його нормативне підґрунтя, так і створення вторинних правових текстів.

Правові норми конститууються як на основі первинної правової комунікації «суб'єкт права - правовий текст» (рівень правової семантики), так і на основі соціально-правової легітимації текстуальних правил в процесі їх соціального функціонування в рамках «вторинної», між суб'єктивної правової комунікації (рівень правової прагматики). При цьому легітимація правових текстів здійснюється не стільки на раціональному, скільки на ірраціональному рівні [4, с. 67].

Отже, можемо зазначити, що самі правові норми не є правовими текстами, якщо під текстами розуміти систему знаків, тобто систему матеріальних предметів, що відтворюють властивості, відношення деяких інших предметів (що не виключає, як було зазначено, їх другу текстуальну інтерпретацію в якості вторинних правових текстів у практиці між суб'єктною правовою поведінки). Цим пояснюється принципова незвідність правової норми до правового тексту і її інтегративна властивість, що дозволяє поєднувати семантичні значення декількох правових текстів, створюючи інтертекст. Оскільки будь-який правовий текст існує в соціальному контексті, виникає проблема інтерпретації правових текстів.

Текст правового документа, як відомо, має три основні складові: мовну, логічну і структурну. На етапі як законотворення, так і правозастосування оціночні поняття є нероздільним симбіозом мовного та логічного компоненту. Мовна складова тексту закону пов'язана з лексичними, морфологічними і синтаксичними особливостями мови правових актів. Логічна складова припускає використання в тексті правового акта законів формальної логіки: тотожності, непротиріччя, достатньої підстави і виключеного третього [3, с. 78].

Точна реалізація законодавцем вимог до вищеназваних складових забезпечує правильність тексту правового акту. Правильність тексту правового акту - це дотримання системи норм, пов'язаних з належним використанням

мовних, стилістичних, логічних, структурних та прагматичних (цільових) характеристик конкретних текстів.

Текст розглядається перш за все як одиниця динамічна, організована в умовах реальної комунікації і має екстра- та інтра-лінгвальні параметри. Для мовної організації тексту визначальними є зовнішні, комунікативні фактори. Тому породження тексту та його функціонування прагматично орієнтовані, тобто текст створюється при виникненні певного ціле-встановлення і функціонує в певних комунікативних умовах. Варто зазначити, що текст як об'єкт лінгвістичного дослідження позначається, перш за все, як інформаційна і структурна єдність, як функціонально завершене мовленнєве ціле. Розрізняють чотири системні ознаки тексту, серед яких інформативність, структурність, регулятивність та інтегративність. Для оформлення тексту як осмисленої доцільної структурної єдності, необхідні двіконструктивні ознаки: цілісність і зв'язність. Зв'язність тексту проявляється через зовнішні структурні показники, через формальну залежність компонентів тексту.

Отже для адекватного перекладу юридичних текстів знання і розуміння основних теоретичних положень та характерних ознак юридичного тексту (трьох компонентна структура правової комунікації, одностороння спрямованість комунікації, впорядкованість, три основні складові: мовна, логічна і структурна, екстра- та інтралінгвальні параметри) є доцільними і необхідними.

Література:

1. Загнітко А.П., Домрачева І.Р. Основи мовленнєвої діяльності. / А.П. Загнітко, І.Р. Домрачева. - Донецьк: Український культурологічний центр, 2001. – 56 с.
2. Керимов Д.А. Законотворчество / Д.А. Керимов // Про право й освіту. - 2001. - № 3. - 67-69 с.
3. Турчин-Кукаріна І. Оціночні поняття права: термінологічна дискусія / І. Турчин-Кукаріна // Юридична Україна. - 2011. - N.6 - 78-82 с.

4. Фарбер И.Е. Правосознание как форма общественного сознания /И.Е. Фарбер. - М.: Юрид. лит., 1963. - 206с.

ІДЕОЛОГІЧНО МОТИВОВАНА АСИМЕТРІЯ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЕЗІЙ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Н.М. Рудницька

доцент, кандидат філологічних наук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Твори Тараса Шевченка – безцінні не лише з точки зору естетики; завдяки художній силі і ідейному наповненню «Кобзар» вже друге століття об’єднує український народ. Невичерпним джерелом натхнення для поета була його Батьківщина, тож уявлення та ідеї Шевченка щодо історії України, її соціального устрою, взаємодії з іншими націями лежать в основі його творів. Погляди поета щодо зазначених питань спричинили цензурні утиски і значні перекручення при інтерпретації, в тому числі іншомовній, його творів.

Зіставний аналіз поезій Шевченка з перекладами російською і англійською мовами виявляє наявність ідеологічно мотивованої асиметрії у перекладах, що виконувалися представниками різних культур у відмінних історико-політичних контекстах. Така асиметрія спричинена перш за все впливом політичної і релігійної ідеологій на переклад; цей вплив проявляється найбільше при інтерпретації фрагментів шевченкових текстів, що торкаються питань націоналізму, релігії, антисемітизму. Ідеологічно мотивованим є також пуританське цензурування перекладів, спрямоване на усунення із перекладених текстів описів неприємних фізіологічних проявів, нейтралізацію лайки і просторіччя.

Своєрідна, різка манера Шевченка висловлювати погляди щодо бога спричинила адаптацію як російськомовних (М. Гербеля, О. Плещеева [3]), так і англійськомовних (Е.Л. Войнич [4], А. Гантера [6]) перекладів ХІХ– початку ХХ ст.ст. Зменшення впливу релігійної ідеології у західному суспільстві у другій половині ХХ ст. уможливило появу англійськомовних перекладів, в яких

(анти)релігійні погляди Шевченка відтворено повноцінно (переклади К. Андрусишена і В. Кіркконелла [7], В. Річ [5]). Для перекладів, виконаних під впливом радянської ідеології, характерна заміна національного соціальним (зокрема для перекладів російською мовою П. Антокольського [1], англійською – Дж. Віра [2]). Вилучення у перекладах авторських проявів антисемітизму, переклад лайки і просторіччя нейтральною лексикою характерні як для перекладів ХІХ – початку ХХ ст., так і для перекладів, опублікованих у СРСР.

Згідно з результатами порівняльного перекладознавчого аналізу, адекватна передача у перекладі системи ідей, цінностей і вірувань, закладених в оригіналі, відбувалася лише за умов відсутності явного зовнішнього ідеологічного тиску на перекладача, як результат намагань останнього відтворити ідеологію автора оригіналу (зокрема, у перекладах К. Андрусишена і В. Кіркконелла [7], В. Річ [5]).

Література:

1. Шевченко Т.Г. Кобзарь: Стихотворения и поэмы. Пер. с укр. (серия «Библиотека всемирной литературы», т. 124) / Т.Г. Шевченко. – М.: Худ. лит. 1972. – 655 с.
2. Шевченко, Тарас. Вибрані поезії [пер. англ. Дж. Віра] / Тарас Шевченко. – К. : Дніпро, 1989. – 558 с.
3. Шевченко, Тарас. Кобзарь Тараса Шевченка в переводах русских поэтов [под ред. Н. Гербеля] / Тарас Шевченко. – Санкт-Петербург: Типография Императорской Академии Наук, 1860. – 212 с.
4. Shevchenko, Taras. Six Lyrics / Taras Shevchenko, E.L. Voynich [translator] // Translations from the Ruthenian of Taras Shevchenko and from the Russian of Mikhail Lermontov. – Lnd : Elkin Mathews, MCMXI. – P. 25-36.
5. Shevchenko, Taras. Song out of darkness: Selected poems / Taras Shevchenko, V. Rich (transl. from the Ukr.); P. Selver (pref. by). – London: The Mitre press, 1961. – 128 p.
6. Shevchenko, Taras. The Kobzar of the Ukraine [Done into English Verse with Biographical Fragments by Alexander Jardine Hunter] / Taras Shevchenko. – Winnipeg : Teulon, Man, 1922. – 145 p.

7. Shevchenko, Taras. The Poetical Works of Taras Shevchenko: The Kobzar [Translated from the Ukrainian by C.H. Andrusyshen and Watson Kirkconnell]/ Taras Shevchenko. – Toronto: University of Toronto Press, 1964. – 563 p.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Л.В. Скотар, В.І. Шевченко

викладачі

Національний технічний університет України «КПІ»

У сучасній лінгвістиці велика увага приділяється питанням okazіональності – досліджуються проблеми визначення okazіонального слова, виявляються ознаки, що відрізняють okazіоналізм від неологізму, аналізуються моделі, які використовуються в авторському словотворенні і т.д. У той же час недостатньо дослідженою залишається проблема перекладу okazіоналізмів, які традиційно вважаються складними для перекладу, таким чином, представляючи особливий інтерес для теорії перекладу.

Відомо, що індивідуально-авторська словотворчість характерна насамперед для художнього мовлення. Дане твердження знаходить підтвердження в жанрі фентезі і наукової фантастики, зокрема, в роботах Дж. Р. Р. Толкіна, А. Азімова, братів Стругацьких, Дж. К. Роулінга ін., де за допомогою okazіональних слів автори створюють якийсь уявний світ, показують ту чи іншу дійсність, намагаються справити на читача певне емоційне або естетичне враження. З огляду на смислову і функціональну значимість okazіоналізмів і те, що вони не мають готових еквівалентів у мові, процес перекладу okazіональних одиниць виявляється вкрай важливим і складним.

Відомо, що в більшості випадків okazіоналізми (авторські новотвори) утворюються за існуючими в мові словотворчими моделями, що ні відрізняє їх від інших видів нових слів, наприклад, неологізмів. Однак на відміну від

неологізмів, які увійшли в мову і стали загальноповживаними, okazіоналізми створюються і існують тільки в певному контексті. Вперше дане розуміння okazіоналізму було представлено в роботі Н. І. Фельдман [8], однак багато сучасних дослідників також схильні поділяти точку зору про похідний, одноразовий характер okazіонального слова, створеного з певною метою, в тому числі і художньою.

У сучасній теорії okazіональності прийнято виділяти два види okazіоналізмів: перші утворені за допомогою існуючих в мові словотворчих моделей (часто при цьому відзначається нестандартність поєднання мовних компонентів), друга група представлена okazіоналізмами, створеними з порушенням загальноприйнятої мовної норми. Типові способи okazіонального словотворення (тобто існуючі в мові) є найбільш частотними, що підтверджується на матеріалі науково-фантастичних творів [7, с. 11].

У теорії перекладу відзначається, що для перекладу okazіоналізмів підходять такі способи, які застосуються для перекладу будь-якої безеквівалентної лексики [1; 2; 3; 9]: транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад, функціональна заміна і опущення.

Розглянемо okazіоналізми на матеріалі художнього англійського дискурсу “The Hunger Games” автора С. Коллінз [4] та перекладу вказаної книги, виконаному У. Григораш [10]. Ми можемо помітити okazіоналізми, які підтверджують актуальність вжитку в мові на сучасному етапі. Наприклад, *tribut* евідтворене українською мовою як *трибут*, а *mockingjay* як *переспівниця*. А отже, слово *tribute* в тексті книги набуває значення *конкурсанта голодних ігор*, хоча насправді перекладається як *данина, дар*. Як бачимо, перекладач використав для перекладу такий спосіб як транскрибування. Щодо перекладу слова *mockingjay*, то перш за все ми маємо поглянути на походження цього слова. Воно містить в собі такі одиниці, як *mockingbird* (пересмішник) та *jabberjay* (okazіоналізм, якій у книзі, набуває значення пташки, яка повторює слова). Перекладач зміг відтворити значення цього терміну завдяки способу асоціації й створення вже нового слова на основі розглянутих нами існуючих слів.

Візьмемо за приклад ще один з текстів сучасної літератури.

“I am Gandalf, and Gandalf means me! To think that I should have lived to be good-morninged by Belladonna Took’sson, as if I was selling buttons at the door!”
[11, с. 23].

Для вираження особливого емоційного стану персонажа, автор використовує okazіональну конверсію. Модель перекладу схематично можемо визначити як $N \rightarrow V$. Вона є продуктивною в англійському та зокрема в okazіональному словотворі. Проте при перекладі на українську мову виявляється непродуктивною, оскільки її застосування в перекладі справлятиме в деякій мірі штучне враження, цим порушуючи комунікативну норму.

Тому одним із запропонованих варіантів перекладу О. О’Ліра, в якому ставиться за мету пом’якшення штучності за рахунок додавання суфікса -авсь та префікса по-, які разом наближують новотвір до морфологічної норми, що використовується в українській мові:

Я – Гандальф, і Гандальф – це я! Це ж треба – дожитися до того, щоби з тобою так подобрийранкався син Беладонни Тук, ніби ти продаєш гудзики під дверима! [6, с. 13]

Удругому варіанті перекладу обрано описовий спосіб, тому внаслідок цього ми бачимо, що втрачається власне експресивний ефект, відіграє роль носія якого інноваційна формація:

Я Гандальф, а Гандальф – це я! Подумати лишень – дожився, що син Беладонни Тук відбрикується від мене «добрими ранками», так наче я припхався до нього під вікно гудзики продавати! [5, с.10-11]

Тому ми бачимо, що різниця у варіантах перекладу відображається на сприйнятті адресатом комунікативної мети обраного тексту.

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що переклад okazіоналізмів є непростим завданням і багато в чому залежить від моделі, за якою слово було утворено. Крім того, можна зробити висновок про те, що далеко не завжди okazіоналізм вдається влучно відтворити мовою перекладу; часто при перекладі okazіональна одиниця замінюється узуальним словом або словосполученням, які передають значення і експресивність вихідного слова. Це пов’язано з тим,

що оказіоналізм в цілому, як уже згадувалося вище, не мають відповідників у мові перекладу. Отже, переклад оказіоналізмів завжди вимагає від перекладача індивідуальних рішень, а значить, перекладач повинен з великою увагою ставитися до слова автора.

Література:

1. Виноградов В. С. Перевод: общие и лексические вопросы: учебное пособие. М.: КДУ, 2006. – 240 с.
2. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода. М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – 176 с.
3. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.
4. Сюзанна Коллінз. Голодні ігри / Перекл. з англ. Уляни Григоращ. – К.: КМ Publishing, 2012. – 384 с.
5. Толкін, Джон Роналд Руел Гобіт, або мандрівка за Імлисті гори: Повість-казка: Для мол. та серед. шк.віку Пер. з англ. О.М. Мокровольського; Київ: Школа, 2002. – 348 с.
6. Толкін Дж. Р. Р. Гобіт, або Туди і звідти / Переклад Олени О'Лір. — Львів: Астролябія, 2007. – 320 с.
7. Чередниченко О.І. Про мову і переклад / О.І. Чередниченко – К.: Либідь, 2007. – 248 с.
8. Фельдман Н. И. Окказиональные слова и лексикография // Вопросы языкознания. 1957. № 4. – С. 64-73.
9. Швейцер А. Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты. М.: Наука, 1988. – 215 с.
10. Collins S. – The Hunger Games – Suzanne Collins, 2009, - 464 p.
11. Tolkien J. R. R. – The Hobbit or There and Back Again – John Ronald ReueTolkien; Изд.: Юпитер-Импэкс, 2010 г. - 288 p.

ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ

Ткачик О.В.

доцент, кандидат філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ»

Великодська О.О.

ст. викл., кандидат філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ»

Серед сучасних напрямів англійській неології можна виділити дослідження специфіки поновлення словникового складу мови та вивчення проблематики, пов'язаної з розвитком зовнішньої і внутрішньої структури слова, утворення нових одиниць за типовими, а також нестандартними словотворчими моделями. Окремим питанням стоїть переклад неологізмів, який потребує охоплення надбання декількох суміжних напрямів наук, як суто філологічних, так і перекладознавчих.

Розвиток номінативної функції мови відбивається не тільки в розширенні і відновленні понятійної сфери найменувань, але й у зміні способів номінації. Сформована в мові лексична система накладає певні обмеження на творчу діяльність людей, які створюють нові слова. Основна маса нових одиниць утворюється за допомогою словотворчих засобів. Нове розуміння словотворення як джерела не тільки готових назв, але і правил їх утворення за певними моделями і схемами дозволило виявити дію різних принципів, за якими будуються ці правила (дія аналогії, асоціативних процесів і т.д.). При цьому поява нового слова не завжди викликана прямими потребами суспільства в новому позначенні. Часто неологізм – це результат нових асоціацій або результат усунення омонімії і т.д., тобто при створенні неологізму найчастіше діють чисто внутрішньомовні стимули.

Розвиток предметних галузей науки і техніки зумовлює появу нових термінів, при цьому кількість термінів-неологізмів, які виникають у суміжних галузях безперервно зростає. Функціонування термінів-неологізмів є однією зі складних інтра- та інтерлінгвістичних проблем. Виникає проблема адекватної

уніфікації, стандартизації і регламентації їх вживання. Відсутність єдиної міжнародної системи уніфікації термінів-неологізмів ускладнює регламентацію їх вживання в сферах спілкування на різні суспільно-політичні, наукові і технічні теми. Вирішення проблеми відтворення еквівалентного поняття при аналітико-синтетичній обробці тексту, і крім цього при перекладі з однієї мови на іншу, значно ускладнюється, якщо вимагається розуміння нового терміна і генерація його еквівалента мовою перекладу.

Неологізмом є нове слово або стійке поєднання слів, яке є новим за формою або / і за змістом. До неологізмів можна віднести:

1) **власне неологізми** (новизна форми поєднується з новизною змісту): *fleshmeet – a meeting in the flesh, especially one composed of people who usually or only converse online, that is people chatting online make a date to see each other in the real world;*

2) **трансномінації**, які поєднують новизну форми слова зі значенням, яке вже передавали раніше іншою формою: *mint (adj. Informal) – nice; cool. – The car look smint;*

3) **семантичні інновації**, або переосмислення (нове поняття позначається формою, яка вже наявна в мові): *burger - a menu on a computer screen comprising three short parallel horizontal lines which the user clicks to see options.* Під семантичними інноваціями розуміються нові значення вже існуючих слів. При цьому можливі наступні варіанти:

- 1) старі слова повністю змінюють своє значення, втрачаючи попереднє;
- 2) в семантичній структурі слова з'являється ще один лексико-семантичний варіант (ЛСВ) при збереженні всіх традиційних.

Щодо утворення семантичних інновацій та трансномінацій слід особливо зазначити явище розширення значення, при якому слово через вживання в різних контекстах іноді набуває нових значень чи відтінків значення, що призводить до полісемії, тобто появи нових ЛСВ. Нові значення впливають і навіть замінюють первісне значення, і завдяки цьому слова частіше вживаються і входять до складу загальноновживаної лексики.

Слід зазначити, що у перекладацькій практиці неологізм, використаний у висловлюванні як засіб для вираження експресії, вимагає від перекладача знайти відповідне експресивне висловлювання. Проте відповідний неологізм у цільовій мові не завжди існує, і, навіть при повній відповідності денотативного значення, його експресивність може частково нейтралізуватися, тому переклад не завжди справляє таке ж враження на отримувача тексту.

Серед продуктивних моделей словотворення неологізмів слід зазначити **конверсію**, Часто неологізми утворюються шляхом **ад'ективації**: *tech-life balance - the use of technology in such a way that it does not interfere with or reduce the quality of one's personal life or relationships: A few weeks earlier, we had been chatting as a family about our **tech-life balance** and seeing if we could have some **non-screen time** (NST)*. Численною є **субстантивация** прикметників: *collectibles – речі, які можна колекціонувати, cool у значенні самоконтроль (self-control) вживається у виразах *to lose one's cool, to keep one's cool**.

Усічення та злиття, як найбільш творчі та непередбачувані способи словотвору, найчастіше не мають скорочених відповідників у цільовій мові і, як правило, потребують повного варіанту або описового перекладу: *Brit {R-cut} – британець, burb від suburb – передмістя, Chieftain від chief + captain – голова, капітан, engineer від engineering company – машинобудівник, машинобудівна компанія* Іноді неологізми утворюються **за аналогією** з уже існуючими словами з загальноновживаним значенням

Для визначення значення неологізму з метою його адекватного перекладу необхідно з'ясувати: його семантику, включаючи контекстуальне значення, його структуру і морфологічну мотивацію та з'ясувати, за якою існуючою словотвірною моделлю воно було створене. Особливу роль при розумінні смислу новоутворення відіграє контекст, тому без трансформацій не обійтись. При перекладі неологізмів використовується наступні перекладацькі прийоми: **транскрипція, транслітерація** (з наступною семантизацією цього слова) – при цьому часто відбувається запозичення слова до мови перекладу. Наприклад, *stochastic (stochasticoscillator) – стохастик*. Тут спостерігаємо лінгвістичну компресію, прямиї у словосполученні вилучено

головне слово – іменник, а залежний від нього прикметник субстантивувався, беручи на себе семантику і функцію всього словосполучення.

Як прийом створення мовою перекладу відповідника неологізму **калькування** полягає у покомпонентному перекладі складників складного слова чи словосполучення: *netize (theexistingproducts)* – *інтернетизувати [існуючі продукти]*, *netizens* - *мережєвики (net + citizens - громадяни мережі)*, *race-setter* - *задатчик темпу*. При **описовому перекладі** відбувається тлумачення слова без відношення до моделі і структури іншомовного слова. Частіше, описово, чи у формі пояснення, використовується словникова дефініція англійського неологізму. У прикладі *morningcall* калькування «*вранішній дзвоник*» не дає реципієнту розуміння семантики висловлювання, тому доцільніше використати описовий переклад «*посилання на сторінку сервера, яка містить дані про ситуацію перед відкриттям бірж*».

Серед труднощів при перекладі неологізмів слід зазначити визначення нових слів іншої мови, проблеми лексикографічної практики, коли нове слово проходить певний період адаптації у мовній спільноті, перш ніж потрапити до словника неологізмів. При визначенні смислу новоутворення слід враховувати роль аналогії і частотність способів утворення. Перекладацькі дії з оказіональними новоутвореннями, які не зафіксовані у словниках і які використовувались лише один раз, пов'язані з аналізом структури слова, з його безпосередніми складовими, з аналізом значень однокореневих слів.

ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ: СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ

Глінка Н. В.

Доцент, кандидат філологічних наук,

Національний технічний університет України «КПІ»

Відомо, що всі мовні одиниці, функціонуючи саме у тексті, набувають істинного змісту. Сам текст не є тільки джерелом мовного матеріалу, але він найскладніший об'єкт лінгвістичного дослідження і позиціонується як «первинна даність і вихідна точка кожної гуманітарної науки» (М. М. Бахтін), а лінгвістика стає «служницею при тексті» (Г. В. Степанов). Тому звернення науковців у 80-х роках ХХ століття до лінгвістики тексту можна визначати, за словами З. Я. Тураєвої, як «зустріч різних наук», «прагнення до цілісного знання єдності»[1, с. 20].

У свою чергу, антропоцентризм як категорія сучасної наукової парадигми найбільше проявляється саме у текстових дослідженнях, бо вони нездійсненні за межами людини, яка є водночас і творцем, і споживачем тексту. Зрозуміло, що текст не відображає реальний світ, а є його суб'єктивною інтерпретацією. Тому текст, що створюється людиною, відображає рух людської думки і реалізується мовними засобами. Доки існує людина у діяльності і спілкуванні, доти існуватиме вивчення світу текстів.

Об'єкт дослідження лінгвістики тексту упродовж останніх десятиліть трансформується під впливом відмови від редуціоністського підходу: від вивчення правил побудови зв'язного тексту та його смислових категорій до вивчення тексту як соціально-мовленнєвого твору з урахуванням даних семантики, теорії мовленнєвих актів, функціональної стилістики, а також низки суміжних наук. Тому питання про межі лінгвістики тексту залишається дотепер дискусійним: чи включає вона прагматику, функціональну семантику, риторику чи лише має точки перетину з ними; як співвідноситься з психолінгвістикою та теорією комунікації? Хоча в рамках окремих наукових підходів сучасні дослідники формулюють на нього відповіді. Найдавнішими підходами до вивчення тексту вважаються стилістичний та синтаксичний, на сучасному етапі

розвитку лінгвістичної науки продуктивними є прагмалінгвістичний підхід, у рамках якого досліджується вплив тексту як на читача, так і на автора; гносеологічний, який виявляє характер відображення реальності у тексті; психолінгвістичний, який представляє особливості сприйняття та породження тексту. Серед новітніх підходів також слід назвати соціопсихолінгвістичний, семіопсихолінгвістичний, лінгвориторичний, лінгвокультурологічний та когнітивний. В результаті множинності наукових поглядів слід констатувати появу лінгвістичної теорії тексту, що стала певною вершиною лінгвістичної науки. У «Лінгвістичному енциклопедичному словнику» теорія тексту визначається як «наука, що виникла на перетині текстології, лінгвістики тексту, поетики, риторики, прагматики, семіотики, герменевтики, але має, не зважаючи на міждисциплінарні зв'язки, свій онтологічний статус»[3, с. 508].

Серед найперспективніших у вивченні художніх творів є підхід до тексту як вираженню певних функцій у рамках мовленнєвої діяльності учасників комунікації (комунікативно-діяльнісний). При цьому слід говорити про специфічну художню комунікацію, де текст є не тільки фактом мови, але й фактом мистецтва, з особливою поліфонічною структурою, що включає різні голоси. Складність аналізу такого тексту полягає у його багатозначності, багаторівневості, крім того, важливим елементом залишається вплив особистості самого читача. Існує думка, що в акті художньої комунікації найбільший вплив отримує той читач, чия психічна організація подібна до авторської [2]. В будь-якому разі, така комунікація полягає у засвоєнні досвіду Іншого, який є об'єктом цього акту комунікації, але потенційно готовий стати суб'єктом.

Необхідно зазначити, що для кожної художньої епохи характерні своєрідні концепції адресата. Автор завжди орієнтується на образ свого адресата, в результаті чого зміст тексту при сприйнятті збагачується фоновими знаннями, досвідом читача, його психологією.

Література:

1. Маслова В. А. Современные направления в лингвистике: учеб.пособие / В. А. Маслова. – М.: «Академия», 2008. – 272 с.
2. Рубакин Н. А. Тайна успешной пропаганды // Форматы непонимания. – М., 2000.
3. Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990.

АСОЦІАТИВНІСТЬ ЯК УНІВЕРСАЛЬНА ІНТЕГРАЛЬНА ВЛАСТИВІСТЬ СЛОВА

Ю.О. Гайденко

аспірант

Національний технічний університет України «КПІ»

Слово – це центральна одиниця мови, що обумовлюється його причетністю до одиниць усіх рівнів мовної системи: одиниці рівнів ієрархічно нижчих від лексичного (фонемі та морфемі) існують для слова або у ньому, а одиниці вищого (речення) – утворені ним. Фундаментальний статус слова обумовлено також його самостійністю за значенням та формою: слово – це мінімальний мовний інформаційний блок, що використовується для досягнення інтенцій мовця у процесі спілкування, послуговуючи, таким чином, комунікативною одиницею мови.

Здатність слів виступати мінімальним мовним інформаційним фрагментом, мінімальним засобом відображення інформації навколишньої дійсності полягає у їх потенції слугувати мінімальним цілісним висловлюванням, як-от слова-вигуки. З іншого боку, володіючи достатньою семантикою для вираження значень самостійно, слова здатні сполучатися один з одним для формування повідомлень та передачі більш детальної, вичерпної інформації стосовно явищ об'єктивної навколишньої дійсності.

Потенції слова експлікувати конвенційне основне значення у парадигматиці та латентні фразеологічні й контекстуальні у синтагматиці

обумовлено дифузним характером понять, що інкорпоровано в семантику слова та визначають її. Поняття – це одна з основних форм мислення, за допомогою якої реальна дійсність відображається у свідомості людини. Іntenсiонал та екстенсiонал як невід’ємні конституюнти поняття перебувають у відношеннях взаємозумовленості та взаємозалежності, основою яких виступають асоціативні зв’язки. Так, екстенсiонал, що визначає клас певних явищ, узагальнених у понятті, неодмінно актуалізує у свідомості людини інтенсiонал, ряд суттєвих ознак цих явищ.

Відображення комунікативних можливостей слова в його асоціативних зв’язках дозволяє припускати, що саме асоціативність – це потенційна й універсальна здатність одиниць лексичного рівня, що здатна викликати у свідомості людини асоціацію з системою мови, світом понять і явищами навколишньої дійсності та визначає всі аспекти функціонування слова [3, с. 26]. Асоціативність варто вважати універсальною за своїм характером властивістю слова, що формує його комунікативну спрямованість та безпосередньо впливає на його здатність співвідноситися з іншими словами.

Асоціативні зв’язки визначають не лише імпліцитні, але й експліцитні властивості слова. Інтегровані семантикою слова, вони конституюють його дистрибутивні потенції, адже поява одного члена асоціативної пари неодмінно спричиняє актуалізацію іншого. При цьому, лексичні одиниці, які виступають найближчим оточенням слова обмежують та конкретизують його значення. З іншого боку, конкретизатором плану змісту слова виступає план його вираження. Такий тісний взаємозв’язок плану вираження слова з асоціативними зв’язками вказує на асоціативну природу його унікальної функції: слугувати іменем предметів і явищ навколишньої об’єктивної дійсності.

Лексичне значення як засіб вираження номінативної функції слова, має розмитий нечіткий характер, що обумовлено дифузністю, рухомістю імпліцитних та експліцитних асоціативних зв’язків у межах поняття, яке складає його основу. Поняття слова має чітке ядро та нечітку периферію. З одного боку, воно інкорпорує соціально закріплені асоціації стосовно

позначуваного, а з іншого, зважаючи на особний характер мовленнєво-мисленнєвої діяльності, виступає індивідуальною, втіленою у мові формою мислення, яка складається з асоціацій, що варіюються від суб'єкта до суб'єкта. Індивідуально-суспільна природа понять втілюється у двоїстому характері семантики слова: лексичному значенні у мові та мовленні. Лексичне значення у мові відображає узагальнені асоціації мовного колективу з певним явищем навколишньої дійсності. Лексичне значення у мовленні (смісл або актуальний смісл) безпосередньо пов'язано з конкретним мовцем, складається з асоціацій та суб'єктивних відтінків, що змінюються у часі та різняться від індивіда до індивіда. Виступаючи стабільною, стійкою системою, здатною змінюватися, відповідаючи завданням комунікації, слово, згідно з О. О. Потебнею, видається «розтяжним для нових одкровень думки» [5].

Здатність слова виражати значення у парадигматиці та актуальний смісл у синтагматиці перетворює його на одиницю, що має потенції до інтеграції декількох лексико-семантичних варіантів, тому багато слів лексичної системи мови різними значеннями входять до різних лексико-семантичних полів, що спричиняє відносну автономність останніх та призводить до існування у мові явищ полісемії та синонімії.

На думку О. О. Залевської, всі відомі у цей час види полів і семантичних угруповань слів штучно змодельовано лінгвістами для виконання дослідницьких завдань та інтегровано в рамки асоціативного поля, реально та органічно присутнього у свідомості носіїв мови [3, с. 26].

Існування асоціативного поля неможливе без ключових ланок, які його складають: асоціатів. Поняття «асоціат» досліджувалося у роботах таких мовознавців, як: Е. Г. Азімов, Н. С. Болотнова, О. О. Залевська, О. П. Клименко, О. М. Лагута, Т. В. Матвєєва, А. М. Щукін тощо. Загально прийнятим є твердження про те, що асоціат – це слово, що з'являється в свідомості співрозмовника у відповідь на запропоновану лексичну одиницю» [1].

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки прийнято вважати, що асоціативне поле слова утворюють ядро та периферія (Н. С. Болотнова, О. О. Залевська, О. П. Клименко та ін).

Ядро – це сема або семи, виявлені у слові в результаті аналізу парадигматичних і синтагматичних зв'язків слів та відбиті в тлумачних словниках. Периферія – це конотативні ознаки, обумовлені сферою вживання слова, різного роду асоціаціями, пов'язаними із самим словом чи позначуваним їм денотатом [2, с. 8]. Конотативний компонент містить інформацію мовця про об'єкт, що номінується, і виступає як семантична категорія, з одного боку, а з іншого – слово набуває конотації у мовленнєвій ситуації і виступає як стилістична категорія з її компонентами оцінності, експресивності та емоційності.

Отже, утворення лексичного значення слова тісно пов'язано з його імпліцитними (між екстенсіоналом та інтенсіоналом) та експліцитними асоціативними зв'язками (слова утворюють групи з іншими словами на основі певних асоціацій). Суспільно-індивідуальні асоціації носіїв мови інкорпоровано в структуру слова та виражено ядром (денотатом) і периферією (конотатом), що перетворює асоціативність на універсальну інтегральну властивість слова, яка конститує його лексичне значення.

Література:

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) [Электронный ресурс] / Э. Г. Азимов // М.: Издательство ИКАР. – 2009. – Режим доступа до ресурсу: http://methodological_terms.academic.ru/122/%D0%90%D0%A1%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%98%D0%90%D0%A2
2. Бабенко И. И. Коммуникативный потенциал слова и его отражение в лирике М. И. Цветаевой: диссертация ... кандидата филологических наук: 10.02.01. – Томск. – 2001. – 234 с.
3. Бабенко И. И. Об ассоциативности как универсальном коммуникативном свойстве слова / И. И. Бабенко // Вестник ТГПУ. – Вып. 1 (38). – 2004. – С. 25-28.
4. Іщенко Н. Г. Оцінний компонент лексичного значення слова / Н. Г. Іщенко // Вісник Сумського державного університету: Філологічні трактати. – Том 2. – №3. – 2010. – С. 47-50.

Кузьмина Н. А. Современный русский язык. Лексикология: теория, тренинг, контроль [Электронный ресурс] / Н. А. Кузьмина // Омск. – 2010. – Режим доступа до ресурсу: <https://books.google.com.ua/books?id=fbLLAAAQBAJ&pg=PA2&lpg=PA2&dq%D0%9A%D1%83%D0%>

ЗМІСТ

Секція № 1 МОВНІ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В ПОЛІЕТНІЧНОМУ ТА ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

- 1 ***Горбач О.В.*** СЛОВОТВІРНА НЕОЛОГІЯ ТА СЛОВОТВІРНИЙ НЕОЛОГІЗМУ ЗАГАЛЬНІЙ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА 5
- 2 ***Гринюк О.С.*** СЛОВОТВІРНА ПРОДУКТИВНІСТЬ АФІКСАЛЬНИХ ВІДДІСЛІВНИХ ІМЕННИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДІЇ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ 9
- 3 ***Проко́йченко А.В.*** ЕМОТИВНІСТЬ У ПЛОЩИНІ ТЕКСТУ 13
- 4 ***Тараненко Л. І.*** ЕНЕРГЕТИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ УСНОЇ АКТУАЛІЗАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОГО ПРИСЛІВ'Я 15
- 5 ***Зайченко Ю.О.*** ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЖАНРУ ФЕНТЕЗИ ХАРАКТЕРІВ 19
- 6 ***Ищенко Н.Г.*** НАУКОВИЙ ТЕКСТ - СИСТЕМНЕ ЯВИЩЕ 21
- 7 ***Катернюк В.В.*** ЕРГОНІМІЯ КОПЕНГАГЕНА: ОНОМАСІО 26
- 8 ***Козубська І.Г.*** РЕАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ЗВ'ЯЗНОСТІ В СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ МОНОГРАФІЯХ 28
- 9 ***Коломісць С.С., Лесик Л.*** ОБРАЗНЕ ПОРІВНЯННЯ В СИСТЕМІ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ 32
- 10 ***Матковська Г.О.*** РИТМ ЯК ФАКТОР СТВОРЕННЯ КОМПОЗИЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ХУД 35
- 11 ***Надточій Ю.М., Олійник Л.В.*** НІМЕЦЬКИ ПІДРЯДНІ ОБСТАВИННІ РЕЧЕННЯ 38
- 12 ***Поворознюк В.М.*** СУЧАСНІ НАУКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ТРАКТУВАННІ ПОНЯТТЯ «ІДЮСТИЛЬ» 41
- 13 ***Скобнікова О.В.*** КІНОСЦЕНАРНІ ЖАНРИ 44

СЕКЦІЯ № 2 КОГНІТИВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВИ ТА МОВЛЕННЯ

- 1 ***Петриченко В.І.*** МОВНАКАРТИНА КАТЕГОРІЇ КВАНТИТАТИВНОСТІ 47
- 2 ***Марченко В. В.*** МЕХАНІЗМ ПАРИТЕТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МОВЛЕННЯ І 50

- 3 **Федорів М. І., Ковалевська Т. П.** ФРАЗЕОЛОГІЧНА ВЕРБАЛІЗАЦІЯ
КОНЦЕПТУ «ЖІНКА» У НІМЕЦЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ:
СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ 53

СЕКЦІЯ № 3 СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАГМАТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МОВИ ТА МОВЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

- 1 **Дегтярєва Є.О.** НЕВЛАСНЕ-ПРЯМЕ МОВЛЕННЯ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ
РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ МОВЛЕННЄВО-РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЖІВ У
ФРАНЦУЗЬКИХ МІНІМАЛІСТИЧНИХ РОМАНАХ
КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ 58
- 2 **Доронкіна Н.Є.** АРГУМЕНТАТИВНИЙ ДИСКУРС У КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ
РИТОРИЧНОЇ СТРУКТУРИ 60
- 3 **Kutsenko M. A.** CLASSIFICATION OF TYPES OF UTTERANCES
EXPRESSING EMPATHY 62
- 4 **Shchyurachova D.S.** LINGUISTIC SIDE OF COMMUNICATIVE PHENOMENON
OF LYING 67

СЕКЦІЯ № 4 СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

- 1 **Hanna Androsiuk** APPROACHES IN TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC
PURPOSES 70
- 2 **Антоненко І.І.** ВИКОРИСТАННЯ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ У НАВЧАННІ
ІНОЗЕМНИХ МОВ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ
ГАЛУЗІ 74
- 3 **Боднар С.В.** ИНТЕГРИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ
КАК УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ ЭКОНОМИСТОВ 77
- 4 **Бялківська Я.В.** ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У
НАВЧАННІ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ 81

5	Василенко Л.О. ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ	84
6	Ващило О.В. МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-МЕХАНІКІВ	87
7	Гавриленко В.М. МНЕМІЧНІ ПРОЦЕСИ ТА МЕТОДИ ЇХ АКТИВІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ	90
8	Дзіман Г.М. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	93
9	Ищенко О.В. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ОСВІТНЬОГО КОУЧІНГУ ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	95
10	Zoia M. Kornieva OUTLINING A NEW PARADIGM OF TEACHING ESP TO STUDENTS MAJORING IN TECHNOLOGY	98
11	Мальцева И.В. СУЩНОСТЬ СИТУАЦІОННО-РОЛЕВОЇ ІГРИ В РАМКАХ МЕТОДІВ АКТИВНОГО ОБУЧЕННЯ	101
12	Iana Tikan INTERCULTURAL COMMUNICATION IN EDUCATION	104

СЕКЦІЯ № 5 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА У ХХІ СТОРІЧЧІ

1	Волощук І.П., Усик Г.М. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ПЕРЕКЛАДУ	107
2	Кулезньова С.С., Великодська О.О. РОЗУМІННЯ ПРАГМАТИЧНОГО АСПЕКТУ ЮРИДИЧНОГО ТЕКСТУ ЯК ЗАПОРУКА АДЕКВАТНОГО ПЕРЕКЛАДУ	110
3	Рудницька Н.М. ІДЕОЛОГІЧНО МОТИВОВАНА АСИМЕТРІЯ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЕЗІЙ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	114
4	Скотар Л.В., Шевченко В.І. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	116
5	Ткачик О.В., Великодська О.О. ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ	120
6	Глінка Н. В. ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ: СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ	124
7	Гайденко Ю.О. АСОЦІАТИВНІСТЬ ЯК УНІВЕРСАЛЬНА ІНТЕГРАЛЬНА ВЛАСТИВІСТЬ СЛОВА	126

